

Naturmiljöprogram

för Lomma kommun. 2026 - 2032

BILAGOR

Politisk styrgrupp:	Planledningsgruppen i Lomma kommun
Arbetsgrupp:	Maja Holmgren, Miljöstrateg Kelly Hultman Skogsmyr, Projektanställd miljöstrateg Helena Björn, Miljöstrategist ansvarig
Projektledare:	Maja Holmgren
Layout:	Kelly Hultman Skogsmyr, Maja Holmgren
Illustrationer över naturområden:	Kelly Hultman Skogsmyr
Miljömålsillustrationer:	Tobias Flygar

Innehållsförteckning

Bilaga 1: Strategi och analys för utveckling av mål och åtgärder	5
Bilaga 2: Mål och åtgärder	29
Bilaga 3: Uppföljning av Naturmiljöprogram 2018-2025	47
Bilaga 4: Styrmedel och ramverk	58
Bilaga 5: Naturtyper enligt Natura 2000 och SIS	73
Bilaga 6: Referenser	87
	87

Bilaga 1: Strategi och analys för utveckling av mål och åtgärder

Nedan finns en kortfattad sammanfattning, utvärdering och bristanalys över statusen i Lomma kommun gällande naturens värden samt utbredningen av natur- och grönområden och övriga gröna strukturer. De resonemang som presenteras ligger till grund för utvecklingen av naturmiljöprogrammets mål och åtgärder samt visionen. Strategier och analyser är uppdelade i de fyra övergripande kategorierna *Biologisk mångfald*, *Ekosystemtjänster*, *Balans* samt *Kommunikation och kunskap*.

Stycket Biologisk mångfald tar upp faktorer som är viktiga för att bevara, förstärka och skapa natur och mångfald av arter. Under stycket Ekosystemtjänster beskrivs varför dessa är viktiga för vårt välbefinnande och hur vi kan förstärka dessa för att skapa ett hållbart samhälle. Balans adresserar vilka skydd vi kan ge naturen och hur vi kan arbeta med att skydda och skapa ny natur. Slutligen tas det i stycket Kommunikation och kunskap upp den viktiga aspekten av hur vi kan lära både skolbarn och vuxna om naturen och att känna en delaktighet i och ett ansvar för den.

Biologisk mångfald

Vi lever idag i den sjätte artutrotningens tid. Anledningen är människans påverkan på andra arter och samtidigt räknas förlusten av biologisk mångfald som ett av de största hoten mot mänsklighetens överlevnad. Det är överväldigande men samtidigt kan man göra stor skillnad på lokal nivå.

Biologisk mångfald innebär både en mångfald av naturtyper, en mångfald av arter och en mångfald av individer (genetisk variation). Praktiskt arbetar man med begreppet genom att skydda eller utveckla miljöer så att många arter eller individer kan rymmas, förflytta sig, breda ut sig och fortleva. Begreppet innebär inte nödvändigtvis att så många arter som möjligt ska få plats på en viss yta och det innebär inte heller att så många naturtyper som möjligt ska rymmas på en viss yta. Det krävs omfattande kunskap om varje arts behov för att veta vilken åtgärd som behövs för artens överlevnad. I en värld där människor inte tog mark eller vatten i anspråk skulle detta ske i en naturlig ordning, men där människan tar plats i den omfattning som sker i

exempelvis sydvästra Skåne idag så behöver arter och naturtyper hjälp med spridningsvägar, sammanlänkning av områden, boplatser, utrotning av invasiva arter, åtgärder för att minska näringsämnen, röjning och nyskapande av miljöer för att nämna några naturvårdande insatser som görs idag.

Kvalitet och kvantitet

Storleken på sammanhängande naturområden samt hur väl de är sammanbundna är faktorer som har stor betydelse för hur hög den biologiska mångfalden, och därmed även ekosystemtjänsternas funktion, blir i ett område. Utöver att öka kvantiteten är även kvalitetshöjande åtgärder mycket viktiga för att öka naturens värden.

Utvärdering och bristanalys

I Lomma kommun är de befintliga naturområdena ofta fragmenterade och utspridda i landskapet. Natur- och grönområden utgör enbart 13% av den totala landytan. Detta innebär stora begränsningar i tillgänglig allemansrättslig mark för kommunens invånare men även för att säkerställa utveckling av biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Utöver ett fåtal lämningar av kulturhistoriska naturtyper och biotoper (exempelvis betade strandängar vid Alnarps fälad) så är natur- och grönområdena i Lomma kommun unga i den biologiska successionsordningen. Flera områden är också påverkade av övergödning eller andra för biologisk mångfald kvalitetsförsämrade förutsättningar.

Framtidsutveckling

Med lämpliga skötselåtgärder, kan höga biologiska värden som liknar de historiska återskapas eller restaureras. Utvecklingen

av höga naturvärden är oftast en långsam process men vissa skötselåtgärder och insatser kan drastiskt påskynda utvecklingen, exempelvis veteranisering av träd, installation av fågelholkar och andra typer av bon samt anläggning av våtmarker, trädplantering eller återskapande av ängs- och hagmarker. Även om det i Lomma kommun finns en del riktigt fina naturområden som hyser en hög biologisk mångfald samt stora värden på ekosystemtjänster så behöver både kvantiteten och kvaliteten av natur- och grönområden öka för att säkra och utveckla naturens värden för kommande generationer. Skapande av naturreservat, restaurering av landskapselement och kompensationsområden är exempel på åtgärder som höjer kvaliteten och kvantiteten på naturområden.

Hotade arter och naturtyper

En stor del av den biologiska mångfalden i Lomma kommun är präglad av det kulturhistoriska jordbruket som till ytan dominerades av artrika och varierande betesmarker och ängar som ofta omgärdades av biotoper som våtmarker, alléer, skogsbryn och stenrosen. Innan människans extensiva brukande av jorden bredde artrika ädellövskogar ut sig, men tidigare stora betesdjur som jättehjort och visent vittnar om att det även då fanns öppna landskap. Flera av de kulturhistoriska naturmiljöerna utgör idag Natura 2000 naturtyper och många av de värdefulla småbiotoperna i jordbrukslandskapet är i miljöbalken definierade som biotopskyddsområden. Även den tidigare industriella verksamheten har skapat viktiga ruderat områden, lertäkter med lerslänter och dylika biotoper som i stor utsträckning nu försvunnit.

Kommunen är också en plats där många flyttande fågelarter passerar eller rastar på vår och höst, vilket innebär ett särskilt

ansvar att skydda miljöer som är viktiga för detta. Det finns också relativt unika marina miljöer i kommunen.

I den nationella rödlistan (Artdatabanken, 2015) klassas cirka 5 % av samtliga bedömda arter i Sverige som hotade. Många av de hotade arterna och deras eventuella boplatser är skyddade genom artskyddsförordningen (2007:845), men för att trygga bevarandet krävs det ofta skydd av sammanhängande värdefulla naturtyper som utgör artens livsmiljö. För vissa av de hotade arterna har Naturvårdsverket sammanställt åtgärdsprogram (Naturvårdsverket, 2017) med lämpliga åtgärder i olika områden. Länsstyrelsen har delvis baserat på åtgärdsprogrammen pekat ut kommunala ansvarsarter. Inom kommunens gränser finns det dock flera andra hotade arter som för närvarande har livskraftiga populationer eller har god potential att utveckla livskraftiga populationer.

Utvärdering och bristanalys

Inom kommunen är 386 hektar (varav 95 hektar landyta) beslutat som Natura 2000-område enligt Art- och habitatdirektivet och/eller Fågeldirektivet. Utöver dessa områden finns det flera biotopskyddsområden samt naturtyper och grönstrukturer som är av stor betydelse för den biologiska mångfalden.

I Lomma kommun har flera projekt och åtgärder genomförts för att gynna hotade arter och kommunen har legat i framkant gällande bildande av naturreservat. Detta har lett till utökad skydd och utveckling av värdefulla naturmiljöer. Naturvårdssatsningarna har varit framgångsrika och förutsättningarna för hotade arter, naturtyper och biologisk mångfald har på många platser förbättrats. Trots flera insatser utgör dock den befintliga grönstrukturen

fortfarande bara en bråkdel av den historiska utbredningen, och flera av de arter som tidigare fanns i Lomma kommun har försvunnit eller minskat i populationsstorlek/utbredning. Dessutom saknas fortfarande kunskap om artsammansättningen i många naturområden. För att uppfylla nationella och regionala miljömål har Lomma kommun ett ansvar att genomföra riktade insatser för att fortsatt skydda naturmiljöer och gynna hotade arter. Insatser gällande hotade arter bör i första hand fokuseras på de arter som är knutna till kommunens befintliga eller historiska naturtyper.

Framtidsutveckling

För att fortsatt skydda hotade arter ska kommunen efterfölja statligt och regionalt satta riktlinjer i exempelvis åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper. Kommunen ska utöver det arbeta med att gynna övriga hotade arter, naturtyper och livsmiljöer. För att öka kunskapen om naturmiljöerna och effektivisera naturvårdsinsatserna ska inventeringar genomföras i områden som har potential att hysa rödlistade arter. Historiska värdefulla naturmiljöer som idag har en liten utbredning består av bland annat strandängar, slätterängar, rikkärr, ädellövskog och limniska våtmarker. Vid restaurering, kompensationsåtgärder och nyskapande av natur är det också viktigt att hänsyn tas till sammanlänkning av områden, utveckling av naturtyper som är en bristvara och andra åtgärder som kan innebära att hotade arter och naturtyper kan bli mer livskraftiga.

Grön infrastruktur

För att upprätthålla en hög biologisk mångfald samt friska och livskraftiga populationer är det viktigt att arter kan sprida sig

mellan olika områden eller förflytta sig i ett förändrat klimat. För flera arter är spridningsvägarna en förutsättning för att nå nya områden, men spridningen är även viktig för att det ska ske ett kontinuerligt utbyte av genetiskt material. Gröna spridningsvägar och ekologiska korridorer kan på många platser utvecklas i jordbrukslandskapet genom att återställa historiska biotopstrukturer i landskapet. Vid utvecklingen av korridorer är det viktigt att naturmiljöer som finns i omgivande naturområden även finns i spridningsvägarna. Om spridningsvägarna utformas med heterogen natur (med exempelvis buskar, träd, bryn, ängsvegetation, stenar, död ved och vatten) så lämpar de sig för spridning av flera olika arter.

Utvärdering och bristanalys

Även om ett nätverk av naturområden är utvecklat på vissa platser så saknas fortfarande ett sammanhängande kommunövergripande nätverk av grön infrastruktur. Den gröna infrastrukturen har delvis utvecklats och säkrats genom strandskydd, bildande av naturreservat, skapande av våtmarker och andra landskapsstrukturer samt anläggande av naturkompensationsområde. Dalgångarna vid Höje å och Kävlingeån utgör viktiga spridningsvägar, men på flera ställen är strandbrinken väldigt smal på grund av närliggande jordbruksmark eller på annat sätt i anspråkstagen mark. Utbreda bristområden för grön infrastruktur finns i jordbrukslandskapen öster om Lomma tätort samt norr om Höje ås biflöde Önnerupsbäcken upp till byarna Fjellie och Flädie. I jordbrukslandskapet är biotopskyddsobjekt som alléer samt småvatten och våtmarker i jordbruksmark väldigt viktiga att bevara och utveckla också för att få till stånd ett grönt nätverk. Uppvuxen vegetation nära landsbygdens våtmarker och bebyggelse utgör dessutom viktiga gröna öar i det ofta monotona

jordbrukslandskapet. Det är viktigt att utvecklingen av gröna stråk ses i ett regionalt perspektiv och koordineras med närliggande kommuner. För att säkerställa biologisk mångfald för framtiden skulle betydligt mer storskalig restaurering behöva genomföras.

Framtidsutveckling

Nuvarande och tillkommande reservat och naturområden ska fungera som basområden för en utökad grönstruktur. Biotopskyddade områden ska mätas ut och markägare ska informeras. Det är viktigt att markägare också arbetar med landskapets ekosystemtjänster i form av att låta markvägar, ägo gränser och andra remsor få fungera som ekologiska korridorer och refuger. Detta för att gynna jordbrukets produktion och pollinering, men också för att skapa möjligheter för viltet. På sikt kan man tänka sig att sådana nyttor kan komma att handlas upp som en tjänst som produceras likaväl som mat. Utvecklingen av grön infrastruktur bör på lämpliga platser samordnas med utvecklingen av gröna stråk. I takt med EU:s restaureringslagstiftning så bör större projekt kunna komma till stånd både inne i tätorter och i landskapet.

Klimatanpassning

Det finns en bred enighet bland forskare att mänskliga utsläpp av växthusgaser leder till global uppvärmning. Under det senaste århundradet har den globala medeltemperaturen stigit med nästan en grad Celsius och havsnivåerna har stigit cirka 20 centimeter (IPCC, 2014). I ett framtida förändrat klimat förväntas fortsatt ökad havsnivå och varmare klimat vilket även leder till fler stormar och ökad erosion. Samtliga av dessa faktorer påverkar den biologiska mångfalden och ett varmare klimat leder till att utbredningen av arter kan förändras. Nya arter som kommer från varmare klimat

kan hota den befintliga floran och faunan. Den stigande havsnivån utgör ett hot mot de kustanknutna naturtyperna. Åtgärder för att skydda samhället mot klimatförändringens effekter anläggs också, ofta i känsliga miljöer som då riskerar att försvinna.

Utvärdering och bristanalys

Sammanhängande grönstrukturer finns i och nära tätorterna och längs delar av kusten, men det råder brist på viktiga spridningsvägar och naturmiljöer i jordbrukslandskapet. Framför allt i jordbrukslandskapen öster om Lomma tätort samt norr om Höje å upp till byarna Fjelle och Flädie är naturmiljöerna väldigt små och fragmenterade. För att minska konsekvenserna av pågående och framtida erosion och havsnivåhöjning har flera åtgärder genomförts utmed kuststräckan. Erosionsskydd har installerats på utsatta ställen utmed kusten.

Erosionsskydd, vallar, badstränder och andra anläggningar utmed stränderna gör att det är en brist på utvecklade strandängar och naturstränder. De befintliga strandängarna och stränderna är också hotade i takt med att havsnivån höjs då reträttvägar kan vara begränsade eller omöjliggjorda av infrastruktur, bebyggelse eller erosionsskydd.

Framtidsutveckling

Grön infrastruktur i nordsydlig riktning är viktiga för att säkra förflyttning av arter som hotas av ett varmare klimat och extremare väder, samtidigt ska spridningen av de nyttillkommande arter som utgör ett stort hot mot den befintliga biologiska mångfalden motverkas. Erosionsskydd vid kuststräckan bör anpassas för att främja biologisk mångfald och i första hand genomföras som naturbaserade lösningar. Är inte naturbaserade

lösningar genomförbara så kan strandstrukturer anläggas utanför erosionsskydden och viss kustbiotop kan anläggas innanför. Vid anläggande av skyddsvallar för översvämning bör man eftersträva att återskapa för platsen lämpliga värdefulla naturmiljöer. Tar man bort en värdefull miljö ska den kompenseras och om man vid anläggning skapar värdefull miljö som inte tidigare fanns på platsen kan det ses som naturkompensation. Reträttvägar behöver säkras i planeringen. Skötsel och åtgärder i områden ska anpassas för ett förändrat klimat och även ha en beredskap för invasiva arter eller ny sammansättning av arter.

Skötsel och drift

En stor del av den biologiska mångfalden är knuten till kulturhistorisk markanvändning som exempelvis betesmarker och slåtterängar, till forna tiders utbredda ädellövskogar eller till alla de blöta miljöer som fanns innan åkerlandskapet dikades ut på 1800-talet. För att återskapa den biologiska mångfalden och dessa i många fall förlorade naturmiljöer är riktad naturvårdsskötsel ofta en förutsättning. De ursprungliga kulturhistoriska skötselmetoderna är ofta tidskrävande och blir därmed dyra. Som ersättning används moderna metoder för att snabbt, kostnadseffektivt och säkert uppnå målbilden som är ofta baserad på den historiska naturmiljön. Utvecklingen av de höga naturvärdena som finns i naturskogar tar över 100 år att utveckla vilket gör att det är av stor vikt att bevara de värdefulla skogsmiljöer som redan finns. Det går dock att påskynda uppkomsten av höga naturvärden genom åtgärder som konstgjort åldrande av träd och skapande av död ved.

Även grönområden är viktiga för den biologiska mångfalden, och små insatser kan ofta leda till att artrikedomen ökar och att grönområdet blir en del av ett större sammanhängande naturnätverk och får en funktion som ekologisk korridor. Här har den tekniska driften inställning och kunskap en stor betydelse för biologisk mångfald genom skötselmetoder, val av tidpunkt och artval.

I vattenråden finns skötselonder för driften av de våtmarker som anläggs. Detta sker under en 30-årsperiod där våtmarken efter denna tid kan komma att återgå till markägaren eller kommunen. Driften sker framför allt för att upprätthålla funktionen för vattenrening.

Utvärdering och bristanalys

De kommunala naturreservaten sköts av kommunen enligt fastställda skötselplaner för att uppnå beslutad målbild. Typiska skötselåtgärder är hävd av ängar, skapande av brynmiljöer, anläggande av konstgjorda livsmiljöer, naturvårdsgallring för att gynna ädellövträd och anläggning av boplatser för olika djur. Ängsytor kan inte alltid hävdas i den omfattning som skulle behövas på grund av medelsbrist. Utöver detta är en nackdel med slåttern att borttransport av det slagna materialet är dyrt då det inte längre går att avsätta små mängder som djurfoder.

På samma sätt sköts grönområden utifrån beslutade skötselprogram. Idag sköts många grönområden dock inte optimalt utifrån alla de behov av ekosystemtjänster som behöver uppfyllas i tätorterna. Det sker också ett risktagande kring val av de arter som planteras in som kan komma att bli invasiva i takt med klimatförändringens fortskridande. Båda dessa faktorer innebär

att det finns en utarmning av all biologisk mångfald i tätorten som hade kunnat avhjälpas till viss del. Även skötseln av stränder skulle i viss mån kunna anpassas för att även gynna biologisk mångfald där idag hela strandplanet körs sönder av maskiner i princip dagligen under säsong.

Framtidsutveckling

För att uppnå målbilden i naturreservaten ska skötseln genomföras enligt skötselplanerna. Det är viktigt att resultatet av genomförd naturvårdsskötsel följs upp. Skötseln av grönområden ska följa Skötselprogram för Lommakommuns grönytor. Skötselprogrammet för grönytor samt skötselplaner för naturreservat ska vid behov uppdateras för att nå den angivna målbilden. För att öka den biologiska mångfalden är det bland annat viktigt att skötseln inriktas på att undvika att plantera in riskarter, minska övergödning, bevara och utveckla artrika ängs- och betesmarker, ädellövskogar med naturskogskaraktär, artrika och välmående sötvattenmiljöer och våtmarker samt strandängar. Det är också väsentligt att utveckla fler småbiotoper i odlingslandskapet samt skapa boplatser och mikromiljöer för hotade arter och naturtyper. Alternativa skötselmetoder som exempelvis naturvårdsbete och kontrollerad naturvårdsbränning bör införas för att effektivisera naturvården och öka den biologiska mångfalden.

Invasiva arter

De flesta främmande växter och djur som förflyttas av människan orsakar inga problem. Det blir dock mer och mer påtagligt att den biologiska mångfalden och vår inhemska flora och fauna hotas av så kallade invasiva arter som kan ta över stora områden i vår natur. IUCN (International Union for Conservation of Nature and

Natural Resources, Internationella naturvårdsunionen) framhäver att invasiva arter är ett av de största hoten mot den biologiska mångfalden. Ofta är effekterna av invasiva arter mer omfattande än att de enbart konkurrerar ut vissa arter. Exempelvis skapar vresros ofta en helt ny biotop och jordsammansättning. Lupiner som också är invasiva lever i symbios med kvävefixerande bakterier vilket leder till att de gödslar marken och hotar artrika näringsfattiga ängar vilket i sin tur får följd effekter på flera olika insektsarter.

Utvärdering och bristanalys

I Lomma kommun växer cirka 20 olika invasiva växtarter. Bekämpning av jätteloka har pågått framgångsrikt under flera år och bestånden är i nuläget under kontroll, dock krävs årligen insatser. Vissa bestånd av invasiva arter som exempelvis jättebalsamin, parkslide, jätteslide, snöbär, tysklönn och vresros klipps regelbundet ner och röjs undan. Att bekämpa invasiva arter är i många fall komplicerat och tidsödande, det är viktigt att undvika att plantera in nya riskarter, följa utvecklingen av bekämpningsmetoder och utbyta kunskaper och erfarenheter med kommuner och myndigheter. De värsta effekterna får invasiva arter i vattenmiljöerna och i dagsläget sker ett visst arbete i vattenråden. Att bekämpa de marina arter som idag finns i Öresund kräver både nationella och internationella insatser och i dagsläget bevakas frågan från kommunalt håll.

Framtidsutveckling

Rekommendationer på åtgärder i den lokala planen för invasiva arter ska följas, planen ska uppdateras med aktuella arter och lämpliga metoder angivna av exempelvis Naturvårdsverket och Länsstyrelsen i Skåne. Den geografiska kartläggningen av invasiva

arter bör årligen uppdateras med utbredningsyta, som justeras frekvent med information om beståndens omfattning och insatser för att bekämpningen av invasiva arter ska kunna följas upp. Arbetet med sötvattensmiljöer bör samordnas i vattenråden och den marina miljöns problematik faller i stor utsträckning på staten.

Ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster kan definieras som den nytta och välbefinnande som ekosystemen, direkt eller indirekt, ger oss människor. Centralt är alltså att det är människan som står i centrum. Begreppet ekosystemtjänster blev allmänt känt först i början av 2000-talet i samband med arbetet av Millenium Ecosystem Assessment (MEA) som initierades av FN. I Lomma kommun delar vi in ekosystemtjänsterna efter de fyra kategorier som är utarbetade av MEA: "försörjande", "reglerande", "kulturella" och "stödjande".

"Försörjande" tjänster resulterar i de produkter som människan får ut från naturen. Det kan vara mat, virke, bränsle och rent vatten.

"Reglerande" tjänster är de fördelar människan får från naturliga processer och funktioner i ekosystemen, exempelvis pollinering, luftkvalitetsförbättring, vattenrening, erosionskontroll och klimatreglering.

"Kulturella" tjänster är icke-materiella fördelar som höjer vårt välbefinnande. Det kan vara ökad hälsa från vistelse i naturen, möjlighet till friluftsliv och motion, naturpedagogik eller spirituell berikning.

”Stödjande” tjänster är nödvändiga för att skapa alla övriga ekosystemtjänster, de innefattar bland annat primärproduktion, fotosyntes och formering av jord.

Att det är viktigt med ekosystemtjänster uppmärksammas exempelvis genom regeringens kommittédirektiv ”En effektivare och mer konsekvent tillämpning av ekologisk kompensation” (Dir. 2016:23) samt uppdragen regeringen gett Naturvårdsverket att ”sammanställa information om ekosystemtjänster” (M2012/176/Nm) och att ”genomföra en kommunikationssatsning om ekosystemtjänster” (M2014/1903/Nm). Det övergripande målet med kommunikationssatsningen är enligt regeringen att *”öka förståelsen för den biologiska mångfaldens och ekosystemtjänsternas värden och deras betydelse i samhället samt att detta i möjligaste mån ska bidra till att öka måluppfyllelsen för berörda miljö kvalitetsmål.”*

Biotiska processer

Av grundläggande betydelse är att ekosystemtjänster bygger på biotiska processer. Det betyder att enbart tjänster som produceras genom levande biologiska processer räknas in i begreppet ekosystemtjänster. Därför är tjänster som våg-, vind- och solkraft inte ekosystemtjänster då de istället drivs av så kallade abiotiska, icke levande, processer.

Biologisk mångfald

”Biologisk mångfald” räknas ibland in i ekosystemkategorin ”stödjande”. Men i och med att alla ekosystemtjänster i grund och botten är beroende av levande organismer är biologisk mångfald en förutsättning för alla ekosystems långsiktiga kapacitet att leverera ekosystemtjänster.). Dessutom innehåller begreppet ”biologisk

mångfald” många andra värden än bara som ekosystemtjänst, inte minst den etiska aspekten. Därför behandlar vi biologisk mångfald som en egen kategori i Lomma Kommun.

Försörjande ekosystemtjänster

Ekosystemets försörjande tjänster ger oss tillgångar så som mat, dricksvatten, bränsle, energi och byggnadsmaterial. Försörjande tjänster ingår ofta i vårt handelssystem, vilket gör att det är ganska lätt att förstå deras nytta och att sätta ett ekonomiskt värde på dessa tjänster.

VATTEN OCH MAT

I denna kategori ingår tjänster som matproduktion och vattenförsörjning. Det kan vara kommersiellt fiske eller jordbruk såväl som privata odlingslotter, fritidsfiske eller skogsområden för bär- och svamplockning. Det handlar också om grundvatten eller andra dricksvattenkällor och dess nutida eller framtida utnyttjande.

Utvärdering och bristanalys

En stor del av markanvändningen i kommunen består av jordbruk på bördiga jordar. Det mycket lite djurhållning i kommunen. Marken tillhör en av Sveriges mest högproduktiva och matjorden i sig är en värdefull resurs som är beroende av ekosystemtjänster från markorganismer. Däremot är jordbrukslandskapet på många ställen präglad av stora sammanhängande arealer med få andra naturliga element och en problematik med minskande mullhalter i jordarna, brist på pollinatörer och vindutsatta ytor. Om man vänder blicken mot en mer småskalig produktion så består stora delar av bostadsområdena av trädgårdsstad med möjligheter till

odling. Det finns endast ett kolonilottsområde i Lomma. Svamp och bär finns i begränsad tillgång främst i de få skogsområden som finns i kommunen. Under kommunen finns bland annat grundvattenakviferen "Alnarpsströmmen". Den används idag inte till dricksvattenförsörjningen i kommunen men den kan komma att bli en viktig vattentillgång i framtiden. Det är därför viktigt att skydda den från utsläpp och föroreningar.

Lommabukten är utsett som riksintresse för yrkesfisket eftersom den, liksom andra grunda havsområden, fungerar som en stor barnkammare för marin fauna under våren och sommaren. På de sandiga bottnarna i bukten växer flatfiskar som skrubbskädda och rödspätta upp, och i ålgräsängarna hittar yngel av torsk, ål, sill, horngädda och sjurygg föda och skydd. Ålgräsängarna är således oerhört viktiga för den biologiska mångfalden men även för fritids- och yrkesfiskets möjligheter till fångst på annan plats när fisken vuxit sig stor. Åtgärdsprogram för dessa och andra åtgärder för havet och lommabukten finns beskrivet i kommunens marina naturmiljöprogram.

Framtidsutveckling

Att få till stånd ett mer heterogent jordbrukslandskap med blommande åkerkanter och trädrader hade starkt gynnat den biologiska mångfalden i kommunen och varit positivt för jordbruket på grund av ett bättre mikroklimat, ett ökat antal pollinatörer och skadedjursbekämpare. Det finnas potential nya områden för betande djur, exempelvis till naturvårdsbete, som kan ge köttproduktion. Trädgårdsstaden har stor potential för småskalig odling, något som kan få större betydelse framöver. Att ge utrymme för stadsodling kan också vara en utvecklingsmöjlighet.

RÅVAROR

Naturen ger oss skogar med träd som vi kan använda till virke eller andra produkter. Andra råvaror som kan räknas som ekosystemtjänster är exempelvis ull och gummi.

Utvärdering och bristanalys

Det finns ingen produktion av råvaror i kommunen. Träråvaror är inte aktuellt då det finns begränsat med skog. Däremot skulle det finnas plats för betande djur, exempelvis till naturvårdsbete, som kan ge råvaror som ull. Att ha betade områden hade dessutom gynnat den biologiska mångfalden.

Framtidsutveckling

Om vissa områden i kommunen hade betats av får i naturvårdssyfte skulle ullproduktion i liten skala vara möjlig.

ENERGI

Här ingår bland annat energigrödor och restavfall för rötning. Även ved för hemmabruk är en viktig energitjänst. Sol-, vind- och vattenkraft räknas inte in som ekosystemtjänster då de inte kommer från biologiska (levande, organiska) källor.

Utvärdering och bristanalys

Det finns viss produktion av energiskog i kommunen, men på den bördiga jord som vi har kan det vara bättre att satsa på matproduktion. Energifrågor, inklusive energikällor som inte räknas till ekosystemtjänster, behandlas närmare i Lomma Kommuns Energi- och klimatplan.

Framtidsutveckling

Ett tillvaratagande av rötmaterial från jordbruk, slåtter av ängsmarker samt från rensning av tång skulle kunna bidra till energiproduktion. Detta kräver en utökad infrastruktur för rötanläggningar med biogasproduktion, något som mycket möjligt kommer bli en nödvändighet i ett framtida hållbart samhälle.

Reglerande ekosystemtjänster

De reglerande ekosystemtjänsterna hjälper till att upprätthålla balansen i naturen. Det kan exempelvis vara rening av luft och vatten, pollinering eller skadedjursbekämpning. Träden i en stad kan rena luften vi andas, producera syre samt reducera buller- och växthusgaser. Växtlighet kan också utgöra skydd mot erosion. Vi människor tänker förmodligen inte så ofta på de reglerande tjänsterna, de arbetar lite i det dolda, men de är oerhört viktiga och är en av grundpelarna för möjligheterna att skapa ett hållbart samhälle.

KLIMATREGLERING

Klimatreglering kan ske både i stor och liten skala. På lokal nivå kan det vara ett träd eller häckar som skapar skugga och skydd från vinden. På regional och global nivå kan det handla om den koldioxidreducerande effekten som vegetationen har. Klimatreglering kan även bestå av strukturer som motverkar översvämningar till följd av ett förändrat klimat såsom våtmarksområden eller kantzoner vid vatten.

Utvärdering och bristanalys

Att temperaturen på jorden stiger är ett faktum. Och med stigande temperaturer kommer stigande havsnivåer. Som kustkommun är Lomma kommun i ett utsatt läge för förhöjda havsnivåer, ökad risk för skyfall och torka, förändrade vindmönster och ökande riska för värmeböljor, som en effekt av den globala uppvärmningen.

När havet stiger ökar erosionsrisken, inte bara längs kusten utan även längs åarnas stränder och brinkar. Dessutom kommer det varmare klimatet att förorsaka kraftigare regnfall än tidigare, vilket ytterligare ökar översvämningsrisken. Mer om översvämningsrisker under ekosystemtjänsten "Vattenfördröjning".

Framtidsutveckling

Vissa fysiska åtgärder, såsom erosionsskydd vid kusten, kommer att uppföras och vara till nytta för vissa områden vid extrema situationer. Men det kommer att bli fler översvämningar i stora delar av kommunen i framtiden. Samhället behöver planeras utifrån dessa nya förutsättningar de naturliga strukturer som kan mildra de negativa effekterna behöver värnas och utvecklas.

KOLSÄNKOR

Att temperaturen på jorden stiger är ett faktum. Klimatreglering kan ske både i stor och liten skala. På lokal nivå kan det handla om allt från bevarande av befintliga träd till restaurering av hela landskap med nya våtmarker och nyplantering av träd.

Utvärdering och bristanalys

För att bromsa den globala uppvärmningen måste halten växthusgaser i atmosfären minska. Reducering av växthusgaser

sker framför allt genom växternas fotosyntes, där växthusgasen koldioxid omvandlas till syre. Det sker även genom att växterna binder kolet från koldioxiden i sin biomassa. Våtmarker är miljöer som effektivt kan lagra stora mängder kol som omvandlas till bland annat torv. Lomma kommun kan bidra till att bromsa den globala uppvärmningen genom att ändra markförhållanden, exempelvis genom skapande av mer skog eller våtmarker. Här finns en stor potential till förbättring och utveckling av nya kolsänkor, både i tätorten och i landskapet. Det finns dock få organogena jordar för återvätning, men även rätt utformade våtmarker på andra marker kan få effekt, liksom att arbeta med trädplantering, meandring av diken och åar och, som tidigare nämnts, med grön infrastruktur generellt i landskapet.

Framtidsutveckling

Lomma kommun pekats ut som en av de kommuner i Sverige som ska restaureras i enlighet med EU:s lagstiftning om restaurering som håller på att implementeras i svensk lagstiftning.

RENING AV LUFT OCH VATTEN

Förekomst av vegetation nära vägar förbättrar luftkvaliteten och begränsar spridningen av luftföroreningar. Vegetationen i parker och grönområden skapar syre och förbättrar luften för de boende i närheten. Dessutom reducerar vegetationen buller. Naturobjekt med vattenreningspotential kan vara infiltrationsmarker, svämplan, våtmarker eller sänkor i landskapet.

Utvärdering och bristanalys

Det finns vissa stadsområden som har mer än 300 m till närmsta grönområde, vilket påverkar den lokala luftkvaliteten negativt. Mer

tätortsnära grönska hade förbättrat luftkvalité och bullernivåer. Den mest förebyggande åtgärden är att minska utsläpp från fordonstrafik, men det innefattas inte av detta program, det hanteras istället i energiplanen.

Det finns många hårdgjorda ytor i kommunen vilket försämrar markens naturliga reningspotential av vatten.

Framtidsutveckling

Grönytor, småparker och enstaka träd och buskar nära bebyggelse bör öka, växtlighet på husfasader, så kallade gröna väggar är ett effektivt sätt att få bättre luftrening i tätorten. Detta påverkar inte bara luftkvaliteten utan förbättrar även det lokala klimatet för de närboende.

En minskning av hårdgjorda ytor samt att vid ny exploatering använda sig av genomsläppliga material, exempelvis gröna väggar och armerat grus eller gräs hade kunnat öka graden av vattenrening samt även förbättra skyddet mot översvämningar genom bättre naturlig infiltrationskapacitet.

VATTENFÖRDRÖJNING

Regnvatten behöver ha vägar att transportera sig i samhället. Om kapaciteten hos de existerande strukturerna inte räcker till vid kraftiga regnfall finns det stor risk för översvämning. Viktiga strukturer för regn- och dagvattenavrinning är bland annat infiltrationsytor, fördröjningsmagasin och naturliga våtmarksområden. Att skapa eller återskapa våtmarker och fördröjningsmagasin som kan ta hand om tillfälliga vattenflöden

är också viktigt. Innan den storskaliga utdikningen som skedde främst mellan mitten av 1800-talet och mitten av 1900-talet fanns det många fler våtmarksområden i Skåne, och minskad risk med kraftiga översvämningar. En annan viktig orsak till att fördröja dagvattnets väg till åar, sjöar och hav är att dagvattnet ofta för med sig föroreningar som behöver renas.

Utvärdering och bristanalys

Det saknas tillräckligt med våtmarker och fördröjningsmagasin både i landskapet och i den bebyggda miljön. Träd minskar generellt översvämningsrisken och ökar reningsgraden av yt-vatten. Det råder trädbrist på många ställen i kommunen, bland annat i jordbrukslandskapet där det dessutom är extra viktigt för att reducera läckage av näringsämnen och bekämpningsmedel. Träd i tätorterna är mycket viktiga, med rätt val av trädart och plats tillför träden otroligt många kvaliteter i den bebyggda miljön och kan göra stor skillnad för att minska översvämningar. På platser där träd inte är lämpliga finns många andra lösningar för att både låta naturen göra jobbet och bidra med andra kvaliteter i den fysiska miljön såsom gräsklädda svackor eller rain gardens.

Framtidsutveckling

För att motverka översvämningar är det viktigt att inte skapa ogenomträngbara ytor, exempelvis asfalt, utan i stället göra ytor som låter vattnet infiltrera ner i marken. Man bör därför arbeta aktivt i planeringsprocesser med genomsläppliga ytor som exempelvis gröna tak, grus eller armerade gräsytor i stället för asfalt och betong. För att utveckla tätortsmiljöernas förmåga att minska översvämningar behöver hårdgjorda ytor tas bort och fler gröna lösningar byggas. Att skapa och återskapa meandrande vattendrag, våtmarker och andra fördröjningsmagasin som kan ta

hand om tillfälliga vattenflöden såväl som att återskapa trädmiljöer kan återge landskapet en del av dess vattenreglerande förmåga.

EROSIONSDÄMPNING

Här är det viktigt att identifiera riskområden och undersöka vilka element som är viktiga för att förhindra erosion. Viss vegetation kan vara bättre än annan på att binda strandmaterial och minska erosionen. Detta är en ekosystemtjänst som kan komma att bli mer betydelsefull i framtiden om klimatförändringarna leder till kraftigare regn och högre havsnivåer. Även om det är erosion från hav, åar och översvämningar som är de mest aktuella i Lomma kommun så finns det andra sorters erosion. Till exempel har flertalet skogsområden i kommunen planterats för att binda jorden och undvika vinderosion och sandflykt.

Utvärdering och bristanalys

Idag är stränder och kustnära områden på många platser hårdgjorda, felaktigt utformade eller bevuxna med till exempel invasiva växter. Detta gör att det bara återstår små delar av de tidigare kulturhistoriska strandbetesängarna med en rik flora och fauna. Kommunens kustzonsprogram hanterar detta avsnitt mer utförligt.

Framtidsutveckling

På vissa platser bör utveckling av naturbaserade lösningar ske i högre utsträckning än vad som sker idag. En omvandling mot natur- och ekosystembaserade lösningar bör alltid övervägas när åtgärder ändå ska genomföras. Gällande naturens utveckling bör ett geografiskt system med önskade målbilder i strandens olika zoner och på olika platser utvecklas.

POLLINERING

För att få äpplen i trädgården eller för jordbrukaren att lyckas med skörden är det viktigt att det finns tillräckligt med pollinatörer. Framför allt många olika arter av insekter pollinerar våra växter och grödor när de samlar pollen eller dricker nektar.

Utvärdering och bristanalys

Lomma kommun består till stor del av mycket bördig jordbruksmark. Därför är pollinering och skadedjursbekämpning två viktiga reglerande ekosystemtjänster i kommunen. Förbättrade förutsättningar för dessa två ekosystemtjänster kan leda till bättre skördar och mindre behov av bekämpningsmedel och konstgödsel. En viktig pollinerare är honungsbiet, men även vilda bin är viktiga för pollinering och honungsbin hotar många vilda arter genom att konkurrera ut dessa. Andra insekter än bin utgöra ca 40 % av pollineringen av ekonomiska grödor (Rader 2016). Därför är det viktigt att även stöttaflugor, getingar, skalbaggar, steklar, humlor och fjärilar. Det finns väldigt lite strukturer i det storskaliga jordbrukslandskapet som idag främjar dessa pollinatörer. Idag arbetar kommunen med att främja pollinatörer på olika sätt; omställning av gräsmattor till ängsmark, identifiera och utveckla platser för hela livscykelns samt insådd av växtarter som gynnar särskilt hotade arter.

Framtidsutveckling

För att få ett ökat antal och en ökad mångfald av pollinatörer behövs det ännu fler lämpliga livsmiljöer för dessa såsom ängs- och betesmarker, artrika vägrenar, torrbackar, sandiga marker, gamla träd och skogsbryn i soliga lägen.

SKADEDJURSBEKÄMPNING

Fåglar, rovinsekter och spindlar är viktiga skadedjursbekämpare. Att skapa och upprätthålla bra förutsättningar för dessa och andra skadedjurspredatorer kan bidra till exempelvis minskad användning av bekämpningsmedel.

Utvärdering och bristanalys

Bristen på natur i kommunen skapar en brist på biologisk mångfald, vilket leder till färre skadedjursbekämpande arter. Desto fler arter som finns, ju bättre balans kan förväntas. Det skapar ett artsamhälle och en natur som är mer motståndskraftig och anpassningsbar mot förändringar. I Lomma kommun skapar de stora sammanhängande monokulturerna i jordbrukslandskapet goda förutsättningar för skadedjur. Det behövs mer varierade grödor samt natur som gynnar skadedjursbekämpande arter i nära anslutning till växtodlingen.

Framtidsutveckling

Många av de åtgärder som gynnar pollinerare (se stycket innan) gynnar även skadedjursbekämpande djur. Andra åtgärder som kan förbättra skadedjursbekämpningen är att anlägga dammar för insekter och groddjur eller sätta upp fågelholkar och på andra sätt förbättra förutsättningarna för insektsätande fåglar och fladdermöss.

Kulturella ekosystemtjänster

I naturen finns det plats för friluftsliv, rekreation, träning och motion. Naturen kan även nyttjas till turism eller för konstnärlig utveckling, samt bidra till ett samhälles identitetskänsla. Inte minst är naturen viktig för psykisk och social hälsa.

REKREATION OCH FRILUFTSLIV

Att kunna vistas i naturen är betydelsefullt hur ett folkhälsoperspektiv, och närhet till rekreation och friluftsliv är en viktig förutsättning för vårt välbefinnande.

Utvärdering och bristanalys

Det råder stor brist på natur och allemansrättslig mark i kommunen. Trots det finns det goda möjligheter till rekreation i kommunen, framför allt i de kustnära delarna. Bland annat har Strandstråket och Skåneleden anlagts, löpslingor finns på flera platser och stränder och bryggor lockar till bad året runt. Flertalet naturreservat har bildats på senare år och flera därtill planeras. De flesta av dessa har som syfte att främja rekreation och friluftsliv. Inåt landet och runt byarna Fjellie och Flädie finns det idag färre möjligheter. En stor del av kommunen där består av jordbruksmark med ytterst lite natur runt åkrarna. Det skulle behövas fler gröna stråk och ekologiska korridorer längs åkerkanter som även kan främja tillgängligheten till vårt öppna landskap. Detta hade dessutom varit en vinst för många andra ekosystemtjänster då dessa stråk dessutom skulle verka som skyddszoner mot näringsläckage och som ekologiska korridorer för många olika växter och djur.

Framtidsutveckling

I framtiden har vi kanske ett Lomma där andelen skyddad natur ökat och flyter ut i landskapet genom gröna stråk och ekologiska korridorer som bryter av mot de blommande fälten och som ger njutning och möjlighet till vandring och naturupplevelser. Här finns en stor potential med den nya EU-lagstiftningen om restaurering som håller på att implementeras i Sverige.

HÄLSA, REHABILITERING OCH INSPIRATION

Det är vetenskapligt bevisat att naturupplevelser positivt påverkar vår mentala och fysiska hälsa och att avståndet inte ska vara längre än 300 m för att så många som möjligt ska ha möjlighet att tillgodogöra sig detta. Naturen är även en viktig inspirationskälla. Det är viktigt att integrera naturen i samhället, främst för att vi dagligen ska kunna ta del av dess gottgörande ekosystemtjänster, men det kan även leda till stora samhällsekonomiska vinster.

Utvärdering och bristanalys

I Lomma kommun har många nära till natur- eller grönområden, 96 % av alla boende har mindre än 300 m till ett grönområde som är större än 0,5 hektar. Kvalitén på områdena är dock varierande, i vissa grönområden råder det brist på exempelvis träd och buskar och andra områden ligger nära vägar, järnväg eller andra bullerkällor. Det finns också risk att vissa områden kan utsättas för konkurrens mellan olika intressen och olika aktivitetsintensitet, vilket kan få betydelse för om konflikter uppstår eller att de som söker en viss upplevelse får mindre valmöjlighet. Ett sätt att arbeta med dessa frågor är genom zonerings av intressen, vilket samtidigt kräver relativt stora informationsinsatser.

Framtidsutveckling

Det är viktigt att utveckla grön infrastruktur, natur- och grönområden i takt med att kommunen får fler invånare. Att genomföra analyser för de olika behoven och kvalitetshöjande åtgärder så att det kommer alla till del. Hit hör även åtgärder som att värna såväl det tysta som det mörka. Det behöver finnas ett diversifierat utbud och även platser som får vara mer hemliga och inte för tillrättalagda. Ju grönare och mer naturligt ett område är,

desto bättre effekt ger det på folks hälsa. Fler lämpliga områden för naturrehabilitering behöver pekas ut.

NATURPEDAGOGIK OCH LÄRANDE

En annan viktig funktion hos de kulturella ekosystemtjänsterna är deras pedagogiska värde. När vi vistas i naturen får vi möjlighet att lära oss hur den fungerar och hur viktigt det är med fungerande ekosystem. Det bidrar till en ökad förståelse för naturen och för hur viktigt det är att skydda de naturliga processerna. Forskning visar också att man lär sig även ämnen som språk och matematik bättre i en grön miljö. Då naturpedagogik är en viktig del i Lomma kommuns naturvårdsarbete så tas det upp mer i detalj under kapitlet "Kommunikation och kunskap".

Utvärdering och bristanalys

Idag finns flera platser och håvningsbryggor iordningställda för naturpedagogik för barn, naturbaser med material för insamlande och studerande av djur och natur. Det finns även många informationsskyltar om naturen längs kusten och i Lommabukten längs med Strandstråket. Det finns en tryckt naturguide framtagen "Natur och tillgänglighet i Lomma kommun". Ytterligare information om naturen och ekosystemtjänster uppsatt på strategiska platser hade varit önskvärt. Det finns två fågeltorn i kommunen, ett vid Löddeåns mynning och ett i Östra dammarnas naturreservat.

Framtidsutveckling

Det behövs fler platser för skolornas uteklassrum, utekontor för arbetsplatser och möjligheter till naturstudier. Den tryckta naturguiden bör uppdateras och pedagogiskt informationsmaterial

om ekosystemtjänster ska tas fram. Information och skyltning av de kommunala naturreservaten ska förbättras. En strategi för utvecklingen av intresseväckande och tillgänglighetsanpassad naturinformation ska tas fram. En digitalisering och utveckling av hur utbudet presenteras och tillgängliggörs generellt behöver också ske samtidigt.

KULTUR- OCH NATURARV SAMT LANDSKAPSBILD

Områden som har enastående kulturella och/eller naturmässiga värden kan bli utsedda till världsarv av Unesco. År 2016 hade Sverige 15 stycken av världens 1031 världsarv. Men det finns även kultur- och naturarv i mindre skala, där exempelvis tegelindustrin i Lomma är ett exempel på ett lokalt kulturarv, och Lommabukten skulle kunna anses vara ett lokalt naturarv. Dessa arv kan vara viktiga ur flera perspektiv, bland annat för hälsa och friluftsliv eller som en del av invånarnas identifiering med sin hembygd. Landskapsbilden är viktig av liknande skäl som natur- och kulturarv. I Lomma kommun identifierar sig förmodligen många invånare med jordbrukslandskapet och närheten till havet.

Utvärdering och bristanalys

Lomma Kommun har ett nära samarbete med Höje å vattenråd och följer landskapsvårdplanen för Höje å och åtgärdsprogrammet för Kävlingeån. Dessa har bidragit med många nya våtmarker och återställd meandring av å-sträckor. Men för att återskapa naturmiljön som den såg ut innan utdikningarna och för att främja den biologiska mångfalden samt minska näringsläckaget till åar och hav är det viktigt att fortsätta arbeta för att skapa fler våtmarker. Att bada har länge varit en betydande fritidsaktivitet i Lomma, därmed både ett kultur- och naturarv. Ibland har dock badvattnet

i havet utanför Lomma varit otjänligt, på grund av oidentifierade källor uppströms Höje å, en förbättrad vattenfördröjning skulle även således kunna leda till förbättrad badkvalité. Ett stort hot mot landskapsbilden är olika former av exploatering.

Framtidsutveckling

Arbetet för att minska utsläppen via Höje å fortsätter. Nya utfyllnader i havet som skadar Lommabukten bör upphöra. Ett nätverk av våtmarker, meandrande vattendrag och gröna korridorer med växtlighet i landskapet ska återskapas.

Stödjande ekosystemtjänster

Stödjande ekosystemtjänster är grundläggande processer i ekosystemen som är en förutsättning för alla de andra ekosystemtjänsterna. Det kan exempelvis vara vattnets, syrets och kvävetets kretslopp, fotosyntes och nybildande av jord. Biologisk mångfald räknas ibland som en stödjande process. Men eftersom biologisk mångfald ligger till grund för de andra stödjande processerna, samt även innefattar andra viktiga funktioner och värden, behandlas den som en egen kategori i Lomma Kommun.

NÄRINGSOMSÄTTNING

Ekosystemens växt- och djurliv tar upp och binder näringsämnen i sin biomassa. När de dör bryts de ned av andra organismer som åter frigör de bundna näringsämnena. Detta bidrar bland annat till att hålla våra jordbruksmarker bördiga och påverkar näringsstatusen i våra vattendrag. Exempel på viktiga näringscykler är vattencykeln, kvävecykeln, syrecykeln och kolcykeln. En störning i ett kretslopp påverkar övriga kretslopp och i förlängningen ekosystemets balans och förmåga att producera ekosystemtjänster.

Utvärdering och bristanalys

Lomma kommun består till stor del av ett storskaligt jordbrukslandskap. Bearbetning av jorden och tillförsel av gödslingsmedel påverkar stort den naturliga jordmånsbildningen och näringscyklerna i marken. Det bidrar också till ett läckage av näringsämnen till våra vattendrag och åar som mynnar i havet och därmed bidrar till övergödning i Öresund.

Framtidsutveckling

Arbetet med att skapa cirkulära system för näringsämnen och behovet av bevattning behöver utvecklas ytterligare, bland annat i vattenråden. Exempel på åtgärder är att anlägga skyddszoner längs vattendrag som fångar näringsämnena innan de läcker ut i vattnet, bryta upp kulvertar, anlägga bevattningstvåttmarker, ställa om kommunens arrenden och återanvända grönmassa som annars riskerar att läggas som deponi med metanutsläpp som följd.

MATJORDSBILDNING OCH JORDHÄLSA

Ekosystemens markorganismer bryter ned biomassa i jorden vilket skapar luftiga och näringsrika jordar med hög tillgänglighet av alla de näringsämnena som växter behöver för optimal tillväxt. Exempel på viktiga näringscykler är vattencykeln, kvävecykeln, syrecykeln och kolcykeln. En störning i ett kretslopp påverkar övriga kretslopp och i förlängningen ekosystemets balans och förmåga att producera ekosystemtjänster. Idag räknar EU med att över 80 % av jordbruksmarken inom EU är utarmad och behöver restaureras med avseende på till exempel mullhalt.

Utvärdering och bristanalys

Lomma kommun består till stor del av ett storskaligt jordbrukslandskap. Bearbetning av jorden och tillförsel av konstgödning påverkar stort den naturliga jordmånsbildningen och näringscyklerna i marken.

Framtidsutveckling

Tidigare skrivningar om restaurering av landskapet, inkorporering av natur i den storskaliga jordbruksmarken och mer cirkulära system kan gå hand i hand för att uppfylla EU:s nya direktiv om förbättrad jordhälsa.

Balans

Principer för utökande av natur och restaurering av livsmiljöer

Lomma kommun är en till ytan liten kommun med få ytor som inte är bebyggda eller består av jordbruksmark. Att låta naturen få sin plats i och omkring våra samhällen är mycket viktigt. För sin egen skull och för oss. Den biologiska mångfalden är en grund för alla de ekosystemtjänster som naturen bidrar med, allt från pollinering av grödor till den ro och välbefinnande som grönskan skänker oss människor. Historiskt sett har naturen fått ta mindre och mindre plats i samhället till förmån för bostäder och verksamheter, till exempel fabriker och matproduktion.

För att nå ett hållbart samhälle som värnar om naturen och där invånarna trivs även med ökande befolkningsmängdbehövs mer natur i kommunen. Lomma kommun strävar efter att både skapa

natur och skydda kommunens befintliga natur men även att integrera natur och ekosystemtjänster i befintliga urbana miljöer och i landskapet.

Utvärdering och bristanalys

Vi blir bättre och bättre på att förstå naturens värde och vi avsätter allt fler områden till skyddad natur. Men vi måste bli mer medvetna om naturens roll som en integrerad del i samhället, där den hjälper oss med nödvändiga ekosystemtjänster på nära håll. Här har samhällsplanering en viktig roll men det är också viktigt att nå ut med informationen till externa aktörer som till exempel byggherrar, något som vi har börjat göra.

På grund av de naturliga förutsättningar som finns i vår kommun, är det viktigt att välja vad man kan satsa på för naturvårdande och naturskapande åtgärder. Det finns många abiotiska (icke-levande) faktorer som begränsar vilka naturtyper som kan etableras, såsom jordarter, flackt landskap (topografin) och dominerande västanvindar. Exempelvis bör man inte satsa på att skapa en torr sandstäpp i ett område med lerjordar. Andra faktorer är rent arealmässigt, det vill säga vad som får plats. Det är viktigt för biologisk mångfald med stora sammanhängande områden men det är i många fall svårigenomfört i Lomma. Därför satsar på restaurering av miljöer som blivit svårödlade, skapa grön infrastruktur med ängsstråk, våtmarker, alléer, träddungar, bryn och övergångsmiljöer, som också kan hysa en mångfald av arter då dessa innehåller delar av två olika naturmiljöer. Ett skogsbryn kan skapa många olika mikroklimat och hysa både skogsarter från skogen och ängsarter från den intilliggande ängen.

För att kunna göra välgrundade naturvårdande val måste man ha kunskap om naturen. Det finns kunskapsluckor som också försvårar förståelsen om vad som är bäst att satsa på. Till exempel finns bara tills nyligen de ytliga jordarterna karterade, att känna till de underliggande jordarterna och hur djupt de ligger kan göra stor skillnad för hur exempelvis hydrologin beter sig i ett område, var man bör anlägga våtmarker eller vad för vegetation man kan etablera i ett område. Att planera under osäkerhet i form av klimatförändringens effekter ställer dessutom nya krav som innebär både försiktighetsprinciper och att diversifiera risker.

Att ha kunskap om och satsa på vissa så kallade nyckelarter är ett bra sätt att gynna så mycket biologisk mångfald som möjligt. En nyckelart är en art som har stor betydelse för andra arter i ett ekosystem. Exempelvis skapar hackspettar boplatser för många andra fågelarter, ålgräs ger skydd och miljöer för många andra arter och flera av våra ängsväxter hyser många arter som bara kan bo på eller överleva på just dessa växter.

Framtidsutveckling

Viktiga element att fokusera på för att skapa så mycket biologisk mångfald och ekosystemtjänster som möjligt är att skapa och värna om gröna stråk i landskapet. Extra viktigt är detta längs med våra åkrar och vattendrag. Andra fokusgrupper är alléer, våtmarker och störda miljöer så som ruderat- och ängsmarker. Strategier behöver tydliggöra vägar framåt kring artval, nya målbilder och även rutiner, principer och processer som fungerar för alla i den organisation som blir berörd så att exploatering, drift och utveckling säkerställer utpekade ekosystemtjänster och biologisk mångfald även i framtiden.

Implementeringen av ett fungerande miljökompensationsarbete (se tidigare stycke) är också en viktig del i att återskapa sedan länge förlorad natur samt skapa tätortsnära och integrerad natur i vårt samhälle.

Miljökompensation

Miljökompensation är en metod som används i planerings- och exploateringsprocesser för att uppnå god hushållning med naturresurser och bevara biologisk mångfald och ekosystemfunktioner. Enkelt uttryckt kan man säga att det går ut på att ekologiska värden och funktioner inte ska försämrans vid exploatering och andra projekt, utan allra helst förbättras. En *miljövärdesbedömning* identifierar viktiga ekologiska värden och ekosystemtjänster som är önskvärda att bevara och skydda. Om värden riskerar att påverkas negativt av exploateringen används miljövärdesbedömningen även som grund till en *miljökompensationsutredning*. Kompensationsarbetet utgår ifrån balanseringsprincipen vilken innebär att negativ påverkan i första hand ska *undvikas* och i andra hand *minimeras*. De negativa effekter som kvarstår därefter ska kompenseras. Kompensation kan ske genom att *utjämna* eller *ersätta*. *Utjämning* innebär att man kompenserar på samma plats som den negativa påverkan sker samt med samma funktion som försvinner. *Ersättning* innebär att man kompenserar förlusten på en annan plats i kommunen och/eller med en annan funktion än den som det kompenseras för. Enligt Översiktsplan 2020 och beslut av kommunstyrelsen i Lomma ska miljökompensation användas vid all exploatering, så långt det är rimligt. Lomma kommun arbetar utifrån principen att miljökompensation inte bara ska gottgöra skada som uppkommer utan även förbättra den ekologiska statusen i kommunen.

Utvärdering och bristanalys

Lommakommun ligger långt fram inom miljökompensationsarbetet jämfört med rikets snitt, men det finns fortfarande många förbättringspunkter. I dagsläget finns det inget lagligt stöd att arbeta med miljökompensation utanför Lomma kommuns egna projekt. Miljöbalken ger endast begränsat stöd för kompensation, exempelvis för intrång eller skada i naturreservat, Natura2000-område eller biotopskyddsområde. Detta medför således att miljökompensation inom projekt som utförs av privata byggherrar eller på privata fastigheter utförs helt på frivillig basis.

Två olika typer av kompensationsområden har utpekats i Översiktsplanen 2020, typ I och typ II. I typ I-områden ändras markanvändningen för att öka de ekologiska kvaliteterna, till exempel kan viss åkermark omvandlas till äng eller skogsmark och i typ II-områden ska befintlig natur förstärkas för att gynna biologisk mångfald. Hittills har det i ett typ I-område vid Otto-Pers gård i Bjarred genom kompensation skapats en damm med omgivande ängsmark och arbetet fortsätter i takt med utvecklingen i den norra kommundelen.

Arbetsgången för miljökompensationsarbetet har utvecklats i samarbete mellan miljöstrategiska enheten och detaljplaneenheten, vilket har resulterat i att miljövärdesbedömningen utförs tidigt i detaljplaneprocessen. Detta är positivt då man undviker att ekologiska värden upptäcks sent i ett planeringsarbete när eventuella exploateringsplaner redan har beslutats. På samma sätt finns en rutin för projekt som inte föregås av detaljplaneprocessen.

Framtidsutveckling

Lomma kommuns vision är att alla delar av vårt samhälle ska förstå vikten av biologisk mångfald och ekosystemtjänster. I framtiden kommer alla verksamheter, både kommunala och privata, att integrera miljökompensation i alla projekt. Ett första steg är att kommunen är konsekvent i sitt eget miljökompensationsarbete, men även att den kommunicerar ut goda resultat av miljökompensation till samhället. Det är essentiellt att kompensationsarbetet blir helt integrerat med övrig projektutveckling och förvaltning.

Skydd av Natur

NATURRESERVAT

Naturreservat kan bildas av staten eller av kommuner för att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet (Miljöbalken 1998:808, 7 kap.). För de skyddade områdena anges i beslut och föreskrifter syfte och skäl för reservatsbildningen. Vid bildandet av naturreservat är det viktigt att utreda vilken förvaltning som krävs för att syftet ska tillgodoses och en skötselplan ska ingå i naturreservatsbeslutet..

Utvärdering och bristanalys

År 2024 fanns 16 naturreservat i Lomma kommun, varav 14 var kommunala. Landytan av skyddad mark (218 ha) ökade knappt 54 % mellan 2012 och 2024, vilket utgör nästan 4 % av kommunens landyta. Den totala ytan skyddade marin miljö ökade från 296 ha år 2012 till 864,5 ha 2024 och den utgör idag 25 % av kommunens havsområde. För den totala kommunytan,

innebär detta att nästan 12 % var skyddad 2024. För att säkra korrekt skötsel av naturreservaten granskas förvaltningen av miljöenheten. Utvecklingen av naturtyper är komplex och ofta förändras förutsättningarna med tiden, det är därför viktigt att granska skötselplanerna och uppdatera dem vid behov.

Framtidsutveckling

Det krävs ytterligare skydd av natur för att säkerställa de behov som finns för biologisk mångfald och rekreation. Skötselplaner till antagna naturreservat ska granskas och uppdateras vid behov.

BIOTOPSKYDDSOMRÅDEN

Biotopskyddsområden består av små mark- eller vattenområden som utgör värdefulla naturmiljöer. Regeringen har fastställt att visa lätt definierbara naturtyper och karaktärer utgör biotopskyddsområden. Dessa består ofta av små biotoper i odlingslandskapet som exempelvis alléer och åkerholmar samt småvatten och våtmarker. Utöver dessa får enskilda biotopskyddsområden fastställas av kommunen, länsstyrelsen eller skogsstyrelsen. År 2016 fanns det i Sverige 7 850 utpekade biotopskyddsområden (SCB, 2017), många biotopskyddsområden har dock inte registrerats.

Utvärdering och bristanalys

I Lomma kommun finns det flera olika småbiotoper i jordbrukslandskapet som stämmer in på definitionen gällande biotoper som är skyddade i hela landet. Det finns också områden som är på god väg att utvecklas till värdefulla biotopskyddsområden. Flera av de historiska småbiotoperna i jordbrukslandskapet har

dock försvunnit och en fullständig kartläggning och registrering av nuvarande skyddsbiotopområden saknas.

Framtidsutveckling

Som ett verktyg i arbetet med att återskapa gröna spridningsstråk i jordbrukslandskapet är det viktigt att kartlägga historiska småbiotoper och naturmiljöer som är på väg att utvecklas till biotopskyddsområden. Fastighetsägare markförvaltare bör informeras om biotopskyddade områden. Biotopskyddade objekt behöver beaktas i arbetet med att restaurera landskapet.

NATURA 2000

Naturtyper som är särskilt skyddsvärda ur ett europeiskt perspektiv har pekats ut som Natura 2000 områden baserat på EU:s naturvårdsdirektiv. Länsstyrelsen ansvarar för att peka ut lämpliga områden som regeringen sedan kan föreslå till EU-kommissionen. Natura 2000 områden är ofta sammansatta av en eller flera så kallade Natura 2000 naturtyper (enligt art- och habitatdirektivets bilaga 1). I Sverige finns det 87 Natura 2000 naturtyper som är indelade i grupperna, Kust och hav, Sanddyner och sandhedar, Sötvatten, Gräsmarker, Myrar, Berg- och substratmarker samt Skogar (Naturvårdsverket, 2011). Totalt hade 4 532 svenska Natura 2000 områden beslutats fram till år 2016 (SCB, 2017).

Utvärdering och bristanalys

I Lomma kommun finns tre Natura 2000 områden som är beslutade enligt Art- och habitatdirektivet och/eller Fågeldirektivet. Dessa områden har en total yta på 386 hektar (varav 95 hektar landyta). Natura 2000 områdena är till största delen skyddade som naturreservat. Vid Löddeåns mynning (södra) är dock den

marina naturreservatsgränsen otydligt angiven då den är baserad på djup. I kommunen finns flera olika Natura 2000 naturtyper, se vidare i bilagan om naturtyper.

Framtidsutveckling

Samtliga naturvårdsområden bör inventeras för att undersöka den totala utbredningen av Natura 2000 naturtyper. I samband med inventering bör en geografisk databas med utbredningen av befintliga Natura 2000 naturtyper byggas upp.

STRANDSKYDD

Genom strandskyddslagstiftningen värnas allmänhetens tillgång till stränder samt strändernas naturvärden på land och under vatten. Enligt miljöbalken syftar strandskyddet till att: *1. trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden, och 2. bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten.* Strandskyddet innebär bland annat förbud mot byggande, grävande och andra åtgärder som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter.

Utvärdering och bristanalys

En stor del av Lomma kommuns yta är strandskyddad. Hela kuststräckan, de bägge åarna, samt Östra dammarna och Oskarfridsdammarna innefattas av strandskydd. Strandskyddets omfattning in mot land kan vara allt från ett par meter till 300 meter, beroende på markanvändning och bebyggelse. Strandskyddet sträcker sig även ut i Lommabukten ungefär 300 meter. Det finns många fastigheter som går ända ner till strandkanten och därmed begränsar tillgängligheten för allmänheten samt påverkar växt- och djurlivet. Endast ungefär 25 % av kuststräckan är idag

oexploaterad med en mycket låg grad av fysisk störning. Andelen strandnära byggande i Sverige är idag lika hög som på 1950-talet när strandskyddslagstiftningen kom till och dubbelt så hög som på 1970-talet när strandskyddslagstiftningen skärptes (SCB, 2004, 2015). Alla våtmarker omfattas av ett generellt strandskydd på 100 meter men detta är inte synliggjort i länsstyrelsens kartmaterial.

Framtidsutveckling

Drift- och underhållsrutiner inom strandskyddat område ska vara anpassade till strandskyddslagstiftningen. I skötselplaner för park- och naturområden bör planerade åtgärder samt ingrepp med relevans för strandskyddslagstiftningens syften framgå och rutinerna för strandskyddstillsyn kan utvecklas. Fastighetsägare och markförvaltare bör fortsatt informeras om strandskyddslagstiftningen samt strandskyddets omfattning och syften. Fortsatt byggande på strandnära mark vilket strider mot strandskyddets syften måste motverkas för att inte urholka lagstiftningen och för lång tid framöver försämra livsvillkoren för växt- och djurlivet samt möjligheten att vistas nära hav och vatten.

Kommunikation och kunskap

Naturpedagogik

I Lomma används naturpedagogik för att tidigt väcka intresse och kunskap för naturen. Förskolorna har haft ett naturnätverk där pedagoger regelbundet träffas för att lära sig mer och inspirera varandra till att använda naturen i den pedagogiska

verksamheten. I kommunen finns sex naturbaser; lådor som är placerade i spännande naturmiljöer och innehåller bland annat håvar, vattenkikare, lappar och artböcker. Utöver att använda närliggande naturområden behöver barnens närmiljö, skol- och förskolegårdar, innehålla varierande miljöer med utrymme för naturliknande miljöer och biologisk mångfald.

Kommunen har en avsatt summa pengar som de pedagogiska verksamheterna kan söka för att utveckla sin naturpedagogiska verksamhet.

Utvärdering och bristanalys

Det finns stora möjligheter att utveckla den naturpedagogiska verksamheten i kommunen, intresset är stort hos många pedagoger för att jobba med naturpedagogik men samordnande resurs, framförallt för skolorna, saknas. Det har tidigare funnits ett naturnätverk för skolorna, men detta är för tillfället inte aktivt.

Framtidsutveckling

Flera av kommunens skolgårdar och förskolegårdar kan utvecklas ytterligare för att inbjuda till utforskande av naturmiljöer både på egen hand och i naturpedagogiskt syfte. Samtliga förskolor bör ha nära till ett naturområde där de har möjlighet att uppleva närnatur. Naturbaserna och det naturpedagogiska nätverket behöver återupprättas och underhållas, och om behov finns utökas.

Naturvärdesinformation

Kunskapen om värden i kommunens naturområden ökar ständigt, då nya områden inventeras med fokus på olika arter. Utöver den information kommunen samlar in genom inventeringar bidrar

privatpersoner och föreningar, samt andra myndigheter, med värdefull kunskap om förekomsten och utbredningen av olika arter och livsmiljöer. Intresset och engagemanget för de naturvärden som finns i kommunen kan öka genom att information tillgängliggörs. I kommunens naturreservat samt längs kusten finns skyltar med information om viktiga arter och ekosystem. Särskilda skyltar med information riktad till barn finns i flera naturreservat. Likaså finns skyltar för att informera om vissa objekt eller åtgärder såsom död ved och backsvalebranter. Skyltarna är på svenska, ibland med tillägg på engelska och tyska. För att kunna ge information på fler språk behövs digitala kopplingar, tex genom att besökaren kan scanna en QR-kod på tavlan med sin telefon och få tillgång till mer information.

Kommunen har tagit fram en naturguide som på ett lättillgängligt sätt tipsar om vandringar i kommunens naturområde. På hemsidan finns förutom naturguiden information om naturreservat, parker och naturområden.

Flera föreningar i kommunen bidrar med både insamlande av information om arter med mera i kommunen och med att sprida information om naturvärden och friluftsliv till sina medlemmar och allmänheten.

Utvärdering och bristanalys

Idag finns mycket material tillgängligt men att hålla materialet uppdaterat och i gott skick är ett tids- och kostnadskrävande arbete. Vikten av att ändå upprätthålla detta kan inte nog understrykas då upplevelsen för besökarna annars kan bli det motsatta än avsett och till och med leda till otrygghet och känsla av förfall och att natur inte sköts. I nästa steg kan oviljan mot att skydda natur då

uppstå, eftersom den inte sköts och bidrar till förfall. Detta gäller särskilt tätortsnära naturområden.

Framtidsutveckling

Information måste ständigt uppdateras, både innehållsmässigt vid ändrat kunskapsläge eller ändrade förhållanden, samt vilka informationskanaler som används och modernisering av hur information tillgängliggörs. Även fysiskt material som skyltar behöver ses över årligen med uppföljande reovering.

Medborgardialog och annan samverkan

Naturen betyder mycket för många, och det finns invånare med god kunskap och kännedom om kommunens naturområden. Det är viktigt att använda den kunskapen och engagemanget vid arbetet med att utveckla naturvården och att göra det i tidigt skede. Kommunen har flera kanaler för att tillvarata kunskapen och engagemanget hos föreningar och medborgare.

Kustvattenrådet träffas minst en gång per år och diskuterar frågor som påverkar natur och friluftsliv vid kusten, här ingår representanter från kommunen, yrkesfiskarna samt de föreningar som är aktiva längs kusten, men rådet är öppet för alla som vill komma och annonseras på hemsidan.

Flera av de aktiva natur- och friluftsföreningarna används även som remissinstanser och för dialoger inom sina respektive intresseområden vid bildande av naturreservat eller när strategier med påverkan på naturmiljöer tas fram.

Kommuninvånarna bjuds in till öppna samråd vid behov, till exempel vid bildande av naturreservat som är viktiga för allmänheten.

Utvärdering och bristanalys

Det finns idag en rutin för att få informationsutbytet att fungera. Ett problem är hur man ska nå alla grupper och engagera även de som inte vet om att de är intresserade av naturen. Detta är möjligtvis en mycket stor grupp.

Framtidsutveckling

För att engagera nya grupper och få in kunskap om nyttjande av natur eller kommande möjliga konflikter mellan olika nyttjande så behöver nya angreppssätt prövas, möjligtvis även ny teknik.

Aktiviteter

Naturaktiviteter anordnas av kommunen, exempelvis fågel-skådning, fågelholksbygge och naturpedagogik i havet i samband med Lommadagarna och Lommabuktens dag. Flera föreningar anordnar dessutom naturaktiviteter i kommunen: Naturskyddsföreningen Lomma-Bjärred anordnar utflykter till flera av kommunens naturområden och årlig slätter i Domedejla mosse, Skånes Ornitologiska förening arrangerar turer till de populära fågelskådningsplatserna längs kusten, scouterna och friluftsförbundet har program med fokus på friluftsliv för barn och unga.

Utvärdering och bristanalys

Liksom med dialog och samverkan är frågan hur man ska nå alla grupper och engagera även de som inte vet om att de är intresserade av naturen. Detta är möjligtvis en mycket stor grupp. Nya metoder behöver utvecklas och nya kanaler för att nå ut med information utnyttjas.

Framtidsutveckling.

Ett sätt att öka antalet publika naturaktiviteter är att anordna invigningar när nya naturreservat bildas, med tex naturguidningar och tipsrundor. Biblioteken i Lomma och Bjärred har varje termin välbesökta aktivitetsprogram, där det är möjligt att anordna föredrag kring naturvärden, gärna i samband med att ny kunskap tagits fram. Ny teknik och nya informationskanaler kan komma att spela en allt större roll.

Bilaga 2: Mål och åtgärder

Naturmiljöprogrammet är ett sektorsprogram med inriktning på att bevara, utveckla eller nyskapa natur- och grönområden och övriga grönstrukturer, biologisk mångfald samt ekosystemtjänster i Lomma kommun. Detta utgör en del i arbetet med att uppnå kommunens övergripande mål samt eftersträva kommunens vision. Målen och åtgärderna har koppling till arbetet med att uppnå de nationella miljömålen: *Begränsad klimatpåverkan, Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt en levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, God bebyggd miljö* samt *Ett rikt växt och djurliv*. Även målet *Ingen övergödning* är berört. Flera av målen och åtgärderna är också kopplade till arbetet med att uppnå de av FN uppsatta globala målen för hållbar utveckling, detta gäller bland annat delmålen *Ekosystem och biologisk mångfald, Rent vatten och sanitet* och Hållbara städer och samhällen. För att

förenkla kopplingen mellan lokal politik och arbetet med biologisk mångfald, natur, grön infrastruktur och ekosystemtjänster som rekreation och friluftsliv, kolsänkor och vattenförsörjning så har sorteringen av mål och åtgärder i del A samlats under fyra teman. Mål och åtgärder har här i stället kategoriserats i miljömålsordning, detta för att underlätta för synkronisering inom det nationella och regionala systemet och synliggöra kommunens arbete med att uppnå internationellt, nationellt och regionalt satta miljömål.

Ansvar nämnder

För varje åtgärd är huvudansvarig nämnd angiven. Huvudansvariga nämnder har ansvaret för att tillräckliga medel äskas i budgetprocessen och att äskanden åtföljs av en fördjupad kostnadsanalys. I de fall där flera åtgärder ska genomföras inom en budgetpost bör dessa specificeras för att möjliggöra uppföljning. De huvudansvariga nämnderna ansvarar även för genomförande av åtgärden samt för uppföljning och rapportering i kommunens uppföljningsverktyg. För att tydliggöra vissa åtgärders genomförande kopplat till nuvarande budgetstruktur har även benämningar på tjänstepersonsnivå införts där MS står för miljöstrategisk resurs och T för teknisk resurs.

Ekonomiska konsekvenser och åtaganden inom programperioden

Tre olika begrepp har angivits i kolumnerna för kostnad, tkr och drift tkr/år avseende finansieringen av åtgärderna; "Befintlig budget", "Inom projekt" eller "Ordinarie verksamhet".

I "Befintlig budget" ryms åtgärder som redan har beviljade budgetmedel, oavsett drift eller investering.

Med benämningen "Inom projekt" avses att ett projekt kommer att skapas för ett annat syfte (t ex bygga en ny skola) och att kostnaden ska ingå som en del av den projektbudgeten (t ex *Vid projektering, nyanläggning och ombyggnad på skolor och förskolor samt i deras närmiljö ska tillgången på gröna miljöer som stimulerar till naturstudier öka*).

"Ordinarie verksamhet" avser att åtgärden kan genomföras som en del av de arbetsuppgifter man förväntas utföra eller genom att förändra en metodik eller ett arbetssätt (göra en analys, skriva en rapport eller byta gräsklippning mot ängsslåtter).

Om inget angivits under kolumnen för drift så förväntas ingen driftskostnad. I de få fall en driftskonsekvens förväntas uppstå på grund av ett projekt och investeringar så ska den hanteras som driftskonsekvens vid andra typer av projekt eller delprojekt.

Läsanvisning för **Mål och åtgärder**

Mål och åtgärder har kategoriserats i miljömålsordning. Vissa åtgärder påverkar fler än ett miljömål. Dessa är listade under varje aktuellt miljömål, men med hänvisning till ett specifikt miljömål där de hanteras och har ett angivet åtgärdsnummer. Mål och åtgärder är sorterade och numrerade i miljömålsordning för att samordnas med Lomma kommuns miljömålsdokument samt energi- och klimatplan.

Indelningen av mål och åtgärder är uppdelad och numrerad i fyra nivåer (se figur till höger) som börjar med nationellt miljömål och slutar med den konkreta åtgärden. Vissa åtgärder har dessutom en indikator angiven för uppfyllnad.

Nationellt miljömål

Exempelvis *Miljömål 14: God bebyggd miljö*

Lokalt mål

Exempelvis *Lokalt mål 14.3: kommuninvånarnas tillgång till natur- och grönområden av hög kvalitet ska värnas och utvecklas*

Delmål

Exempelvis *Delmål 14.3.1 Arealen av allemansrättsliga områden ska öka.*

Åtgärd

Exempelvis *Åtgärd 14.3.1.1 En strategi för att nyskapa natur-områden i eller i nära anslutning till tätorterna och byarna med särskilt fokus på Fjelle och Flädie ska tas fram.*

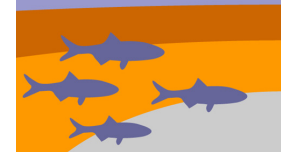
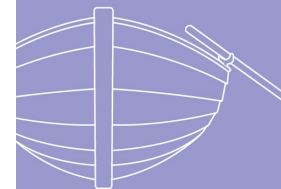
Levande sjöar och vattendrag

Åtgärd	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/ år	Genom- förandeperiod	Ansvar	Stödjande förvaltning	Kommentar	TEMA
LOKALT MÅL 8.1: LOMMA KOMMUN SKA VERKA FÖR MINSKADE NEGATIVA UTSLÄPP TILL VATTENFÖREKOMSTER OCH ÖKAD BIOLOGISK MÅNGFALD OCH REKREATIONSVÄRDEN I OCH VID DAMMAR OCH VATTENDRAG.									
Åtgärd 8.1.1	Lomma kommun ska fortsatt vara en aktiv deltagare i Höje å vattenråd, och verka för att följa åtgärdsprogrammet för Höje å.	Befintlig budget	-		tom 2032	KS		Ställnings- tagande	
Åtgärd 8.1.2	Lomma kommun ska fortsatt vara en aktiv deltagare i Kävlingsåns vattenråd, och verka för att följa vattenvårdsprogrammet för Kävlingså.	Befintlig budget	-		tom 2032	KS		Ställnings- tagande	
Åtgärd 8.1.3	Om kommunen är del av styrelse för dikningsföretag ska man verka för omställning av dessa för miljöanpassad dikesrensning, uppbrytning av kulvertar där så är möjligt eller andra åtgärder för att minska utsläpp av näringsämnen eller sediment till recipienterna samt bättre bidra till kolsänkor i landskapet. Arbetet ska ske i samverkan med vattenråden.	Projekt	Projekt		tom 2032	KS, <u>SBN/</u> <u>MS</u>		Ställnings- tagande	

Hav i balans samt levande kust och skärgård

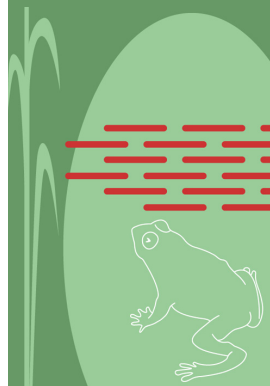
Åtgärd	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/ år	Genom- förandeperiod	Ansvar	Stödjande förvaltning	Kommentar	TEMA
LOKALT MÅL 10.1: KOMMUNEN SKA VERKA FÖR EN ÖKAD BIOLOGISK MÅNGFALD I KUSTOMRÅDEN									
Åtgärd 10.1.1.1	En utredning och handlingsplan för områden där estuarier kan bildas med hjälp av rätt skötselåtgärder ska tas fram.	Färdig utredning och handlingsplan	Ordinarie verksamhet	-	2028	KS/MS			Biologisk mångfald
Åtgärd 10.1.1.2	En utredning och handlingsplan för områden där naturbaserade lösningar kan användas för restaurering av strandmiljöer ska tas fram.	Färdig utredning och handlingsplan	Ordinarie verksamhet	-	2028	KS/MS			Biologisk mångfald
LOKALT MÅL 10.2: KOMMUNENS KLIMATANPASSNINGSSARBETE SKA LEDA TILL ATT SKADOR PÅ NATURMILJÖN PÅ GRUND AV ETT FÖRÄNDRAT KLIMAT MINIMERAS.									
Delmål 10.2.1 Utsatta kuststräckor ska vara anpassade för att möta framtida klimatförändringar med minimal negativ påverkan på den biologiska mångfalden.									
Åtgärd 10.2.1.1	Åtgärder för att klimatanpassa kusten ska innefatta naturbaserade lösningar i första hand, i andra hand ska nya biotoper återskapas vid klimatanpassningsprojekt i kustzonen.		Projekt	Projekt	tom 2032	<u>SBN/T</u> <u>SBN/</u> <u>MS</u>		Ställnings- tagande	
Åtgärd 10.2.1.2	Åtgärder som genomförs i kustzonen ska alltid remitteras till ekologisk kompetens i tidigt skede.		Ordinarie verksamhet	-	tom 2032	KS, SBN, MBN	Alla	Ställnings- tagande	
LOKALT MÅL 10.3: KOMMUNEN SKA VERKA FÖR UTVECKLING AV BIOLOGISK MÅNGFALD OCH EKOSYSTEMTJÄNSTER I ÖRESUND.									
Delmål 10.3.1 Öresund ska få ett ökat skydd									
Åtgärd 10.3.1.1	Kommunen ska aktivt verka för att Öresund skyddas i högre utsträckning än idag.		Ordinarie verksamhet	-	tom 2032	KS		Ställnings- tagande	

Åtgärd	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförandeperiod	Ansvar	Stödjande förvaltning	Kommentar	TEMA
Delmål 10.3.2 Ett kustvattenråd ska bildas för Öresund.									
Åtgärd 10.3.2.1	Kommunen ska aktivt verka för att bilda ett kustvattenråd för Öresund.	Färdigt vattenråd	Ordinarie verksamhet	-	tom 2032	KS			Kommunikation och kunskap
Delmål 10.3.3 Kommunen ska utveckla marin pedagogik och kunskapshöjning									
Åtgärd 10.3.3.1	En kommunikationsplan upprättas för marina ekosystemtjänster.	Färdig plan	Ordinarie verksamhet	-	2026	SBN/MS			Kommunikation och kunskap
Åtgärd 10.3.3.2	Marinpedagogik och utåtriktad kommunikation till medborgarna om kustens värden ska finnas och evenemang för att sprida ny kunskap ska ske minst vartannat år	Redovisa antal åtgärder/år	Ordinarie verksamhet	-	tom 2032	SBN/MS			Kommunikation och kunskap
LOKALT MÅL 10.4: LOMMA KOMMUN SKA VERKA FÖR EN FÖRBÄTTRAD VATTENKVALITET I LOMMABUKTEN									
Åtgärd 10.4.1	Dagvatten ska hålla sådan kvalitet att man bidrar till att uppfylla miljökvalitetsnormerna för vatten, även för Lommabukten.	Recipientkontrollprogrammet	Ordinarie verksamhet och projekt	Projekt	tom 2032	SBN/T		Ställningstagande	

Myllrande våtmarker

Åtgärd	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/ år	Genom- förändeperiod	Ansvar	Stödjande förvaltning	Kommentar	TEMA
LOKALT MÅL 11.1: LOMMA KOMMUN SKA VERKA FÖR EN FÖRBÄTTRAD VATTENKVALITET, ÖKAD BIOLOGISK MÅNGFALD OCH ÖKADE REKREATIONSVÄRDEN KNUTNA TILL KOMMUNENS VÅTMARKER.									
	Åtgärd hanteras under miljömål "Levande sjöar och vattendrag"							Lomma kommun ska fortsatt vara en aktiv deltagare i Höje å vattenråd, och verka för att följa åtgärdsprogrammet för Höje å.	
	Åtgärd hanteras under miljömål "Levande sjöar och vattendrag"							Lomma kommun ska fortsatt vara en aktiv deltagare i Kävlingsåns vattenråd, och verka för att följa vattenvårdsprogrammet för Kävlingså.	
	Åtgärd hanteras under miljömål "Ett rikt växt- och djurliv"							En strategi för restaurering, återvätning och kolinlagring i landskapet ska tas fram. Arbetet ska delvis ske tillsammans med vattenråden.	

Levande skogar

Åtgärd	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/ år	Genom- förandeperiod	Ansvar	Stödjande förvaltning	Kommentar	TEMA
LOKALT MÅL 12.1: LOMMA KOMMUN SKA VERKA FÖR ATT BEVARA, UTVECKLA OCH SKAPA BIOLOGISKT OCH REKREATIVT VÄRDEFULLA TRÄDMILJÖER.									
Delmål 12.1.1 Kommunens befintliga skogsmiljöer ska utvecklas mot högre biologisk mångfald.									
Åtgärd 12.1.1.1	En utvecklingsstrategi för befintliga trädmiljöer inkluderande restaurering, utveckling av åldersstrukturen i trädbestånden samt utpekande av efterträdare ska tas fram och sedan följas.	Färdig strategi	Ordinarie verksamhet	Ordinarie drift	2027	SBN/T, <u>KS/MS</u>			Biologisk mångfald
Åtgärd 12.1.1.2	Värdefulla träd och trädmiljöer ska identifieras och kartläggas geografiskt.	Färdig utredning och skapat GIS-skikt	Ordinarie verksamhet	-	2026	SBN/ MS			Kommunikation och kunskap
Åtgärd 12.1.1.3	Värdefulla trädmiljöer, skyddsvärda träd och evighetsträd pekas ut och skyddas om möjligt.	Antal skyddsvärda träd och evighetsträd som är skyddade.	Ordinarie verksamhet	-	tom 2032	KS/MS			Balans
Åtgärd 12.1.1.4	Särskilda informationsinsatser för att skapa förståelse ska genomföras när prioriteringar görs som kan uppfattas som brist på förvaltning. T ex upplag av död ved, upplysta områden, ej hårdgjorda stigar, ängsytor.	Antal informationsinsatser	Ordinarie verksamhet	-	tom 2032	SBN/ MS			Kommunikation och kunskap
Delmål 12.1.2 Miljökompensation ska utvecklas för att optimera värdering och kompensation av träd.									
Åtgärd 12.1.2.1	En strategi för nya trädmiljöer och restaurering av önskade historiska miljöer ska tas fram.	Färdig strategi	Ordinarie verksamhet	-	2027	KS/MS			Balans

Åtgärd	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/ år	Genom- förandeperiod	Ansvar	Stödjande förvaltning	Kommentar	TEMA
Delmål 12.1.3 Invånares närhet till trädmiljöer ska öka									
Åtgärd 12.1.3.1	En handlingsplan för att uppnå 3, 30, 300 ska tas fram med GIS-analys av nuläget.	Färdig handlingsplan. Indikatorerna för 3, 30, 300 ska följas upp årligen.	Befintlig budget	-	2027	KS/MS			Balans
Åtgärd 12.1.3.2	Inom tätort ska 3-30-300-regeln eftersträvas.		Projekt	Projekt	tom 2032	KS, SBN /T		Ställnings- tagande	
LOKALT MÅL 12.2: BARNENS EGNA SKOGSMILJÖER SKA UTVECKLAS OCH TILLGÄNGLIGHETEN FÖR BARNNS UPPLEVELSEVÄRDEN SKA ÖKA.									
Åtgärd 12.2.1.1	Strukturer och platser som är viktiga att bevara för barnens upplevelsevärden och lärande i skogen ska utredas.	Färdig utredning.	Ordinarie verksamhet		2027	KS/MS	UKF		Ekosystem- tjänster
Åtgärd 12.2.1.2	Utveckling av strukturer och platser som framkommer i åtgärd 12.2.1.1 ska genomföras.	Antal omvandlade platser	Projekt	Projekt	tom 2032	SBN/ MS	UKF		Ekosystem- tjänster
LOKALT MÅL 12.3 KOLSÄNKOR OCH ANDELEN TRÄD I LANDSKAPET SKA ÖKA									
Åtgärd 12.3.1.1	En handlingsplan för plantering av trädmiljöer i landskapet ska tas fram. Planen ska innehålla markytor lämpliga för skog i kolinlagringsavsikt.	Färdig plan	Ordinarie verksamhet		2028	KS/MS			Ekosystem- tjänster
Åtgärd 12.3.1.2	Plantering av platser som framkommer i åtgärd 12.3.1.1 ska ske.	Areal nyplanterad yta	Projekt	Projekt	tom 2032	SBN/ MS			Ekosystem- tjänster

Ett rikt odlingslandskap

Åtgärd	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförandeperiod	Ansvar	Stödjande förvaltning	Kommentar	TEMA
LOKALT MÅL 13.1: KUNSKAPEN OM SMÅBIOTOPER SKA ÖKA									
Åtgärd 13.1.1.1	Värdefulla småbiotoper ska fortsatt identifieras, kartläggas och tillgängliggöras geografiskt.	Färdig utredning och skapat GIS-skikt, införande i Vattenatlas	Ordinarie verksamhet	-	2026	SBN/MS			Kommunikation och kunskap
LOKALT MÅL 13.2: GRÖN INFRASTRUKTUR MED GRÖNA STRÅK OCH EKOLOGISKA KORRIDORER I DET ÖPPNA LANDSKAPET SKA ÖKA.									
Åtgärd 13.2.1.1	Befintliga gröna stråk och ekologiska korridorer ska värnas och nya ska etableras vid exploateringar, mångfunktion ska alltid övervägas.	Framtagen Kompen-sation-sutredning för varje projekt	Ordinarie verksamhet samt projekt	Projekt	tom 2032	KS/MS			Balans
Åtgärd 13.2.1.2	Ängsvegetation med inhemska arter ska fortsatt etableras utmed vägar, järnväg och åkrar. Naturvårdande hävd ska genomföras.	Längd ängsblommande väg- och åkerren.	Ordinarie verksamhet samt projekt	Ordinarie drift	tom 2032	SBN/MS, SBN /T			Biologisk mångfald

Åtgärd	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/ år	Genom- förandeperiod	Ansvar	Stödjande förvaltning	Kommentar	TEMA
LOKALT MÅL 13.3: UTPEKADE KOMPENSATIONSSOMRÅDEN SKA UTVECKLAS FÖR ATT PÅ BÄSTA SÄTT GYNNA BIOLOGISK MÅNGAFLD OCH EKOSYSTEMTJÄNSTER.									
Åtgärd 13.3.1.1	En handlingsplan för utvecklingen av kompensationsområden ska tas fram.	Färdig handlingsplan	Ordinarie verksamhet	-	2026	KS/MS			Balans

God bebyggd miljö

Åtgärd	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförandeperiod	Ansvar	Stödjande förvaltning	Kommentar	TEMA
LOKALT MÅL 14.1: INTRESSET, KUNSKAPEN OCH FÖRSTÅELEN FÖR NATURMILJÖN OCH NATURVÅRDEN I LOMMA KOMMUN SKA ÖKA.									
Delmål 14.1.1 I skolers och förskolors naturpedagogiska undervisning ska kopplingen till den lokala naturen och naturvården öka.									
Åtgärd 14.1.1.1	Vid projektering, nyanläggning och ombyggnad på skolor och förskolor samt i deras närmiljö ska tillgången på gröna miljöer som stimulerar till naturstudier öka.	Areal naturlig yta per projekt	Projekt	Projekt	tom 2032	SBN/T, KS	UKF	Ställningstagande	
Åtgärd 14.1.1.2	Informationsmaterial om vikten av natur i barns skol- och förskolemiljö ska tas fram i samarbete med förskolepersonal.	Framtaget material	Ordinarie verksamhet	-	2028	SBN/MS	UKF		Kommunikation och kunskap
Åtgärd 14.1.1.3	Naturpedagogisk utrustning ska finnas tillgängligt för skolor/förskolor. Naturpedagogiska platser ska finnas tillgängliggjorda	Framtaget material	Befintlig budget	-	from 2026	SBN/MS			Kommunikation och kunskap
Åtgärd 14.1.1.4	Naturnätverk i skolor och förskolor ska stimuleras.	Antal träffar per år	Befintlig budget	-	tom 2032	SBN/MS	UKF		Kommunikation och kunskap
Delmål 14.1.2 Kommunen ska utveckla och öka kunskapsspridning om naturområden, naturvård och biologisk mångfald samt verka för att entusiasmera allmänheten om naturvården.									
Åtgärd 14.1.2.1	En strategi gällande utvecklingen av intresseväckande och tillgänglighetsanpassad naturinformation ska tas fram. Nya sätt att tillgängliggöra informationen ska beaktas.	Färdig strategi	Ordinarie verksamhet	-	2027	KS/MS			Kommunikation och kunskap
Åtgärd 14.1.2.2	Samarbete med föreningslivet, främst filufts-föreningarna, för att sprida intresse för och kunskap om våra naturområden ska utvecklas.	Synliggörs i projekt	Projekt	-	tom 2032	SBN	UKF		Kommunikation och kunskap

Åtgärd	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförandeperiod	Ansvar	Stödjande förvaltning	Kommentar	TEMA
Åtgärd 14.1.2.3	Synliggörande av områdets kvaliteter, zoner eller prioriterade användning ska göras på fler platser, dels genom information dels genom gestaltning.	Antal genomförda projekt	Projekt	Projekt	tom 2032	SBN/MS			Kommunikation och kunskap
LOKALT MÅL 14.2: NYTTJANDET AV NATUROMRÅDEN I LOMMA KOMMUN FÖR REKREATION, FRILUFTSLIV OCH VÄLMÅENDE SKA FRÄMJAS.									
Delmål 14.2.1 Det ska finnas en god tillgång till vandringsleder med tydlig vägledning.									
Åtgärd 14.2.1.1	Lokala vandringsstråk i anslutning till Skåneleden ska etableras.	Antal och total sträcka vandringsleder i Lomma kommun.	Projekt	Projekt	tom 2032	<u>KFN</u> , <u>SBN</u> / <u>MS</u>	UKF		Ekosystemtjänster
Åtgärd 14.2.1.2	Fler friluftsleder i landskapet för att möjliggöra slingor och konnektivitet mellan naturområden ska skapas och synliggöras.	Färdiga leder	Projekt	Projekt	tom 2032	SBN/MS	UKF		Ekosystemtjänster
Åtgärd 14.2.1.3	Vandringsled mellan Flädie tegelbruk och banvallen vid Leråkra skapas.	Färdiga leder	Projekt	Projekt	tom 2032	SBN/MS	UKF		Ekosystemtjänster
Åtgärd 14.2.1.4	Vandringsleder i Löddeåns dalgång ska utvecklas.	Färdiga leder	Projekt	Projekt	tom 2032	KS/MS			
Åtgärd 14.2.1.5	Vandringsled skapas längs Höje å enligt landskapsvårdsplanen.	Färdiga leder	Projekt	Projekt	tom 2032	KS/MS			Ekosystemtjänster
Åtgärd 14.2.1.6	Kommunens grön- och naturområden, liksom stråken däremellan, ska synliggöras och tillgängliggöras digitalt.	Färdig digitalisering och kommunikation	Projekt	Projekt	tom 2032	SBN/MS	UKF		Kommunikation och kunskap

Åtgärd	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/ år	Genom- förandeperiod	Ansvar	Stödjande förvaltning	Kommentar	TEMA
Delmål 14.2.2 Det ska finnas områden för olika typer av naturrekreation.									
Åtgärd 14.2.2.1	Lämpliga områden för naturrehabilitering och lugna zoner pekas ut och synliggörs.	Framtaget GIS-skikt respektive kommunikationsplan	Projekt	Projekt	2027	SBN/ MS	UKF		Ekosystem- tjänster
Åtgärd 14.2.2.2	Ett aktivitetsstråk för barn ska skapas. Stråket bör innehålla stationer med äventyrliga och lekfulla upplevelser med koppling till naturen.	Färdigt stråk	Projekt	Projekt	2027	SBN/ MS	UKF		Ekosystem- tjänster
LOKALT MÅL 14.3: KOMMUNINVÅNARNAS TILLGÅNG TILL NATUR- OCH GRÖNOMRÅDEN AV HÖG KVALITET SKA VÄRNAS OCH UTVECKLAS									
Delmål 14.3.1 Arealen av allemansrättsliga områden ska öka.									
Åtgärd 14.3.1.1	En strategi för att nyskapa naturområden i eller i nära anslutning till tätorterna och byarna med särskilt fokus på Fjelie och Flädie ska tas fram.	Framtagen strategi	Projekt	-	2028	KS/MS			Balans
Delmål 14.3.4 Kvaliteten i natur- och grönområden ska utvecklas.									
Åtgärd 14.3.4.1	Naturvårdande skötsel ska inkorporeras i grönområden och restaurering av natur ska genomföras där så är möjligt. Där drift kan anpassas för att gynna biologisk mångfald ska detta alltid övervägas.		Projekt, ordinarie verksam- het	Ordina- rie drift	from 2026	<u>SBN/T</u> <u>SBN/</u> <u>MS</u>		Ställnings- ta- gande	
Åtgärd 14.3.4.2	Vid exploatering och ändrad markanvändning ska befintliga ekosystemtjänster bevaras i första hand. Miljövärdeskompensation av ekosystemtjänster ska ske så att nettoproduktionen av ekosystemtjänster ökar.	Färdig kompensationsutredning per projekt	Projekt	Projekt	from 2026	KS		Ställningsta- gande	

Åtgärd	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförandeperiod	Ansvar	Stödjande förvaltning	Kommentar	TEMA
Åtgärd 14.3.4.3	Balanseringsprincipen ska fortsätta att tillämpas i planering och exploatering.	Färdig kompensationsutredning per projekt	Ordinarie verksamhet	-	from 2026	KS		Ställningstagande	
Åtgärd 14.3.4.4	Nedskräpning och andra miljöbrott ska förebyggas med hjälp av en naturvakt.		Befintlig budget	-	from 2026	SBN/MS			Kommunikation och kunskap
Åtgärd 14.3.4.5	Kompensationsarbetet ska förankras med exploatörer genom de avtal där andra överenskommelser synliggörs.	Antal avtal	Ordinarie verksamhet	-	from 2026	KS			Balans
Delmål 14.3.5 Fysisk tillgänglighet till och i naturbesöksmål ska förbättras utan att det sker på bekostnad av biologisk mångfald.									
Åtgärd 14.3.5.1	Bristanalys gällande tillgänglighetsanpassade naturbesöksmål ska genomföras.	Färdig bristanalys	Ordinarie verksamhet	-	2028	KS/MS	SF		Ekosystemtjänster
Åtgärd 14.3.5.2	Tillgängligheten till och i vissa naturbesöksmål ska utvecklas.		Projekt	Projekt	tom 2032	<u>SBN/T</u> , <u>SBN/MS</u>			Ekosystemtjänster
Åtgärd 14.3.5.3	Samverkan ska ske för att utveckla natur- och grönområden för brukare och nya gruppers möjligheter till naturupplevelser		Ordinarie verksamhet	-	tom 2032	<u>SBN/MS</u> , <u>SBN/T</u>	SF		Ekosystemtjänster
Åtgärd 14.3.5.4	Naturguiden "Natur & tillgänglighet i Lomma kommun" ska uppdateras.	Uppdaterad naturguide	Ordinarie verksamhet	-	2028	KS/MS			Kommunikation och kunskap

Ett rikt växt- och djurliv

Åtgärd	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförandeperiod	Ansvar	Stödjande förvaltning	Kommentar	TEMA
LOKALT MÅL 16.1: NATUROMRÅDEN SKA UTVECKLAS SÅ ATT BIOLOGISK MÅNGFALD OCH UTPEKADE EKOSYSTEMTJÄNSTER BIBEHÅLLS ELLER ÖKAR.									
Delmål 16.1.1 Nya naturområden ska tillskapas och utvecklas så att biologisk mångfald och hotade arter gynnas.									
Åtgärd 16.1.1.1	Plan för bildande av naturreservat angivna i Översiktsplan för Lomma kommun 2020 ska tas fram.	Uppdaterad plan	Ordinarie verksamhet	-	2026	KS/MS			Balans
Åtgärd 16.1.1.2	Ytan av landbaserade naturområden ska öka.	Yta landbaserade naturområden	Projekt	-	tom 2032	KS/MS		Ställningstagande	
Åtgärd 16.1.1.3	Skötselplaner med målbilder som gynnar biologisk mångfald och hotade arter ska tas fram för nya naturområden.	Skötselplaner per projekt	Projekt		tom 2032	KS/MS			Biologisk mångfald
Delmål 16.1.2 Allmänheten ska ges goda förutsättningar för att bidra till att gynna den biologiska mångfalden och hotade arter.									
Åtgärd 16.1.2.1	Minst vartannat år ska informationssatsningar göras för allmänheten om hur man själv kan bidra till biologisk mångfald.	Antal satsningar	Ordinarie verksamhet	-	from 2026	KS/MS			Kommunikation och kunskap
Delmål 16.1.3 Lomma kommun ska verka för att minska utbredningen och nyetableringen av invasiva arter.									
Åtgärd 16.1.3.1	Invasiva arter, även arter på artdatabankens risklista, ska bekämpas så långt möjligt.	Yta påverkad av invasiva växter	-	Befintlig budget	tom 2032	SBN/T, SBN/MS		Ställningstagande	
Åtgärd 16.1.3.2	Inga arter som finns inom riskklass Mycket hög risk och Hög risk på Artdatabankens risklista för invasiva arter får planteras på kommunens mark. För växter inom övriga klasser ska dialog föras även med ekologisk kompetens.		Ordinarie verksamhet och projekt	-	tom 2032	Alla		Ställningstagande	

Åtgärd	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/ år	Genom- förandeperiod	Ansvar	Stödjande förvaltning	Kommentar	TEMA
LOKALT MÅL 16.2: DET SKA FINNAS EN FINMASKIG OCH FUNGERANDE GRÖN INFRASTRUKTUR AV SPRIDNINGSVÄGAR FÖR BIOLOGISK MÅNGFALD OCH REKREATION.									
Åtgärd 16.2.1.1	Ekologiska korridorer skapas från Plommonskogen och Domedejla mosse till kompensationsytan vid Otto Pers gård.		Projekt	Projekt	tom 2032	KS			Balans
Åtgärd 16.2.1.2	Grönt stråk för biologisk mångfald, friluftsliv och forskning skapas utmed Alnarpsstråket.		Projekt	Projekt	tom 2032	KS/MS			Balans
Åtgärd 16.2.1.3	Grönt stråk för biologisk mångfald och friluftslivet skapas mellan Domedejla mossen och havet.		Projekt	Projekt	tom 2032	SBN/T, <u>SBN/</u> <u>MS</u>			Balans
Åtgärd 16.2.1.4	Anläggande av grodpassage mellan naturreservaten Haboljungs fure och Alkärret i Haboljung ska genomföras.	Färdig pas- sage	Projekt	Projekt	tom 2032	SBN			Balans
LOKALT MÅL 16.3: NATUR- OCH GRÖNOMRÅDEN SOM RYMMER BIOTOPER, MIKROMILJÖER OCH HABITAT SOM ÄR LÄMPLIGA FÖR ATT GYNNA BIOLOGISK MÅNGFALD OCH HOTADE ARTER SKA ÖKA.									
Delmål 16.3.1 Förutsättningarna för arter som omfattas av åtgärdsprogram från naturvårdsverket och övriga rödlistade arter ska förbättras.									
Åtgärd 16.3.1.1	Gallring av undervegetation i tätorten ska ske så att man ständigt ändå upprätthåller små biotoper inne i tätorten för småfåglars skydd och häckning, övervintringsplatser för pollinatörer och igelkottar samt upplevelsevärden och barns lek.		Ordinarie verksam- het	-	tom 2032	SBN/T		Ställningsta- gande	
Åtgärd 16.3.1.2	Boplatser, refuger och andra fysiska miljöer ska anläggas för trängda arter och/eller arter som omfattas av åtgärdsprogram, detta kan även ske på byggnader eller offentlig miljö.	Antal ge- nomförda satsningar	Befintlig budget	Budget- process	tom 2032	<u>KS, SBN</u>			Biologisk mång- fald
Delmål 16.3.2 Kunskapen om Lomma kommuns biologiska mångfald och ekosystemtjänster ska vara hög inom förvaltningar och nämnder.									
Åtgärd 16.3.2.1	Internutbildning om relevant kunskap gällande biologisk mångfald och ekosystemtjänster ska hållas årligen för kommunens förvaltningar och nämnder.	Genom- förd in- tern- utbildning.	Ordinarie verksam- het			KS/MS			Kommunikation och kunskap

Åtgärd	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/ år	Genom- förandeperiod	Ansvar	Stödjande förvaltning	Kommentar	TEMA
Delmål 16.4.1 I naturvården ska anpassningen till ett förändrat klimat öka.									
Åtgärd 16.4.1.1	Grön infrastruktur ska fortsatt utvecklas, särskilt i nord-sydlig riktning för att ge arter möjligheter att förflytta sig norrut i takt med klimatförändringens påverkan.		Ordinarie verksamhet	-	tom 2032	KS		Ställningstagande	
Åtgärd 16.4.1.2	Revidering av skötselplaner för naturreservat ska ske löpande för att anpassas till framtida klimatförändringar.	Antal reviderade planer	Ordinarie verksamhet	-	tom 2032	KS/MS			Biologisk mångfald
LOKALT MÅL 16.5: UTBREDNINGEN SKA ÖKA AV SÄRSKILT VÄRDEFULLA HISTORISKA NATURMILJÖER OCH ARTER.									
Åtgärd 16.5.1.1	En strategi för restaurering, återvätning och kolinlagring i landskapet ska tas fram. Arbetet ska delvis ske tillsammans med vattenråden.	Framtagen strategi	Befintlig budget	-	2027	KS/MS			Balans
Åtgärd 16.5.1.2	Utveckling, nyskapande och restaurering av naturområden ska genomföras i enlighet med strategin.	Restaure-rad areal	Befintlig budget samt projekt	Projekt	tom 2032	SBN/MS			Balans

Bilaga 3: Uppföljning av Naturmiljöprogram 2018-2025

Tabell som beskriver status 2025 för alla antagna mål och åtgärder i Naturmiljöprogram för Lomma kommun 2018–2025, som alla antagits av kommunfullmäktige.

	Vitt innebär att åtgärden ännu inte ska ha påbörjats.
V	Grönt innebär att åtgärden är klar.
	Gult innebär att åtgärden påbörjats eller är ständigt pågående.
X	Rött innebär att åtgärden inte har påbörjats och är försenad, dock kan den komma att göras senare

8. Levande sjöar och vattendrag

LOKALT MÅL 8.1: LOMMA KOMMUN SKA VERKA FÖR EN ÖKNING AV NATURLIG VATTENRENING, BIOLOGISK MÅNGFALD OCH REKREATIONSVÄRDEN I OCH VID DAMMAR

Delmål 8.1.1 För att säkra och utveckla naturmiljövärden knutna till kommunens dammar ska fler dammar skyddas genom bildande av nya naturreservat

Mål/åtgärd	Beskrivning	Status 2025	Tidsperiod	Ansvar	Kommentar
Åtgärd 8.1.1.1	Naturreservat ska bildas för att skydda dammar.	V	tom 2022	KS	Alla dammar skyddade

Delmål 8.1.2 Lomma kommun ska medverka i vattenråd för att utveckla vattenrening, biologisk mångfald och rekreativ värden vid dammar och vattendrag

Åtgärd 8.1.2.1	Lomma kommun ska fortsatt vara en aktiv deltagare i Höje å vattenråd, och verka för att följa åtgärdsprogrammet för Höje å.		tom 2025	KS	Fortsätter
Åtgärd 8.1.2.2	Lomma kommun ska fortsatt vara en aktiv deltagare i Kävlingsåns vattenråd, och verka för att följa vattenvårdsprogrammet för Kävlingså.		tom 2025	KS	Fortsätter

Delmål 8.1.3 System för dagvattenavrinning anpassas för att öka naturlig vattenrening och biologisk mångfald

Åtgärd 8.1.3.1	Vid detaljplanering och exploatering ska kulverterade diken kartläggas och lämpliga åtgärder ska utredas.		tom 2025	KS, SBN	Fortsätter
----------------	---	--	----------	---------	------------

10. Hav i balans samt levande kust och skärgård

Delmål 10.1.1 Kommunen ska utveckla och skydda gynsamma livsmiljöer för växt och djurlivet längs kustens stränder

Åtgärd 10.1.1.1	Mål och åtgärder i det Marina naturmiljöprogrammet för Lomma kommun ska uppdateras.	X	2018-2020	KS	Reviderat program ej genomfört
Åtgärd 10.1.1.2	Hänsynsområden för marina naturvärden som är utpekade i ÖP 2010 ska skyddas som marina naturreservat.	V	2018	KS	
Åtgärd 10.1.1.3	Årliga insatser ska minska utbredningen av invasiva arter som hotar kustmiljöns flora.		tom 2025	KS, MBN, SBN	Framgångsrika insatser men fortsättning krävs
Åtgärd 10.1.1.4	Ett GIS-lager ska utvecklas för registrering av lämplig målnaturtyp och biotop i specifika zoner längs kustens stränder.		2020	KS	Genomfört till stor del, men omfattande arbete som kräver fortsättning

LOKALT MÅL 10.2: KOMMUNENS KLIMATANPASSNINGSPÅVERKAN SKA LEDA TILL ATT NATURMILJÖSKADOR PÅ GRUND AV ETT FÖRÄNDRAT KLIMAT MINIMERAS

Delmål 10.2.1 Utsatta kuststräckor ska vara anpassade för att möta framtida klimatförändringar med minimal negativ påverkan på den

Åtgärd 10.2.1.1	Åtgärder som genomförs i kustzonen ska alltid remitteras till ekologisk kompetens.		from 2018	Alla	
--------------------	--	--	-----------	------	--

LOKALT MÅL: 10.3 KOMMUNEN SKA VERKA FÖR UTVECKLING AV BIOLOGISK MÅNGFALD OCH

Delmål 10.3.1 Öresund ska få ökat skydd

Åtgärd 10.3.1.1	Kommunen ska aktivt verka för att Öresund skyddas i högre utsträckning än idag.		2018-2020	KS	Genom KIMO, Öresundsvattensamarbetet och Öresunds vattenvårdsförbund
--------------------	---	--	-----------	----	--

Delmål 10.3.2 Öresund ska få ett kustvattenråd

Åtgärd 10.3.2.1	Kommunen ska aktivt verka för en lokal plattform i form av ett kustvattenråd för Öresund.		2018-2020	KS	Genom KIMO, Öresundsvattensamarbetet och Öresunds vattenvårdsförbund
--------------------	---	--	-----------	----	--

12. Levande skogar

LOKALT MÅL MÅL 12.1: LOMMA KOMMUN SKA VERKA FÖR ATT BEVARA, UTVECKLA OCH SKAPA BIOLOGISKT OCH REKREATIVT VÄRDEFULLA TRÄDMILJÖER

Delmål 12.1.1 Större yta trädmiljöer ska vara skyddad som naturreservat

Åtgärd 12.1.1.1	Trädmiljöer ska skyddas genom naturreservatsbildning.	V	tom 2025	KS	När Plommonskogen skyddas är alla kommunens trädmiljöer skyddade
--------------------	---	---	----------	----	--

Delmål 12.1.2 Kommunen ska verka för att fortsatt utveckla skogsmiljöer med hög biologisk mångfald

Åtgärd 12.1.2.1	En kommunövergripande trädpolicy ska tas fram. Policyn ska innefatta utredning, åtgärder och rutiner för att både kortsiktigt och långsiktigt öka den biologisk mångfalden. Policyn ska verka för att gynna ädellövträd och gamla träd samt bevara död ved i olika former. Utbredningen av invasiva arter ska motverkas.	V	2020	KS, SBN	Färdig trädpolicy finns
Åtgärd 12.1.2.2	Värdefulla träd och trädmiljöer ska identifieras och kartläggas geografiskt.	V	2020	KS	GIS-skikt finns
Åtgärd 12.1.2.3	Lomma kommun ska verka för att skyddsvärda träd och evighetsträd pekas ut och om möjligt skyddas.	V	tom 2025	KS	Antal skyddsvärda träd och evighetsträd som är avtalsskyddade.
Åtgärd 12.1.2.4	Åldersstrukturen i trädbestånden ska utvecklas.	V	tom 2025	KS	Fortsätter
Åtgärd 12.1.2.5	Lomma kommun ska eftersträva en aktiv dialog med ägare av värdefulla trädmiljöer för att främja en naturvårdsinriktad skötsel.	V	tom 2025	KS	Fortsätter

Delmål 12.1.3 Miljökompensation utvecklas för att optimera värdering och kompensation av träd

Åtgärd 12.1.3.1	Kompensationsstrategi för träd och buskar ska tas fram. Lämpliga åtgärder för kontinuitet, biologiska och rekreativa värden, arter samt målbild ska utredas.	V	2021	KS	Finns som bilaga i trädpolicyn
--------------------	--	---	------	----	--------------------------------

LOKALT MÅL MÅL 12.2: VÄRNA BARNENS EGNA SKOGSMILJÖER

Delmål 12.2.1 Barns naturrekreation till skogs ska öka genom att tillvarata och upplysa om lämpliga skogsmiljöer för upplevelse, fantasi

Åtgärd 12.2.1.1	Strukturer och platser som är viktiga att bevara för barnens upplevelsevärden i skogen ska utredas.	V	2020-2022	KS, BUN, KFN	Färdig utredning finns gjort som ett exempel (Plommonskogen)
--------------------	---	---	-----------	--------------	--

13. Ett rikt odlingslandskap

MÅL 13.1: SMÅBIOTOPER I ODLINGSLANDSKAPET SKA BEVARAS OCH UTVECKLAS

Delmål 13.1.1 Kunskapen om småbiotoper i landskapet ska öka

Åtgärd 13.1.1.1	En kartläggning och beskrivning av befintliga och historiska småbiotoper i det öppna landskapet ska tas fram.	V	2023-2024	KS	GIS-lager finns
Åtgärd 13.1.1.2	Markägare till småbiotoper ska informeras om skyddet och dess omfattning.	X	tom 2025	KS	Färdig kampanj finns inte
Åtgärd 13.1.1.3	Alléplan ska tas fram för att säkra kontinuiteten. Utöver kartläggning av befintliga alléer ska utvecklingsområden och lämpliga platser för nyskapande identifieras.		tom 2020	KS, SBN	Befintliga alléer identifierade, utvecklingsområden ska tas fram

MÅL 13.2: I ODLINGSLANDSKAPET SKA DET FINNAS ETT NÄTVERK AV EKOLOGISKA KORRIDORER

Delmål 13.2.1 Gröna stråk och ekologiska korridorer i det öppna landskapet ska öka

Åtgärd 13.2.1.1	Befintliga gröna stråk och ekologiska korridorer ska värnas och nya ska etableras vid exploateringar, mångfunktion ska alltid övervägas.		tom 2025	KS	Fortsätter
Åtgärd 13.2.1.2	Ångsvegetation (med inhemska, icke invasiva arter) ska etableras utmed vägar och åkrar. Hävd ska genomföras med naturvårdsslätter eller naturvårdsbränning.		2019-2021	SBN, KS	Fortsätter

MÅL 13.3: BIOLOGISK MÅNGFALD OCH EKOSYSTEMTJÄNSTER KAN KOMPENSERAS MED NYA VÄRDEFULLA BIOTOPER I

Delmål 13.3.1 Fler kompensationsområden ska finnas i Lomma kommun.

Åtgärd 13.3.1.1	Fler möjliga kompensationsområden ska pekas ut i ÖP 2020.	V	tom 2020	KS	
--------------------	---	---	----------	----	--

Delmål 13.3.2 Utpökade kompensationsområden ska utvecklas för att på bästa sätt gynna biologisk mångfald och ekosystemtjänster

Åtgärd 13.3.2.1	En handlingsplan för utvecklingen av kompensationsområden ska tas fram.		tom 2020	KS	Fortsätter
--------------------	---	--	----------	----	------------

Delmål 13.3.3 Markägare och exploitörer ska vara införstådda med ekosystemtjänstbegreppet

Åtgärd 13.3.3.1	Möjligheten att handla upp ekosystemtjänster ska utredas	V	tom 2020	KS	Genomfört i vattenrådets regi
--------------------	--	---	----------	----	-------------------------------

14. God bebyggd miljö

MÅL 15.1: INTRESSET, KUNSKAPEN OCH FÖRSTÅELSEN FÖR NATURMILJÖN OCH NATURVÅRDEN I LOMMA KOMMUN SKA ÖKA

Delmål 15.1.1 I skolors och förskolors naturpedagogiska undervisning ska kopplingen till den lokala naturen och naturvården öka

Åtgärd 15.1.1.1	Vid projektering, nyanläggning och ombyggnad på skolor och förskolor samt i deras närmiljö ska tillgången på naturmiljöer beaktas.		tom 2025	SBN, BUN, KS	Fortsätter
Åtgärd 15.1.1.2	Naturbaser ska finnas utplacerade i lämpliga områden nära skolor/förskolor.		tom 2025	KS	Fortsätter
Åtgärd 15.1.1.3	Naturnätverk i skolor och förskolor ska stimuleras.		tom 2025	BUN, KS	Fortsätter
Åtgärd 15.1.1.4	Informationsmaterial om lämpliga platser för naturpedagogik ska sammanställas.		2019	KS	Fortsätter

Delmål 15.1.2 Kommunen ska sprida kunskap om naturområden, naturvård och biologisk mångfald samt verka för att entusiasmera allmänheten om naturvården.

Åtgärd 15.1.2.1	Möjligheten att skapa en naturpedagogisk mötesplats med målgruppsanpassad information om kommunens/områdets djur, växter, geologi och kulturhistoria ska utredas.	V	2019	KS, KFN, BUN	Färdig utredning finns, blir för omfattande och kräver dyr drift
Åtgärd 15.1.2.2	Naturguiden "Natur & tillgänglighet i Lomma kommun" ska uppdateras.	X	2021	KS	Ej genomförd men ska göras i nästa period
Åtgärd 15.1.2.3	Kommuninvånare tilldelas information om den lokala naturmiljön.		tom 2025	KS	Fortsätter
Åtgärd 15.1.2.4	En strategi gällande utvecklingen av intresseväckande och tillgänglighetsanpassad naturinformation ska tas fram. Strategin ska innehålla skyltning samt tryckt och digitalt material.	V	2020	KS	Färdig strategi finns
Åtgärd 15.1.2.5	Kommunala naturreservat ska namnges och skyltas med aktuell, intresseväckande och enhetlig information.		tom 2025	KS	Fortsätter
Åtgärd 15.1.2.6	Ta fram ett populärvetenskapligt och pedagogiskt informationsmaterial om ekosystemtjänster till allmänheten.	V	2020	KS	Framtaget material finns

LOKALT DELMÅL 15.2: NYTTJANDET AV NATUROMRÅDEN I LOMMA KOMMUN FÖR REKREATION,					
Delmål 15.2.1 Det ska finnas en god tillgång till vandringsleder med tydlig vägledning och rastplatser.					
Åtgärd 15.2.1.1	Lokala vandringsstråk i anslutning till Skåneleden ska etableras.		tom 2025	KFN, KS	Antal och total sträcka vandringsleder i Lomma kommun.
Åtgärd 15.2.1.2	Vandringsled och ridväg mellan Fjellie by och Fels mosse skapas.		tom 2024	KS, KFN	Ej genomförd men kvarstår
Åtgärd 15.2.1.3	Vandringsled mellan Flädie tegelbruk och banvallen vid Leråkra skapas.		tom 2024	KS, KFN	Ej genomförd men kvarstår
Åtgärd 15.2.1.4	Vandringsled skapas längs Höje å enligt landskapsvårdsplanen.		tom 2025	KS	Ej genomförd men kvarstår
Delmål 15.2.2 Nyttjande av naturen för lugn och ro och hälsofrämjande aktiviteter ska öka.					
Åtgärd 15.2.2.1	Minst tre meditationsplatser skapas i kommunens naturmiljöer.	X	tom 2023	KS, KFN	En meditationsplats finns
Åtgärd 15.2.2.2	Lämpliga områden för naturrehabilitering pekas ut.	X	tom 2024	KS	Ett rehabstråk är framtaget
Åtgärd 15.2.2.3	En strategi för att nyttja naturområden för spontanidrott och hälsofrämjande aktiviteter ska tas fram.	X	2018-2019	KFN, KS	
Delmål 15.2.3 Entusiasmera barn om att vistas i naturen.					
Åtgärd 15.2.3.1	Utred möjligheten att skapa aktivitetsstråk för barn. Stråket bör innehålla stationer med äventyrliga och lekfulla upplevelser med koppling till naturen.	X	2022	KS, KFN, BUN	Ej genomförd men ska göras i nästa period
LOKALT DELMÅL 15.3 KOMMUNINVÅNARNAS TILLGÅNG TILL NATUR- OCH GRÖNOMRÅDEN AV HÖG KVALITET SKA VÄRNAS OCH UTVECKLAS. FRILUFTSLIV OCH VÄLMÄENDE SKA FRÄMJAS.					
Delmål 15.3.2 Boende i kommunen ska ha nära till natur- och grönområden.					
Åtgärd 15.3.2.1	Andelen invånare som har mindre än 300 meter till naturområde större än en halv hektar ska årligen följas upp.		tom 2025	KS	Fortsätter
Åtgärd 15.3.2.2	Gröna rekreationsytor ska skapas i eller i nära anslutning till Fjellie och Flädie.		tom 2025	KS	Flera försök genomförda, arbetet fortsätter

Delmål 15.3.4 Kvaliteten i natur- och grönområden ska utvecklas.					
Åtgärd 15.3.4.1	Naturvårdande skötsel ska inkorporeras i grönområden.		tom 2025	SBN	Fortsätter
Åtgärd 15.3.4.2	Utveckla ett geografiskt informationsmaterial med ekosystemtjänster i kommunens natur- och grönområden.		tom 2023	KS	Fortsätter
Åtgärd 15.3.4.3	Vid exploatering och ändrad markanvändning ska befintliga ekosystemtjänster bevaras, utökas eller kompenseras.		tom 2025	KS	Fortsätter
Åtgärd 15.3.4.4	Balanseringsprincipen ska fortsätta att tillämpas i planering och exploatering.		tom 2025	KS	Fortsätter
Åtgärd 15.3.4.5	Sammanställ en rapport med Lomma kommuns viktigaste ekosystemtjänster och hur de inkorporeras i planering, exploatering och förändring av områden.		2020	KS	Genomförs i varje exploateringsprojekt
Åtgärd 15.3.4.6	Kommunen ska ställa krav på relevant kompetens inom ekologi och naturvård vid större upphandlingar.		tom 2025	KS, SBN	Fortsätter
Åtgärd 15.3.4.7	Informera och tydliggör regler i utsatta naturområden.		tom 2019	KS	Antal insatser/skyltar för att förbättra informationen.
Åtgärd 15.3.4.8	Förebygg nedskräpning och andra miljöbrott med hjälp av en naturvakt.		tom 2025	KS	Fortsätter
Delmål 15.3.5 Fysisk tillgänglighet till och i naturbesöksområden ska förbättras utan att det sker på bekostnad av biologisk mångfald.					
Åtgärd 15.3.5.1	Bristanalys gällande tillgänglighetsanpassade naturbesöksområden ska genomföras.	V	2018-2019	SN, KS	Fortsätter
Åtgärd 15.3.5.2	Utveckla tillgängligheten till och i vissa naturbesöksområden.		tom 2025	KS	Fortsätter

16. Ett rikt växt- och djurliv

LOKALT DELMÅL 16.1: VÄRDEFULLA NATUROMRÅDEN VÄRNAS SÅ ATT BIOLOGISK MÅNGFALD OCH UTPEKADE EKOSYSTEMTJÄNSTER BIBEHÅLLS ELLER ÖKAR.

Delmål 16.1.1 Biologisk mångfald och hotade arter ska gynnas genom bildande av nya naturreservat och naturområden.

Åtgärd 16.1.1.1	Naturreservatsplanen ska uppdateras med nya reservatsförslag angivna i naturmiljöprogrammet.	V	2018	KS	
Åtgärd 16.1.1.2	Nya naturreservat ska bildas enligt naturreservatsplanen.		tom 2025	KS	Yta naturreservat (landbaserade och totalt).
Åtgärd 16.1.1.3	Ytan av landbaserade naturområden ska öka.		tom 2025	KS	Yta landbaserade naturområden

Delmål 16.1.2 Biologisk mångfald och hotade arter ska gynnas genom optimering av skötsel och regelverk gällande befintliga reservat

Åtgärd 16.1.2.1	Skötseln av ängsmarker ska vid behov optimeras för att gynna biologisk mångfald.		tom 2025	KS, SBN	Fortsätter
Åtgärd 16.1.2.2	Föreskrifter och skötselplaner till befintliga reservat ska granskas och vid behov uppdateras.		senast 2020	KS	Fortsätter, Domedejla nästan genomförd
Åtgärd 16.1.2.3	Alla naturreservat ska integreras i kommunens författningssamling.	V	senast 2018	KS	

Delmål 16.1.5 Allmänheten ska ges goda förutsättningar för att bidra till att gynna den biologiska mångfalden och hotade arter

Åtgärd 16.1.5.1	Medborgarprojekt som gynnar biologisk mångfald ska stimuleras.		tom 2025	KS	Fortsätter
--------------------	--	--	----------	----	------------

Delmål 16.1.6 Lomma kommun ska verka för att minska utbredningen och nyetableringen av invasiva arter

Åtgärd 16.1.6.1	Rapport med kartläggning av invasiva arter och bekämpningsåtgärder ska färdigställas.	V	senast 2019	KS	
Åtgärd 16.1.6.2	Större insatser ska genomföras för att motverka utbredningen av jättebalsamin, jätteloka, jätteslide, parkslide och vresros.	V	tom 2025	SBN, KS	

LOKALT DELMÅL 16.2 DET SKA FINNAS ETT NÄTVERK AV SPRIDNINGSVÄGAR FÖR BIOLOGISK MÅNGFALD OCH

Delmål 16.2.1 Ekologiska korridorer och gröna stråk i Lomma kommun ska utgöra fungerande spridningsvägar och gynna biologisk

Åtgärd 16.2.1.1	Ekologiska korridorer skapas från Plommons-kogen och Domedejla mosse till kompensationsytan vid Otto Pers gård.		tom 2025	KS	Genomförs inom Bjärreds vångar
Åtgärd 16.2.1.2	Grönt stråk skapas utmed Alnarpsstråket.		tom 2025	KS	Fortsätter
Åtgärd 16.2.1.3	Grönt stråk skapas mellan Domedejla mossan och havet.		tom 2025	KS	Fortsätter
Åtgärd 16.2.1.4	Möjligheten att anlägga en grodpassage mellan naturreservaten Haboljungs fure och Alkärret i Haboljung ska utredas.		2019	SBN, KS	Ytlig utrensning genomförd, genomförande flyttas till nästa programperiod

LOKALT DELMÅL 16.3: NATUR- OCH GRÖNOMRÅDEN SKA RYMMA BIOTOPER, MIKROMILJÖER OCH HABITAT

Delmål 16.3.1 Förutsättningarna för arter som omfattas av åtgärdsprogram från naturvårdsverket och övriga rödlistade arter ska

Åtgärd 16.3.1.1	Inventeringar genomförs i områden som anses ha potential att hysa rödlistade arter och/eller arter som omfattas av åtgärdsprogram. Förekomster i kommunen sammanställs och rapporteras till Artportalen.		tom 2025	KS	Uppdaterad sammanställning och GIS-skikt över rödlistade arter finns i viss mån, arbetet fortsätter.
Åtgärd 16.3.1.2	Insatser ska genomföras för att sprida kunskapen om kommunens ambassadörsarter.		senast 2023	KS	Pågår inom pollinatörsprojekt
Åtgärd 16.3.1.3	Boplatser, refuger och andra fysiska miljöer ska anläggas för trängda arter och/eller arter som omfattas av åtgärdsprogram.		tom 2025	KS	Pågår inom pollinatörsprojekt
Åtgärd 16.3.1.4	Ruderatpark med återkommande störning inrättas.	V	senast 2022	KS	Finns i Östra dammarnas naturreservat
Åtgärd 16.3.1.5	Område med naturlig omvandling från urban miljö till vegetation bör vid tillfälle utvecklas vid lämpligt ruinobjekt.	X	tom 2025	KS	

Delmål 16.3.2 Kunskapen om Lomma kommuns biologiska mångfald och ekosystemtjänster ska öka successivt inom förvaltningar och

Åtgärd 16.3.2.1	Internutbildning om relevant kunskap gällande biologisk mångfald och ekosystemtjänster ska hållas årligen för kommunens förvaltningar och nämnder.		tom 2025	KS	Fortsätter
Åtgärd 16.3.2.2	Naturtypskarteringar ska genomföras i samtliga natur- och grönområden över en halv hektar i Lomma kommun.		tom 2025	KS	Naturtypskarteringar finns för vissa områden, ej sammanställt GIS, arbetet fortsätter.

LOKALT DELMÅL 16.4: HÄNSYN TILL KLIMATFÖRÄNDRINGARNAS EFFEKTER SKA FINNAS MED I NATURVÅRDSUTREDNINGAR**Delmål 16.4.1 Naturvården ska ta hänsyn till framtida förändringar på grund av klimatförändringar**

Åtgärd 16.4.1.1	Spridningsvägar i nord-sydlig riktning eftersträvas.		tom 2025	KS	Fortsätter
Åtgärd 16.4.1.2	Skötselplaner ska anpassas till framtida klimatförändringar.		tom 2025	KS	Fortsätter

LOKALT MÅL 16.5: UTBREDDNINGEN SKA ÖKA AV SÄRSKILT VÄRDEFULLA HISTORISKA NATURMILJÖER**Delmål 16.5.1 Kunskapen om historiskt förekommande naturtyper och arter i Lomma kommun ska öka**

Åtgärd 16.5.1.1	Utbredningen av särskilt värdefulla historiskt förekommande naturmiljöer och arter ska utredas.	V	tom 2025	KS	Genomförd utredning finns
Åtgärd 16.5.1.2	Bristanalys för särskilt värdefulla historiskt förekommande naturtyper och arter ska genomföras.	V	tom 2025	KS	Färdig bristanalys finns

Delmål 16.5.2 Utvecklingen av särskilt värdefulla och hotade historiska naturtyper och arter ska gynnas

Åtgärd 16.5.2.2	Utveckling och nyskapande av vissa naturområden och övriga gröna strukturer ska leda till att utbredningen ökar av särskilt värdefulla hotade historiska naturtyper och arter.		tom 2025	KS	Fortsätter
--------------------	--	--	----------	----	------------

Bilaga 4: Styrmedel och ramverk

Internationellt

Internationella konventioner

Sedan FN:s första stora internationella miljökonferens som ägde rum i Stockholm 1972 har ett omfattande internationellt miljösamarbete byggts upp på olika nivåer och i olika former. Sverige har hittills anslutit sig till en lång rad internationella konventioner om miljö- och naturvård, biologisk mångfald och nyttjande av levande resurser. Konventionerna har antagits på nationell nivå. Det innebär att staten har ålagt sig en skyldighet att uppnå målen i antagna dokument. Nedan ges exempel på några aktuella konventioner.

RAMSARKONVENTIONEN 1971

Ramsarkonventionen som också kallas våtmarkskonventionen var den första moderna konventionen inom naturvård. Konventionen syftar till att skydda våtmarksmiljöer som har hög ekologisk, botanisk, zoologisk, limnologisk eller hydrologisk betydelse. Medlemsstaterna förbinder sig till att utse Ramsarområden.

BONNKONVENTIONEN 1979

Bonnkonventionen syftar till att skydda vilda djur som flyttar mellan olika områden. Konventionen innefattar cirka 1 200 hotade arter. Medlemsstaterna ska gemensamt främja och stödja föreslagna förbättringsåtgärder för innefattade arter. Sverige har signerat avtal eller överenskommelser för att skydda småvalar, hajar, fladdermöss, vattenfåglar och rovfåglar.

BERNKONVENTIONEN 1979

Konventionen syftar till att skydda europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö. Skyddet baseras på att vilda djur och växter är ett naturarv som ska skyddas och bevaras till kommande generationer då det har flera olika värden. Det har ett inneboende egenvärde, ett skönhetsvärde (estetiskt värde), ett vetenskapligt och kulturellt värde, ett ekonomiskt värde och ett värde för rekreation. Medlemsstaterna förbinder sig till att skydda vilda djur och växter samt deras livsmiljöer.

HELSINGFORSKONVENTIONEN 1992

Konventionen är ett miljöavtal för länderna i Östersjöområdet som syftar till att bland annat bevara natur och biologisk mångfald i Östersjön, inklusive Öresund. Representanter från olika parter bildar arbetsgrupper som planerar, genomför och följer upp åtgärder.

KONVENTIONEN OM BIOLOGISK MÅNGFALD 1992

Detta är en global FN-konvention om naturvård och artskydd. Målet är kortfattat att bevara och hållbart nyttja den biologiska mångfalden samt att nyttan ska fördelas rättvist. En stor del av Sveriges arbete med konventionen sker inom ramen för de nationella miljökvalitetsmålen men också genom arbetet som sker för möta EU:s olika direktiv och förordningar.

NAGOYA-PLANEN OCH AICHIMÅLEN 2010

Nagoya-planen var en strategisk plan för att skydda biologisk mångfald och ekosystem, som har koppling till konventionen om biologisk mångfald. Strategin innefattade 20 delmål (de så kallade Aichimålen) som syftade till att stoppa förlusten av biologisk mångfald och säkra ekosystem och ekosystemtjänster. Den strategiska planen har ersatts 2022 av det nya ramverket Kunming-Montreal, se nedan.

NYA MÅL FÖR BIOLOGISK MÅNGFALD 2022

I december 2022 hölls FN:s konferens om biologisk mångfald, CBD COP15 i Montréal, Kanada, där världens länder enades om ett nytt globalt ramverk för biologisk mångfald, det globala Kunming-Montreal-ramverket för biologisk mångfald. Ramverket föregicks

av den tidigare strategiska planen för 2010-2020 och de så kallade Aichimålen för biologisk mångfald.

Ramverkets uppdrag fram till 2030, på väg mot visionen för 2050, är att vidta omedelbara åtgärder för att hejda och vända förlusten av biologisk mångfald, för att ge naturen förutsättningar att återhämta sig, till gagn för människorna och planeten, genom att bevara och hållbart nyttja den biologiska mångfalden och säkerställa en rimlig och rättvis fördelning av den nytta som uppstår vid nyttjande av genetiska resurser, och samtidigt tillhandahålla de genomförandemedel som behövs.

Det nya ramverket innehåller totalt fyra tillståndsmål som ska uppnås till 2050 samt 23 åtgärds mål. Ett av de viktigaste målen handlar om att skydda 30 procent av jordens yta till havs och på land till 2030. Ett annat är att de rika länderna ska stötta utvecklingsländerna med resurser för att bevara den biologiska mångfalden. Målen vänder sig också till olika sektorer, strävar efter ett hållbart nyttjande av naturresurser och uppmanar till hållbar produktion och konsumtion. För att säkerställa en uppföljning av att de uppsatta målen nås antog länderna på COP15 även en uppföljningsmekanism som beskriver hur länderna ska mäta, följa upp och rapportera hur de genomför ramverket nationellt. Till grund för uppföljningen finns därför obligatoriska och frivilliga indikatorer för att mäta genomförande av det nya ramverket.

LANDSKAPSKONVENTIONEN 2000

Landskapskonventionen ger förbättrat skydd till landskapets sociala betydelse både i stad och landsbygd.

AGENDA 2030 OCH DE GLOBALA MÅLEN

FN har antagit 17 globala miljömål som innebär att världens länder under perioden 2016 till 2030 ska leda världen mot en hållbar och rättvis framtid. Ett av syftena är att säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser, vilket bland annat ska uppnås genom målen *Ekosystem och biologisk mångfald (mål 15)*, *Rent vatten och sanitet (mål 6)* och *Hållbara städer och samhällen (mål 11)*. Arbetet med att implementera Agenda 2030 och de globala målen i Sveriges nationella mål och styrmedel är pågående. Regeringen har tillsatt en delegation som ska ta fram en övergripande handlingsplan för genomförandet i Sverige samt gett uppdrag till ett åttiototal svenska myndigheter att bidra med underlagsmaterial. Bland myndigheterna ingår de myndigheter som är målansvariga för miljömålssystemet.

EU-lagstiftning och direktiv

Grunden för EU:s miljölagstiftning finns i artiklarna 174-176 i EG-fördraget. Utifrån dessa artiklar antar unionen förordningar och direktiv som konkretiserar och preciserar miljökraven. I artikel 174 anges att EU:s miljöpolitik ska bevara, skydda och förbättra miljön, skydda människors hälsa, säkerställa ett varsamt och förnuftigt utnyttjande av naturresurser och främja miljöskyddsåtgärder på en internationell nivå. EU:s miljölagstiftning sker huvudsakligen genom förordningar och direktiv. Förordningar gäller omedelbart oberoende av nationell lagstiftning medan direktiven anger mål som ska uppnås genom nationell lagstiftning. I Sverige införlivas miljödirektiven i miljöbalken.

ART- OCH HABITATDIREKTIVET

Förenklat uttryckt har Art- och habitatdirektivet (92/43/EEG) som huvudsyfte att främja den biologiska mångfalden och det övergripande målet är att främja en hållbar utveckling. Detta ska ske genom bevarande, skydd och förbättring av vissa typer av naturmiljöer och arter (dessa ingår i Natura 2000). Direktivet utgör EU:s främsta styrmedel för att uppnå målet att skydda hotade arter och livsmiljöer, som är angivet i konventionen om biologisk mångfald.

FÅGELDIREKTIVET

Fågeldirektivet (2009/147/EC) syftar till att bevara livskraftiga populationer av samtliga vilda fågelarter samt häckningsplatser för hotade fågelarter. Detta ska uppnås genom stiftande av åtgärder som bland annat förbjuder jakt av hotade arter samt skydd av viktiga livsmiljöer (ingår i Natura 2000).

FÖRORDNING OM INVASIVA ARTER

EU-förordningen om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter (1143/2014), som antogs 2016 reglerar hanteringen av arter som anses vara invasiva på unionsnivå. Vissa av dessa arter återfinns nu vilt i Sverige och av dem finns några arter i Lomma kommun. Hit hör till exempel jättebalsamin (*Impatiens glandulifera*), sidenört (*Asclepias syriaca*), jätteloka (*Heracleum mantegazzianum*) och kinesisk ullhandskrabba (*Eriocheir sinensis*). Förordningen anger även att enskilda medlemsstater kan skapa listor över invasiva arter av nationell betydelse och reglera dessa med vissa av bestämmelserna i förordningen. Förordningen förbjuder att byta,

sälja, odla, föda upp, transportera, använda samt hålla levande exemplar av listade arter. För arter som redan är etablerade i det vilda har länderna 18 månader (från och med antagandet) på sig att ta fram hanteringsprogram och eventuellt vidta åtgärder. Lomma kommun har ett bekämpningsprogram för landlevande växter som även inkluderar problematiska arter, som inte är ingår på listan, där bekämpning sker på egna marker.

FÖRORDNING OM RESTAURERING AV NATUR

EU antog under 2024 en förordning om restaurering av natur (EU 2024/1991). Den kan ses som en del av EU:s gröna giv och EU-kommissionens strategi för biologisk mångfald för 2030 och är också EU:s svar på hur man ska bidra till Konventionen om biologisk mångfald. Det övergripande syftet med förordningen är att bidra till en kontinuerlig, långsiktig och varaktig återhämtning av biologiskt rik och motståndskraftig natur i hela EU. Det ska ske genom återställande av ekosystem, naturtyper och livsmiljöer för hotade arter. Restaurerade naturmiljöer kan bidra till att både begränsa klimatförändringen och stå emot snabba förändringar bättre. Förordningen innehåller tidsatta och bindande mål för hur medlemsstaterna ska förbättra läget för sin biologiska mångfald.

Medlemsländerna har från det att förordningen träder i kraft 18 augusti 2024, två år på sig att ta fram en nationell naturrestaureringsplan. När planen är klar kommer det vara tydligare vad som behöver göras för att nå målen. Planerna ska också beskriva hur målkonflikter ska hanteras. I den första versionen av planerna ska de redovisa vilka åtgärder som behövs och planeras för att nå mål 2030. Planerna ska sedan uppdateras efterhand för att förtydliga vad som behövs för att nå målen till 2040 och 2050.

VATTENDIREKTIVET

Vattendirektivet (2000/60/EG) beslutades år 2000 och är ett gemensamt regelverk som gäller för alla vattendistrikt i Europa. Det innebär att samma regler gäller och att alla bedömningar görs på samma sätt för att säkra en god vattenkvalitet i europeiska vatten. Även ingår Norge i arbetet. Syftet är att skydda och förbättra tillgången till vatten av god kvalitet så att kommande generationer ska få tillgång till vatten av bra kvalitet i tillräcklig mängd.

Nationellt

Nationell lagstiftning

MILJÖBALKEN

Sveriges nationella lagstiftning på miljöområdet finns sedan 1999 samlad i miljöbalken (1998:808). Bestämmelserna i miljöbalken syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl. Miljöbalken ska tillämpas så att värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas och den biologiska mångfalden bevaras (1 kap. 1 §).

Mark- och vattenområden som är av nationell betydelse för grundläggande samhällsintressen (exempelvis yrkesfisket, friluftslivet, rennäringen eller naturvården) kan klassas som

riksintresse enligt miljöbalken (3 kap.). Ett exempel i Lomma kommun är området kring Löddeåns mynning, som är klassat som riksintresse för naturvården (aktuella områden i Lomma kommun finns beskrivna i programmets kunskapsdel). Syftet med att peka ut riksintresseområden är att hävda dessa värden i samband med fysisk planering och andra markanvändningsbeslut. Riksintressena ska då ges företräde framför andra allmänna och enskilda intressen.

I miljöbalkens 7 kap. regleras flera typer av områdesskydd, såsom nationalparker, naturreservat och djur- och växtskyddsområden. Mindre mark- eller vattenområden som utgör livsmiljö för hotade djur- eller växtarter eller som annars är särskilt skyddsvärda får förklaras som biotopskyddsområden (se faktaruta vid sidan) enligt miljöbalkens 7 kap. 11 §. Det kan vara dels generellt eller omfatta ett specifikt objekt. Det är inte tillåtet att bedriva verksamhet eller vidta åtgärder som kan skada naturmiljön i dessa områden. Flertalet typer av småbiotoper återfinns i Lomma kommun.

PLAN- OCH BYGGLAGEN

Lagstiftning som berör naturvården återfinns inte bara i miljöbalken. I Plan- och bygglagen (2010:900) regleras byggande och planläggning av mark och vatten. Bestämmelserna i denna lag syftar till att ”med beaktande av den enskilda människans frihet främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer” (1 kap. 1 §). Andra hänvisningar till miljöhänsyn finns i 2 kap. 2 §, där det anges att planläggning ska ske ”med beaktande av natur- och kulturvärden”. Även ”goda miljöförhållanden i övrigt samt en långsiktigt god hushållning med mark och vatten” ska främjas.

ARTSKYDDSFÖRORDNINGEN 2008

Artskyddsförordningen (2007:845) är en del av Sveriges införande av EU-direktiv i nationell lagstiftning, bland annat på fågelskyddsområdet samt art- och habitatdirektivet. Förordningen anger förbud mot att fånga eller döda särskilt hotade arter men även förbud mot att avsiktligt störa arterna eller att skada deras fortplantningsområden eller viloplatsar. Som exempel kan nämnas att alla vilda fågelarter omfattas av förordningen.

ALLEMANSRÄTTEN

Allemansrätten är en gammal rätt till den svenska naturen. Sedan 1994 är den inskriven i grundlagen men allemansrätten i sig är ingen lag. Inte störa – inte förstöra, är huvudregeln i allemansrätten. De allmänna hänsynsregler som gäller för alla som nyttjar naturen och allemansrätten återfinns i miljöbalkens 2 och 7 kapitel.

Miljömålen

I april år 1999 antog riksdagen femton nationella miljö kvalitetsmål. Det övergripande målet var att inom en generation (tjugo år) lösa de stora miljöproblemen i Sverige. Detta kallas för generationsmålet och är det mål som definierar det övergripande miljöarbetet i Sverige. Generationsmålet kompletterades 2012 med ett internationellt perspektiv och ändrades till: ”Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser”. Syftet med de nationella miljö kvalitetsmålen är att identifiera och definiera den kvalitet man önskar uppnå inom varje område. I slutet av år 2005 beslutade riksdagen om att anta ytterligare ett

miljökvalitetsmål i form av *Ett rikt växt- och djurliv*. Detta för att stärka arbetet med biologisk mångfald.

Mål och åtgärder i naturmiljöprogrammet berör framförallt miljökvalitetsmålen *Levande sjöar och vattendrag*, *Myllrande våtmarker*, *Levande skogar*, *Ett rikt odlingslandskap*, *God bebyggd miljö* och *Ett rikt växt- och djurliv*. Det finns även kopplingar till miljökvalitetsmålet *Minskad övergödning*.

Nationella planer och program

EN SVENSK STRATEGI FÖR BIOLOGISK MÅNGFALD OCH EKOSYSTEMTJÄNSTER

Handlingen (2013/14:141) är en proposition gällande biologisk mångfald och ekosystemtjänster som antogs av Sveriges riksdag 2014. Propositionen avser att stärka den biologiska mångfalden och säkra ekosystemtjänster. Ekosystemtjänsters värde ska synliggöras och inkluderas i samhällsplanering och näringslivsutveckling. Propositionen har betydelse för flera av miljömålen och generationsmålet samt de internationella åtagandena för att uppfylla Konventionen om biologisk mångfald.

ÅTGÄRDSPROGRAM FÖR HOTADE ARTER OCH NATURTYPER

Det finns ungefär 200 åtgärdsprogram som tagits fram av Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten för att rädda hotade arter och deras livsmiljöer. Åtgärdsprogrammen är vägledande och används som verktyg i arbetet med att förbättra förutsättningarna för utsatta arter och biotoper. Skåne omfattas av ungefär 80 åtgärdsprogram som rör uppemot 150 arter. De

rekommenderade åtgärderna i programmen gynnar dock flera andra arter som är beroende av liknande biotoper.

RÖDLISTAN

Svensk rödlistning följer Internationella naturvårdsunionens (IUCN) system för att utvärdera och bedöma tillståndet för arter i naturen. Det är resultatet av denna kontinuerliga utvärderings- och bedömningsprocess som är rödlistan. Rödlistan har ingen juridisk status men utgör ett viktigt hjälpmedel för naturvårdsprioriteringar, till exempel gällande åtgärdsprogram för hotade arter. I Sverige tar ArtDatabanken fram en rödlista som sedermera fastställs av Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket.

HANDLINGSPLAN FÖR INVASIVA ARTER

Den svenska förordning (2018:1939) om invasiva främmande arter kom 2018 och kompletterade Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter. Nationellt finns bland annat föreskrifter, handlingsprogram, vägledning och information om dessa arter. Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten har formulerat arbetet med invasiva arter och identifierat och prioriterat främmande arter och deras spridningsvägar. Målen om hur de prioriterade invasiva främmande arterna förhindras, kontrolleras eller utrotas, och åtgärder för att hantera spridningsvägarna så att introduktion och etablering förebyggs släpar fortsatt efter i den statliga hanteringen då det är resurskrävande.

MILJÖKVALITETSNORMER

Miljö kvalitetsnormerna anger nivåer, gräns- och riktvärden för vad som anses vara hälsosam bullernivå, ren luft och rent vatten. Definitionerna av miljö kvalitetsnormer regleras i miljöbalken 5 kap. De flesta av Sveriges miljö kvalitetsnormer från olika EU-direktiv.

Regionalt

Regionala program och planer

REGIONAL UTVECKLINGSSTRATEGI

Skånes regionala utvecklingsstrategi *Det öppna Skåne 2030* (Region Skåne, 2014) slår fast att närheten och tillgängligheten till natur- och grönområden och allemansrättslig mark ska utvecklas samt att den biologiska mångfalden måste stärkas och ekosystemtjänster utvecklas.

NATURVÅRDSSTRATEGI FÖR SKÅNE

Vägen till ett biologiskt rikare Skåne (Länsstyrelsen i Skåne län, 2015) är Länsstyrelsens strategidokument för den skånska naturvården. Strategin visar på en vision för biologisk mångfald och variation samt kvalitet på livsmiljöer i landskapet. Den pekar ut kommunerna som en av flera viktiga aktörer för att genomföra strategin. En handlingsplan kopplad till strategin är under utveckling.

REGIONAL HANDLINGSPLAN FÖR EKOLOGISKT FUNKTIONELLA LANDSKAP 2024-2030

Alla länsstyrelser har tagit fram en regional handlingsplan för grön infrastruktur. Arbetet med grön infrastruktur innebär ingen formell planering av markanvändningen, utan ska ses som en satsning för att öka och tillgängliggöra kunskap om ekologiska samband i landskapet. Handlingsplanen identifierar viktiga grönstrukturer i landskapet och redovisar lämpliga bevarandeinsatser. Planen kan användas som underlag för planering och prioritering för grön infrastruktur i landskapet. Kommunerna ses som en viktig aktör för att bidra till bevarandeinsatserna och utvecklingen av landskapets gröna värden.

REGIONALA MILJÖMÅL OCH REGIONALA ÅTGÄRDER

Generationsmålet och miljö kvalitetsmålen är inte enbart begränsade till den nationella politiken då de nationella målen och åtgärderna även ska implementeras på regional och lokal nivå. Länsstyrelsen ska enligt uppdrag av regeringen verka för att målen nås på en regional nivå. För att det ska vara möjligt måste de anpassas till de regionala och lokala förutsättningarna. Länsstyrelserna har ansvaret för att utforma de regionala miljö målen och åtgärderna.

Länsstyrelsen i Skåne län antog i april 2016: *Skånska åtgärder för miljö målen – Regionalt åtgärdsprogram för miljö kvalitetsmålen 2016-2020* (Länsstyrelsen i Skåne län, 2016). I det regionala miljö målsdokumentet identifieras ett antal skånska utmaningar där insatser krävs de kommande åren för att uppnå miljö målen. Ett område som kräver särskilda insatser är *Skydd av Skånes natur- och kulturvärden*. Åtgärderna innefattar bland annat skydd av

områden, naturvårdande skötsel och restaurering, utveckling av friluftsliv, insatser mot invasiva arter, arbete med åtgärdsprogram för hotade arter, ekologisk kompensation i samband med exploatering, samt fysisk planering för skydd av naturområden och allemansrättslig mark.

KOMMUNALA ANSVARSARTER

De nationella åtgärdsprogrammen för hotade arter gäller även på regional och lokal nivå men i Skåne har länsstyrelsen dessutom brutit ner arbetet till att föreslå några hotade arter för varje kommun att ta särskilt ansvar för.

Kommunalt

Lomma kommun - Program, planer och policy

VISION OCH ÖVERGRIPANDE MÅL 2024-2027

Vision och övergripande mål utgör ett av kommuns viktigaste politiska styrdokument. Visionen fungerar som en vägvisare till ett önskat framtida tillstånd som nås med hjälp av övergripande mål.

Visionen 2024 lyder:

Lomma kommun erbjuder en attraktiv och trygg livsmiljö där människor vill leva, verka och utvecklas. Vi värnar om invånarna, miljön och havet. Lomma kommun står för utveckling, hållbarhet och hög kvalitet.

De tre övergripande målen 2024-2027 lyder:

Lomma kommun är en nytänkande organisation med hög kompetens inom välfärdsuppdraget

Lomma kommun säkerställer att vi har tillgång till rätt kompetens för att framgångsrikt utföra välfärdsuppdraget genom att attrahera, behålla och utveckla medarbetare och chefer. Vi förbättrar kontinuerligt arbetssätten för att möta nya behov och utmaningar.

Lomma kommun är det attraktiva valet för människor, företag och föreningar

Lommakommunkaparattraktiva och trygg livsmiljöersomfrämjar samhörighet och delaktighet. Här finns goda förutsättningar för ett rikt kultur- och friluftsliv med gemensamma mötesplatser.

Våra unika kvaliteter attraherar och engagerar medborgare och företag som aktivt deltar i samhällsutvecklingen.

Lomma kommun är i framkant inom miljö- och klimatarbetet

Lomma kommun är aktiv i sitt miljö- och klimatarbete och bidrar till en hållbar framtid. Vi genomför klimatanpassningar och skapar förutsättningar för medborgare och näringsliv att ställa om i en mer hållbar riktning.

ÖVERSIKTSPLAN 2020

Enligt plan- och bygglagen ska varje kommun ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunens yta. I översiktsplanen anges hur kommunen avser att långsiktigt använda, utveckla och bevara mark- och vattenområden samt byggda miljöer.

Översiktsplanen är inte juridiskt bindande men den är ändå ett av kommunens viktigaste dokument då den utgör ett vägledande underlag vid bland annat fysisk planering, exploatering samt tillstånds- och lovärenden. I översiktsplanen anges det även hur kommunen tar ställning till statliga riksintresseområden och miljö kvalitetsnormer.

Översiktsplan 2020 för Lomma kommun anger som primärt mål att skapa en god livsmiljö för boende och ett långsiktigt hållbart samhälle till glädje även för kommande generationer. Det anges i översiktsplanen att kommunen ska verka för ökad tillgänglighet till natur- och grönområden och höja kvaliteten på områdena (dock ej på bekostnad av biologisk mångfald), säkerställa skyddsvärda naturmiljöer och medverka till en biotoputveckling för att höja de biologiska värdena. Det ges även förslag på lämplig utveckling av ekologiska stråk och kompensationsområden.

I Översiktsplan 2020 anges flera ställningstaganden gällande naturmiljövärden, exempel på dessa är:

- Åtgärdsprogrammen för Höje å och Kävlingeån ska fullföljas.
- Å-landskapen ska utvecklas till gagn för rekreativ möjligheter utan att biologiska värden påverkas negativt.
- Kommunen ska verka för att Alnarpsströmmen finns kvar som resurs för framtiden.
- Befintliga ekologiska korridorer ska värnas och nya skapas där så är lämpligt.

- Utpekande av områden för kompensation. Dels för nyskapande av natur och dels för befintliga grön- och naturområden där kompensation kan ske genom kvalitetshöjning.
- Balanseringsprincipen ska tillämpas och kompensation kan då komma att behöva ske vid exploatering.
- Pågående naturreservatsbildningar ska fullföljas.
- Lomma ängar ska bli naturreservat.
- Oskarsfridsdammarna ska bli naturreservat.
- Plommonskogen ska på sikt bli naturreservat.
- Å-landskapen ska utvecklas till gagn för rekreativ möjligheter utan att biologiska värden påverkas negativt.
- Kommunen ska medverka till att markområden för rekreation och naturupplevelser inom och i anslutning till tätorterna utökas.
- Möjligheterna att anlägga rekreativ stråk genom det öppna jordbrukslandskapet ska tillvaratas i den mån detta inte står i konflikt med djur- och växtliv.
- Kommunen ska fortsatt verka för utveckling av vandrings-, löpar-, cykel-, rid- och vattenleder genom kommunen med utökad tillgänglighet och standard.
- Utpekande av områden för reträtt av natur
- Utpekande av områden för naturbaserade lösningar för klimatanpassning i landskapet.

MILJÖMÅLSPROGRAM FÖR LOMMA KOMMUN 2022-2028

Kommunerna har enligt riksdagen ett övergripande ansvar för att anpassa de nationella miljömålen till lokala förhållanden. Genom myndighetsarbete, samhällsplanering och internt miljöarbete kan kommunerna bidra till att målen uppnås. Enligt Länsstyrelsen i Skåne är kommunernas insatser mycket viktiga om miljömålen ska uppnås, vilket man också kan se i de många regionala delmål som riktar sig till dem.

Lomma kommun anger i *Miljömålsprogram* för Lomma kommun 2022-2028 lokala miljömål med konkreta åtgärdsförslag för att nå de, för kommunen aktuella, 15 nationella miljömålen. Miljömålsdokumentet är ett levande dokument som uppdateras allteftersom nya lokala mål och åtgärder beslutas, exempelvis de mål och åtgärder som anges i detta naturmiljöprogram.

Mål och åtgärder i detta dokument är organiserade på samma sätt som i miljömålsprogrammet så att dessa kan föras in i kommunens samlade mål- och åtgärdslista för miljöarbetet. Därför är den sammanfattande mål- och åtgärdsstabellen disponerad på samma sätt som tabellerna med mål och åtgärder i kommunens miljömålsdokument. Uppföljning av detta program är också tänkt att ske inom ramen för miljömålsuppföljningen. För att samordnas med miljömålsprogrammet har varje åtgärd kopplats samman med huvudansvariga och eventuellt delansvariga nämnder.

NATURMILJÖPROGRAM MED GRÖNPLAN FÖR LOMMA KOMMUN 2008-2016 SAMT NATURMILJÖPROGRAM FÖR LOMMA KOMMUN 2018-2025

Tidigare naturmiljöprogram som beslutades 2008 samt 2018 har båda använts som utgångsmaterial till framställandet av detta dokument. Programmen innehåller båda beskrivningar och värderingar av särskilt värdefulla natur- och grönområden med mål och åtgärdsförslag för att främja natur- och kulturvärden samt för att utveckla möjligheterna till ett rikt friluftsliv i kommunen. I programmen anges fastställda naturvårdsmål som under programperioden har ingått i kommunens lokala miljömålsprogram. Genomförandet av angivna mål och åtgärder i Naturmiljöprogram för Lomma kommun 2018-2025 följs upp under inledningen under stycket *Uppföljning av tidigare Naturmiljöprogram*.

ENERGI- OCH KLIMATPLAN 2021-2025

Sedan 1977 finns en lag om att varje kommun ska ha en energiplan (Lag 1977:439 om kommunal energiplanering). I denna anges huvudsyftet med energiplanering vara att kommunen i sin planering ska främja hushållningen med energi samt verka för en säker och tillräcklig energitillförsel. *Energi och klimatplan för Lomma kommun 2021-2025* antogs av kommunfullmäktige 2021 och en ny plan ska färdigställas och antas under 2025.

Åtgärderna i energi och klimatplanen är framförallt framtagna för att uppnå lokala mål kopplade till det nationella miljö kvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan*. Mål och åtgärder i naturmiljöprogrammet är till största del kopplade till andra miljö kvalitetsmål, men de påverkar till en viss del även energi och klimat. Exempelvis kan skyddande och skapande av naturområden samt miljökompensering vid fysisk planering innebära att kolinbindningen av växter upprätthålls eller ökar. Ett annat exempel är hanteringen av dagvatten och våtmarker

som kan få stora konsekvenser för upplagring och omsättning av markbundet kol.

MILJÖPOLICY I KOMMUNENS FÖRFATTNINGSSAMLING

Nedan följer det i kommunfullmäktige antagna policydokument som rör miljöfrågorna i Lomma kommun. Miljöpolicyen är vägledande för hela kommunens verksamhet och naturmiljöprogrammet ska därför motsvara det som skrivs nedan. Dessutom har flera av naturmiljöprogrammets mål och åtgärder en direkt koppling till de strategier som är angivna i miljöpolicyen.

Miljöpolicy för Lomma kommun (2015d)

För kommande generationer i Lomma kommun ska kunna åtnjuta goda levnadsbetingelser är det viktigt att vi förvaltar kommunens miljö och naturtillgångar på ett varsamt sätt. Vår verksamhet ska bidra till att främja en hållbar utveckling ur ett ekologisk, socialt och ekonomiskt perspektiv. En ekologiskt hållbar utveckling bygger på insikten om att naturen har ett skyddsvärde och att vår rätt att förändra och bruka den är förenad med ett ansvar att förvalta naturen väl.

Kommunens service berör alla medborgare och näringsidkare i Lomma kommun. Vi ska arbeta med miljöfrågor på ett tydligt sätt. Medborgarnas delaktighet är en grundförutsättning för ett framgångsrikt miljöarbete. En viktig uppgift för kommunen är därför att vara en god förebild och ett gott exempel för andra för att skapa och bevara en god miljö i Lomma.

Vi ska arbeta för en ekologiskt hållbar utveckling genom att:

- *Ta miljö- och naturvårdshänsyn i våra beslut,*
- *Arbeta aktivt för att minska användningen av naturresurser samt att förebygga utsläpp av föroreningar,*
- *Minska energianvändningen och öka andelen förnyelsebar energi,*
- *Medverka till att både bevara och öka den biologiska mångfalden i kommunen,*
- *Följa tillämplig miljölagstiftning samt uppfylla lokala, regionala och nationella miljömål,*
- *Verka för miljöanpassat byggande,*
- *Engagera och utbilda samtliga medarbetare och förtroendevalda så att vårt arbete inom miljöområdet ständigt förbättras och utvecklas,*
- *Samverka och föra en öppen dialog med medborgare, företag och organisationer för att förbättra miljön,*
- *Sprida kunskap, skapa insikt och förmedla framtidstro om miljöfrågor och hållbar utveckling till kommuninnevanorna, inte minst till barn och ungdomar,*
- *Välja bort material, varor eller tjänster när kunskap finns om att dessa får stora negativa miljömässiga eller ekologiska konsekvenser i Sverige eller i andra länder,*
- *I all planering, exploatering och förvaltning av markresurser ska långsiktigt bevarande av ekosystemens struktur och*

funktion för att upprätthålla ekosystemtjänster vara ett prioriterat mål samt

- *I upphandlings- och inköpsprocessen öka miljöanpassningen samt ta hänsyn till varor och tjänsters totala miljöpåverkan med hjälp av livscykelanalyser.*
- *Finansiella investeringar i miljö- och klimatskadliga verksamheter ska undvikas*

Områdesskydd

Bestämmelser om områdesskydd finns i kapitel 7 i miljöbalken. Exempel på detta är biotopskyddsområde, miljöskyddsområde och vattenskyddsområde samt möjligheterna att förklara mark- eller vattenområden som nationalparker och naturreservat. Tillsammans med bestämmelserna om artskydd ska områdesskyddet värna den biologiska mångfalden. Regler som berör områdesskydd finns även i kapitel 1, 3, 4, 5 och 6 i miljöbalken. Kommunala naturreservat är införda i såväl länets som kommunens författningssamling.

Natura 2000

Enligt fågeldirektivet (2009/147/EG) samt art- och habitatdirektivet (92/43/EEG) ska alla EU:s medlemsstater bidra till att skapa ett nätverk av skyddsvärda naturområden. För att uppnå detta skapades Natura 2000. Natura 2000 anger värdefulla naturområden med naturtyper och arter som är särskilt skyddsvärda på unionsnivå. Länsstyrelsen ansvarar för att föreslå Natura 2000-områden till Naturvårdsverket som skickar vidare

lämpliga förslag till regeringen för beslut. I Lomma kommun finns två områden som utsetts som Natura 2000 områden och dessa ingår i de statliga naturreservaten Löddeåns mynning (södra delen) samt Södra Lommabukten med Tågarpsked och Alnarps fälad. Dessa illustreras i kartan *Natura 2000-områden* i del B.

Naturreservat och nationalparker

Nationalparker utgör det starkaste områdesskyddet och det beslutas av regering och riksdag. I Lomma kommun finns inga nationalparker men det finns 16 naturreservat och bildandet av fler pågår. Att skapa naturreservat är ett effektivt sätt att både säkra och utveckla naturvärden som är kopplade till biologisk mångfald, naturtyper och friluftsliv. Naturreservat kan instiftas av både länsstyrelsen och av kommunerna. I Lomma kommun är två av reservaten beslutade av länsstyrelsen (statliga) och de övriga 14 reservaten är kommunala. Vid författandet av denna text (2024/25) utgörs ytan av land och sötvatten som är naturreservat 217,8 hektar, vilket är 3,8 % av den totala landarealen. Räknar man in havet så omfattar naturreservaten en yta på 1082,7 hektar, 11,9 % av kommunens totala yta. Lomma kommuns naturreservat finns utpekade i kartan *Naturreservat* i del B.

Riksintressen

Riksdagen har beslutat om områden som innehåller kvaliteter och värden som är viktiga på nationell nivå, och dessa är utpekade som *riksintressen*. Riksintressen regleras i 3-4 kap. miljöbalken. Syftet med riksintresse är att dessa värden hävdas i fysisk planering och andra myndighetsbeslut gällande markanvändning. Riksintressen utgör ett viktigt bedömningsunderlag i över-

gripande planeringsdokument såsom översiktsplan och detta naturmiljöprogram. Större delen av Lomma kommun innefattas av riksintresse för högexploaterad kust – det täcker hela kommunen väster om E6:an. Utöver detta finns det områden i Lomma som innefattas av riksintresse för naturvård, kulturmiljövård, friluftsliv och yrkesfiske. Se kartan *Riksintressen* i del B för utbredningen av de olika riksintresseområdena i kommunen.

Biotopskyddsområden

Biotopskyddsområden utgörs av specifika natur- och grönstrukturer som är särskilt skyddsvärda för bland annat biologisk mångfald. I förordningen om områdesskydd (1998:1252 enligt miljöbalken) förklaras alléer, pilevallar, källor med omgivande våtmark i jordbruksmark, odlingsrösen i jordbruksmark, pilevallar, småvatten och våtmarker i jordbruksmark, stenmurar i jordbruksmark samt åkerholmar som generellt skyddade biotoper. Av dessa är framför allt alléer, pilevallar, småvatten och våtmarker i jordbruksmark, samt åkerholmar vanligt förekommande i Lomma kommun.

Utöver dessa nationellt skyddade biotop typer får länsstyrelsen, kommunen eller Skogsstyrelsen besluta att områden som innehåller vissa andra grönstrukturer ska vara biotopskyddsområde.

Strandskydd

Strandskyddet finns till för att skydda vatten- och strandlevande djur och växter och deras livsmiljöer, samt för att säkra friluftslivet och allmänhetens tillgång till vattnet. Skyddet gäller vid hav, sjöar och vattendrag, och regleras i miljöbalkens 7 kap. 13–18 §§. Skyddet innebär bland annat att det är förbjudet att uppföra nya byggnader eller utföra andra anläggningar som inkräktar på tillgängligheten till

strandområden enligt allemansrätten eller väsentligen försämrar livsvillkoren för växter och djur. Bestämmelserna gäller vanligtvis 100 meter från såväl land- som vattensidan av strandlinjen men länsstyrelsen kan utvidga (upp till 300 meter) eller upphäva strandskyddet under vissa förutsättningar. Kommunen kan ge dispens från strandskyddsbestämmelserna. Strandskyddade områden i Lomma kommun illustreras i kartan *Strandskydd och landskapsbildskydd* i del B.

Landskapsbildsskydd

Landskapsbildsskydd inrättades för att av olika skäl skydda landskapsbilden i vissa områden. Detta är en gammal form av skydd och har idag ersatts av hänsynsregler till landskapsbilden i andra natur- och kulturskydd. Områden som är skyddade av landskapsbildsskydd behåller det tills skyddet är upphävt. I vissa län har dessa områdesskydd tagits bort, men här i Skåne finns det fortfarande kvar.

Samverkan

STATLIG NIVÅ

Flera samarbeten sker också årligen med alla de skånska lärosätena. Det har funnits flera forskningssatsningar genom åren där kommunernas arbete med ekosystemtjänster, naturvård och klimatanpassning har varit fokus. Allt från praktik och examensarbeten med studenter till föreläsningar på kurser eller deltagande i forskningsprojekt där Lomma kommun varit en aktiv part både som forskningsobjekt och som aktör eller problemformulerare. Genom åren har detta bidragit till att

möjliggöra flera innovationsprojekt i vattenråden, att sätta kommunen i framkant för både rankingar och arbetssätt inom naturvård, bekämpning av invasiva arter och kompensationsarbete samt möjliggjort naturbaserade lösningar för klimatanpassning längs kusten. De kommande åren verkar vissa av dessa satsningar flerfaldigt förstärkas vilket är behövligt eftersom många stora frågor idag saknar svar.

Kommunen samverkar mycket aktivt flera statliga myndigheter samt med Länsstyrelsen i Skåne i en rad frågor som berör naturvård och naturskydd. Det finns nätverk för Skånes kommuner som länsstyrelsen driver för att diskutera frågorna, exempelvis *Forum för reservatsbildning, Länsnaturträffen och Regional kustsamverkan*. Det sker också ett viktigt utbyte för att synkronisera arbetet mellan de lokala och de skånska miljömålen där naturvård och naturskydd utgör en stor del.

VATTENRÅDEN

Sedan mitten på 1990-talet har Lomma kommun varit en del av de stora satsningar på landskapsrestaureringar som genomförts inom Höje å vattenråd (före detta Höje vattendragsförbund) respektive Kävlingeåns vattenråd (före detta Kävlingeåprojektet). Drygt tio kommuner arbetar gemensamt och flera miljoner har under mer än 30 års tid satsats för att förbättra vattenkvalitet i sjöar, åar och Lommabukten, ge möjligheter åt det rörliga friluftslivet i jordbrukslandskapet samt att storskaligt förbättra förutsättningarna för den biologiska mångfalden. Förbättringar för flödesdynamiken och klimatanpassningar har också genomförts liksom utveckling av kommunikation och verktyg, t ex Vattenatlas. Båda vattenråden har vid extern granskning fått mycket fina omdömen och priser för genomfört arbete och Kävlingeåns

vattenråd. Det framgångsrika arbetet fortsätter i båda vattenråden och går före med åtgärder och den landsbygdssamverkan som ändå ska ske inom vattendirektivets ramverk.

ÖRESUNDSVATTENSAMARBETET

Öresundsvattensamarbetet är benämningen på ett samarbetsavtal mellan de danska och svenska kommuner som omger Öresund samt Länsstyrelsen i Skåne. Avtalet slöts 1995 och samarbetet ska verka för en god vattenmiljö i Öresund. Samarbetet är en fortsättning, på regionalt plan, av det dansk-svenska samarbete som har existerat i över 50 år - först som Öresundsvattenkommittén (1960-1974) och sedan som Öresundskommissionen (1974-1993). I det marina arbetet är de underlag som samarbetet tar fram ovärderliga. Utbytet med de danska kustkommunerna ger också en större förståelse för Öresunds specifika problematik och i dagsläget pågår ett intensivt arbete med att skydda Öresund.

KIMO

Kommunen är en mycket aktiv part i KIMO (Kommunernas Internationella Miljöorganisation), där kustkommuner samverkar för att både nationellt och internationellt bidra till hållbara lösningar i marina frågor. Frågorna handlar om gränsöverskridande problem såsom skräp och plast i haven, miljögifter och läkemedelsrester, kemikalie- och oljespill samt andra utsläpp från fartyg. Genom lobbyverksamhet har man lyckats synliggöra hur detta drabbar den lokala nivån och medverkat till flera förbud på EU-nivå för att minska risker med nya utsläpp. Hit hör bland annat förbuden mot engångsplastartiklar och förbud mot utsläpp av gummigranulat. Det svenska förbudet mot utsläpp av scrubbervatten från fartyg har också en grund i lobbyverksamhet som bedrivits från KIMO.

LOKALA FÖRENINGAR OCH ALLMÄNHETEN

Den stora satsning som skett de senaste åren på att skydda kommunens värdefulla naturskullevara möjliggjord utan den goda relation som finns med de lokala nätverken. Friluftsföreningarna, Lomma museiförening, Naturskyddsföreningen i Lomma-Bjärred, Skånes ornitologiska förening, Puggehaten, Lunds botaniska sällskap, kommunens kustvattenråd och en mycket intresserad allmänhet bidrar alla till att mycket kunskap kunnat samlas in, diskuteras, föreskrifter och skötselplaner förbättras och att naturhistorik kunnat sättas på pränt. Det är av stor vikt för det fortsatta arbetet i detta program att den goda dialogen fortsätter.

Bilaga 5: Naturtyper enligt Natura 2000 och SIS

Naturtyper enligt Natura 2000

De naturtyper som ingår i Natura 2000-nätverket och ska skyddas definieras i bilaga 1 till art- och habitatdirektivet (*Direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter*). Av Sveriges ca 90 Natura 2000-naturtyper så hittar man 18 i Lomma kommun, vilka beskrivs i mer detalj nedan. De är namngivna med svenska kortnamn samt numrerade enligt habitatdirektivets bilaga 1. Beskrivningarna i citat (i indrag) är hämtade från Naturvårdsverkets vägledningar för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1 (alla texter från 2011).

Landbaserade habitat

DRIFTVALLAR (1210)

Bevuxna vallar bestående av vegetation som spolats upp och lagras längs stränderna.

Kväverika driftvallar med vegetation av främst ettåriga växter, men ett inslag av fleråriga växter kan förekomma.

Driftvallarna uppkommer genom att tång, vass eller annan vegetation drivits med vattnet genom strömmar och vågrörelser och lagrats upp som "vallar" längs stränderna. Driftvallar förekommer på flacka stränder dominerade av sten, grus och sand. På det ofta mycket kväverika underlaget förekommer en frodig vegetation.

I och med att blåstångens utbredning minskat i vissa områden har blåstångsvallarna blivit sällsyntare, medan driftvallar bestående av säv och fintrådiga alger blivit allt vanligare.

I Lomma kommun, som har utbredda ålgräsängar i Lommabukten, består en stor del av driftvallarna av uppspolad bandtång (*Zostera marina*, så kallat ålgräs).

STEN- OCH GRUSVALLAR (1220)

Till skillnad från med driftvallarna så består vallarna i den här naturtypen främst av oorganiskt material.

Sten- och grusvallar, inklusive fossila vallar, i direkt anslutning till stranden. Många olika successionsstadier förekommer. I de äldre delarna kan antingen gräs-, ljung- och risvegetation eller en vegetation dominerad av mossor och lavar utvecklas. Vegetationens utformning är beroende av hur exponerad stranden är för vind och vågor. Naturtypen är vanligen ohävdad.

Trots avsaknaden av hävd är naturtypen till stor del naturligt vegetationsfri men kan hysa en del typiska växter som mållor (*Chenopodiaceae* sp.), saltarv (*Honckenya peploides*) och strandråg (*Leymus arenarius*).

I Lomma kommun återfinns naturtypen i form av littorinavallen, en rest från Littorinahavet (ett stadium av Östersjöns historiska utveckling, som varade till runt 1000 f.Kr). Vallen kan ses på flera ställen längs Östersjöns kust, och består till stor del av skal från vanlig strandsnäcka (*Littorina littorea*), efter vilken både havet och vallen fått sitt namn. Man kan se vallen i naturreservatet och Natura 2000-området Löddeåns mynning (södra delen) och vid Gyllins ängar.

GLASÖRTSSTRÄNDER (1310)

Ler- och sandsediment som periodvis översvämmas av havsvatten, huvudsakligen koloniserade av glasört och andra annueller eller gräs. Saltrika fläckar, s.k. skonor eller saltbrännor, kan förekomma.

Växter som glasört (*Salicornia europaea*), saltört (*Suaeda maritima*) och saltnarv (*Spergularia marina*) trivs i dessa miljöer. Det är viktigt att notera att naturtypen är beroende av kontinuerlig hävd för att inte riskera att växa igen. Glasörtsstränder finns bland annat i södra Lommabukten.

SALTA STRANDÄNGAR (1330)

Naturtypen består av havsnära, ofta periodvis översvämmade, gräsmarker med en vegetation som är påverkad av den höga salthalten.

Merparten av strandängarna är eller har varit påverkade av slätter och/eller betesdrift. Flora och fauna varierar beroende på bl.a. underlag och hävdhistorik, men är oftast präglade av antingen pågående traditionell hävd eller tidigare hävd. Arter som indikerar hävdkontinuitet ska finnas. Naturtypen är i allmänhet helt öppen, men enstaka träd och buskar kan förekomma. I södra Östersjön är strandkämpar en viktig indikatorart på en välhävdad miljö.

Strandhabitatet avgränsas mot havet vid medelvattenståndet. Karaktäristiskt är inslaget av saltrika fläckar (saltbrännor) som uppstått genom att vatten efter översvämningar avdunstat. Växt- och djursamhällena har speciella anpassningar till hög salthalt. Strandängarna är viktiga fågellokal.

Några typiska arter i Lommabukten är strandkrypa (*Glaux maritima*), strandaster (*Tripolium vulgare*), salttåg (*Juncus gerardii*), rödsvingel (*Festuca rubra*), krypven (*Agrostis stolonifera*), revigt saltgräs (*Puccinella maritima*) och den rödlistade

smala käringtanden (*Lotus tenuis*). De salta strandängarna på Alnarps fälad har en rik flora, insektsfauna och ett rikt fågelliv. I den beteskrävande och salttåliga floran finns exempelvis smal käringtand, paddfot (*Asperugo procumbens*) och dansk iris (*Iris spuria*).

FÖRDYNER (2110)

Sanddyner utvecklas i flera steg, där de blir allt mer stabila med mer bindande vegetation. Fördyner utgör det första, mest dynamiska och minst permanenta steget.

Begynnelsestadium i sanddynssuccessionen vid kusten som utgörs av sandanhopningar som uppkommer då sand forslas upp på stranden av vågorna och sedan förs vidare av vinden.

Detta första stadium vid sanddynsbildning är dynamiskt och påverkas starkt av vinden och havet. Naturtypen är belägen i anslutning till havet och beroende av fortgående fysikaliska processer på stranden. Fronten på den embryonala dynen flyttar fram och tillbaka beroende på väder- och klimatförhållanden, och kan, under perioder med storm eller mycket högt vattenstånd, påverkas av vattenrörelser.

Kustnära embryonala, vandrande sanddyner består till övervägande del - > 30 % - av naken, lätttrörlig sand. Den sparsamma vegetationen är artfattig och uppträder fläckvis. Naturtypen skiljs från intilliggande sandstrand på sin småkulliga mikrotopografi som utgörs av krusningar i sanden, upphöjda sandpartier i den övre delen av

strandzonen, eller sandbårder längs basen på havssidan av de högre vita dynerna.

Naturtypen förekommer ibland tillsammans med driftvallsvegetation.

Till denna naturtyp hör inte erosionsytor med naken sand inne i senare successionsstadier av dynsystem.

Dynernas dynamiska utformning och konstanta ombildande hör till naturtypen, och den är beroende av naturliga abiotiska processer längs strandlinjen. Våg- och vindrörelser flyttar dynerna fram och tillbaka. Eftersom vita och grå dyner är efterföljande successionsstadier till fördynerna, och är dessa en grundförutsättning för ett hållbart sanddynssystem och gynnsam bevarandestatus för de andra dynnaturtyperna.

Naturtypen är känslig för mänsklig aktivitet, och med för hårt slitage riskerar den vegetation som finns att försvinna, vilket får följdkonsekvenser för fågel- och insektslivet på platsen.

Eftersom naturtypen är så störningskänslig har den endast en liten utbredning i Lomma kommun, vars kuststräcka överlag är hårt exploaterad och utnyttjad. Men kan dock hitta den i viss utsträckning vid den längs stranden norr om motorbåtsbryggan i Bjärred, där Lomma kommun har jobbat för att skapa ett naturligt erosionskydd som en del av EU-projektet LIFE Coast Adapt. Målet med projektet är just att skapa dyner där vegetationen ska hjälpa till att binda sanden och förhindra erosion och sandflykt ut i havet.

VITA DYNER (2120)

Vandrande strandnära sanddyner vid havet som bildar kedjor av dyner eller dynsystem längs vissa kustområden. De vita dynerna är högre än de embryonala dynerna och vegetationen så gles att dynen präglas av den ljusa sanden. De aktiva dynerna ligger som en front mellan stranden och områdena innanför. Vita dyner uppkommer från kustnära embryonala vandrande sanddyner (2110) och utvecklas mot och gränsar mot grå dyner (2130).

Det andra stadiet i sanddynssuccessionen vid kusten uppkommer i exponerade områden där sand förs upp på stranden av vågorna och vidare in över land med vinden och innebär att den vindburna sanden ackumuleras varaktigt. Sanden är dock inte bunden och från toppen av dynerna sker en mindre, konstant sandflykt som i läsidan av dynen anhopas som sandtungor.

Vegetationen består av gräs som är specialiserade på sandunderlag och har hög tolerans mot översandning. Endast tuvbildande gräs och gräs med kraftiga rhizom kan överleva på de vita dynerna och sandbindande fleråriga stråväxter som sandrör, strandråg och östersjörör dominerar. Bottenskikt finns normalt inte, men ett glest och artfattigt bottenskikt med mossor kan ibland förekomma på läsidan, nedanför toppen av dynen.

Endast sanddyner som saknar borsttåtel – i norr fårsvingel/ rödsvingel – klassificeras som kustnära vandrande sanddyner. Erosionsskadade delar av äldre sanddyner med

betydande ytor naken sand klassificeras också som denna naturtyp.

GRÅ DYNER (2130)

Stabila, kustnära sanddyner som inte längre vandrar. De permanenta sanddynerna kan vara beväxna med mer eller mindre sluten perenn, gräsdominerad örtvegetation och rikligt förekommande moss- och lavmattor, men kan också vara glest beväxna med ettåriga arter. Vegetationen är ofta mosaikartad.

De grå dynerna utgör sanddynssuccessionens tredje stadium och uppkommer efter, och oftast innanför, de vita dynerna. Sand ackumuleras fortfarande på dynerna, men inte i lika hög grad som på de vita dynerna. Miljön är starkt störningspräglad och uttorkning och vinderosion förhindrar uppkomsten av ett slutet vegetationstäck. Vegetationen som ofta domineras av mossor och lavar kan vara så tät att sanden knappt är synlig, men oftare är vegetationstäck glest med talrika sandblottor. Kalkinnehållet i jorden kan variera mycket, allt efter ålder och urlakning från de övre jordlagren. Magrare och något hedartad vegetation utan ris och kruståtel kan ingå i naturtypen som tidigare ofta har hävdats genom slätter eller bete.

Grå dyner är inte fuktiga eller våta och innehåller i representativa områden inte ris, buskar eller träd. Rödven förekommer normalt endast i mindre omfattning.

GRÄSSANDHEDAR (2330)

Öppna sanddyner och sandfält i inlandet som inte hör ihop med sanddynssystemen vid havsstränder utan i normalfallet är uppbyggda av torr, silikatrik sand som härstammar från omlagrade, istidsavsatta (glacifluviala) smältvattensavlagringar. Vegetationen är ofta artfattig och utgörs av gräsmark med örter, borsttåtel, rödven och ett ofta stort inslag av ettåriga arter. Buskar kan förekomma, men är inte talrika. Trädskikt saknas normalt.

Inlandssanddynernas öppna gräsmarksvegetation är normalt inte slutet och sammanhängande utan starkt dynamisk och betingad av störning som tramp och bete. Den mer eller mindre instabila vegetationen uppträder vanligen fläckvis och sandblottor utgör i representativa områden minst 10 % av den totala ytan.

Ytor med öppen sand är karakteristisk för naturtypen, och kontinuerlig störning är därför nödvändig för att förhindra igenväxning. En stor del av utbredningen i Sverige återfinns inom militära övningsområden, där militärens verksamhet, ofta i kombination med naturbete, håller marken öppen och blottlägger sanden. Detta nödvändiga slitage går också att åstadkomma på annat sätt, men det behöver jobbas med aktivt och kontinuerligt.

Grässandhedar med borsttåtel (*Corynephorus canescens*) och rödven (*Agrostis capillaris*) finns bland annat i Kyrkfuret i Lomma kommun och Borgeby ängar, och målet är också att skapa ytterligare områden vid Grodynglet .

TORRA HEDAR (4030)

Torra-friska, hävdpräglade hedar på silikatrika podsoljordar (ej sandfält) nedanför trädgränsen. Naturtypen har utvecklats genom lång beteskontinuitet, ofta i kombination med återkommande bränningar, men kan vara stadd i igenväxning. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0-30 %. Hävdgynnade arter ska finnas.

Naturtypen förekommer främst på kalkfattiga marker och är ofta artfattig, med en dominans av gräs. I Sverige finns två undertyper, gräshedar och ljunghedar.

Torra hedar finns bland annat i Haboljungs fure.

FUKTÄNGAR (6410)

Fuktängar är en variationsrik naturtyp. Den återfinns i nästan hela landet, men utformningen och artsammansättningen varierar beroende på det geografiska läget och vilken typ av mark den växer på. Till skillnad från salta strandängar så är fuktängar oftast belägna längre inåt land och påverkas inte av en tillförsel av saltvatten.

Hävdpräglade fuktängar med blåttåtel eller starr nedanför trädgränsen. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet, men kan vara stadd i igenväxning. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0-30 %. Hävdgynnade arter ska finnas.

Två undertyper finns:

6410 a) Fuktängar på neutrala till alkaliska, kalkrika jordar med ett varierande vatteninnehåll, ofta relativt artrika. Här ingår bl.a. ”kalkfuktängen”.

6410 b) Fuktängar på surare jordar, ibland torvrika, med blåttåtel, tåg- och starrarter. Typen varierar beroende på hävd och hävdintensitet.

Trots att det är en så pass utbredd naturtyp så klassas den ändå som hotad. Detta beror främst på att ängarna på många ställen riskerar att växa igen på grund av upphörd hävd, samt övergödning från gödsling och kväverikt regn. En annan viktig faktor är att många av de arter som är knutna till fuktängarna också är beroende av närhet till andra naturtyper för till exempel födosökning eller häckning. Om dessa andra naturtyper försvinner så riskerar många av för fuktängarna viktiga arter att följa efter, vilket destabiliserar ekosystemet på platsen. För att ta hand om och bevara fuktängarna är det därför viktigt både med skötselåtgärder i form av kontinuerlig hävd (och om slåtter används, även bortforslande av det slagna materialet) och ett helhetstänk i landskapet för att behålla eller återskapa en hög naturtypsdiversitet.

SLÅTTERÄNGAR I LÅGLANDET (6510)

Slåtterängar var utbredda i det äldre, lågintensiva jordbrukslandskapet där de användes för att odla vinterfoder.

Artrika, torra–friska, hävdpräglade ängar i Götaland samt under högsta kustlinjen i Svealand och Norrland. Naturtypen har utvecklats genom lång kontinuitet av slåtterängsskötsel

(och ofta även använts som betesmark på senare tid), men kan vara stadd i igenväxning. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0–30 %. Hävdgynnade arter ska finnas.

Utbredningen av slåtterängar har minskat kraftigt i samband med rationaliseringen av jordbruket. Många växter och insekter i jordbrukslandskapet är beroende av naturtypen, och den minskade utbredningen tros bland annat vara en stark orsak till att många fjärilsarter idag är hotade. I flera av Lomma kommuns naturreservat ingår hävd av ängsmarker som skötselmetod för att återskapa slåtterängar.

RIKKÄRR (7230)

Myrar (torvbildande våtmarker) kan grovt delas upp i två grupper – mossar och kärr – beroende på vattentillförseln. Mossar får sitt vatten främst genom nederbörd, medan kärr har en tillrinning från den omgivande marken. Eftersom markvattnet plockar upp mineraler så är kärr oftast näringsrikare än mossar, men näringsgraden kan variera. Rikkärr, av olika typer, tillhör de mer näringsrika kärren.

Minerotrofa myrar och rika källmiljöer oavsett lutning och förekomster av morfologiska strukturer, där ständig tillförsel av baskatjonrikt vatten från omgivningen sker. Detta medför att pH-värdet i myren vanligen är 6 eller högre. Habitatets utbredningsområde överensstämmer med områden där berggrunden och/eller jordtäcket är rikt på baskatjoner, vanligtvis kalcium. Rikkärren är generellt oligotrofa-mesotrofa och näringsbegränsade då kalcium komplexbinder fosfat.

Torvdjupet är ofta grundare än i fattigare myrar och kan understiga 30 cm, men bottenskiktet byggs upp av rikkärrsindikerande brunmossor (t ex släktena *Scorpidium* och *Campylium*) eller i vissa fall vitmossor. Morfologiska strukturer i torven utgörs i de fall de förekommer av tuvbildning, mindre sträng- och flarbildningar och källkupoler.

Både öppna och trädklädda rikkärr inkluderas i habitatet, vilket kan ha en krontäckning av 0-100%. Vegetationen domineras av olika halvgräs och örter. Rikkärren har en speciell flora och fauna som varierar med t ex krontäckningsgrad, kalkhalt och närings-förhållanden.

Tre undergrupper kan urskiljas:

- *Öppna hävdade rikkärr (krontäckning 0-30%)*
- *Öppna ohävdade rikkärr (krontäckning 0-30%)*
- *Trädklädda och videbevuxna rikkärr (krontäckning 30-100%)*

Många av de arter som är typiska för naturtypen är störningsgynnade, och hävd genom slätter eller bete är ofta en viktig del av bevarandearbetet. Om marken inte hävdas växer många rikkärr stället igen till sumpskog.

För att klassas till naturtypen ska kärrets naturliga hydrologi och hydrokemi fortfarande råda, och mänsklig påverkan på dessa får endast förekomma i väldigt begränsad omfattning. Detta är viktigt att tänka på både vid planering och exploatering av

närliggande områden eftersom ingrepp i närområdet kan påverka vattenavrinningen till området; och vid utförande av skötsel- och bevarandeåtgärder inom naturtypen.

I Lomma kommun finns rikkärr vid Domedejla mosse och Fels mosse.

NORDLIG ÄDELLÖVSKOG (9020)

Ädellövträd (ek, alm, ask, bok, avenbok, lind, lönn och fågelbär) kommer sent i den ekologiska successionen, och man finner därför generellt bara ädellövskog på områden som har varit trädbevuxna under lång tid. Bland annat tack vara denna långa trädkontinuitet så är ädellövskogar mycket artrika, och flera rödlistade arter är knutna till den här miljön och till de olika ädellövträdslagen.

Naturtypen är en övergångsform från boreala till nemorala skogstyper och förekommer på mark som är torr-fuktig och relativt näringsrik. Trädskiktets krontäckningsgrad är normalt 50–100%, och ädellövträd utgör normalt minst 50% av grundytan, men lövdominerad naturskog med ned till 30% ädellöv kan föras till naturtypen. Viktiga komponenter i trädskiktet är ek, alm, ask, lind och lönn. Inget av trädslagen ek, bergek, avenbok, (var för sig eller tillsammans) eller bok utgör mer än 50% av grundytan.

Kvalitetskriterier: Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog eller likna naturskog m.a.p. egenskaper och strukturer. Den kan ha påverkats av t.ex. plockhuggning, bete eller naturlig störning. Skogen ska vara i ett sent eller i ett relativt sent successionsstadium. Det ska finnas gamla träd, död ved och en kontinuitet för

de aktuella trädslagen. Om naturliga störningsprocesser eller skötselåtgärder i syfte att imitera sådana har påverkat området kan även områden i yngre successionsstadier ingå. Egenskaper och strukturer som är typiska för naturskog finns normalt även i yngre successionsstadier.

Skogens hydrologi får inte vara under stark generell påverkan från markavvattning.

Naturtypen har en lång kontinuitet som lövträdbärande mark. Betes- eller slåtterbruk har vanligtvis förekommit men områdena är nu igenvuxna. Delar av naturtypen kan pga. av terrängförhållanden, endast varit marginellt påverkade av bete under lång tid.

Naturtypen är mycket artrik och rödlistade arter av epifytiska kryptogamer, vedlevande insekter, samt marklevande flora och fauna förekommer. Artsammansättningen varierar med skogens slutenhet.

För att bevara den höga artdiversitet som är kopplad till naturtypen är det viktigt att behålla olika strukturer som är typiska för naturskogar, såsom gamla träd och död ved. Eftersom ädellövträd kommer först i ett sent successionsstadium är det viktigt att naturtypen främst utsätts för naturliga störningar (eller skötselåtgärder utformade för att efterlikna sådana), eftersom för hård störning riskerar att gynna triviallöv på ädellövens bekostnad.

I en inventering från 2005 fann man nordlig ädellövskog i Kyrkfuret.

SVÄMLÖVSKOG (g1E0)

Till naturtypen svämlövskog klassas områden av lövskog som regelbundet översvämmas, men dör marken inte är permanent fuktig. Trädbeståndet består huvudsakligen av triviallöv.

Naturtypen ligger i anslutning till sjöar eller vattendrag på jordar som är väl dränerade vid lågvatten. Skogen översvämmas regelbundet vid högvatten. Det sker en kontinuerlig pålagring av finsediment i samband med översvämningarna. Trädsnittets krontäckningsgrad är 30-100% och ask/triviallöv (var för sig eller tillsammans) utgör minst 50% av grundytan. Ask, gråal och klibbal är de vanligaste trädslagen.

Kvalitetskriterier: Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog eller likna naturskog m.a.p. egenskaper och strukturer. Den kan ha påverkats av t.ex. plockhuggning, bete eller naturlig störning. Skogen är i ett sent eller i ett relativt sent successionsstadium. Det ska finnas gamla träd, död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Om naturliga störningsprocesser eller skötselåtgärder i syfte att imitera sådana har påverkat området kan även områden i yngre successionsstadier ingå. Egenskaper och strukturer som är typiska för naturskog finns normalt även i yngre successionsstadier.

Buskskiktet består ofta av olika videarter, brakved, olvon och vilda röda vinbär. Fältskiktet innehåller ofta högorter och ormbunkar, men även fattiga starrtyper förekommer.

En lång trädkontinuitet är viktig för att många av naturtypens ekologiska värden ska ha tid att utvecklas, med både gamla och unga träd samt död ved. Svämlövskogar utvecklas främst genom en naturlig dynamik och störning, och skötsel bör framför allt fokusera på åtgärder som efterliknar naturlig störning. I en inventering från 2005 fann man svämädellövskog i Kyrkfuret, och det finns också i Haboljungs alkärr.

SVÄMÄDELLOVSKOG (91FO)

Likt svämlövskogen så är svämädellövskogar lövskogar som regelbundet översvämmas. Skillnaden mellan de två naturtyperna är främst, som namnet indikerar, att svämädellövskog har ett högre inslag av ädellövträd. Svämlövskogar tenderar också att vara fuktigare med ett större inslag av sumpväxter. Båda naturtyperna kan förekomma i anknytning till varandra, ibland med otydliga övergångar.

Naturtypen ligger i anslutning till vattendrag och översvämmas regelbundet vid högvatten. Det sker en kontinuerlig pålagring av finsediment i samband med översvämningarna. Naturtypen ligger på jordar som kan vara lättdränerade eller fuktiga/blöta vid lågvatten. Trädskiktets krontäckningsgrad är 30-100% och ek, alm och ask (tillsammans) utgör minst 50% av grundytan. Inslag av asp, björk, al och tall förekommer. Ask/triviällöv får (tillsammans eller var för sig) inte överstiga 50% av grundytan.

Kvalitetskriterier: Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog eller likna naturskog m.a.p. egenskaper och strukturer. Den kan ha påverkats av t.ex.

plockhuggning, bete eller naturlig störning. Skogen ska vara i ett sent eller i ett relativt sent successionsstadium. Det ska finnas gamla träd och död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Om naturliga störningsprocesser eller skötselåtgärder i syfte att imitera sådana har påverkat området kan även områden i yngre successionsstadier ingå. Egenskaper och strukturer som är typiska för naturskog finns normalt även i yngre successionsstadier.

Buskskiktet kan vara väl utvecklat och fältskiktet är ofta rikt på örter.

Precis som för nordlig ädellövskog är trädkontinuiteten viktig, och naturtypen påverkas främst av naturliga störningar.

I en inventering från 2006 fann man svämädellövskog i Pråmlyckan längs Höje å.

Marina habitat

SANDBANKAR (1110)

Bankar som är permanent täckta av havsvatten. De ligger vanligen på relativt grunt vatten, med ett maximalt djup på cirka 30 meter under havsytan. Bankarna består i huvudsak av sandiga sediment, men andra kornstorlekar kan också förekomma, t ex ler, grus inklusive skalgrus, sten och stenblock. Bankarna skiljer sig topografiskt från omgivande bottenområden.

Det varierande bottensubstratet erbjuder livsmiljöer för både mjuk- och hårdbottenlevande arter. Bankarna kan

vara fria från vegetation eller täckta av sjögräs och/eller makroalger. De bankar som är belägna längre ut från kusten har ett gott vattenutbyte och fungerar ofta som refug för marina arter som trängts bort från mer kustnära områden.

Trålning och/eller sandsugning kan ha förekommit i denna naturtyp.

[...]

Svenska undertyper

- Sandbottnar nästan utan vegetation med stor rörlighet i sediment.
- Ålgräsängar och annan långskottsvegetation med mindre rörelse i sanden.
- Musselbankar med en täckningsgrad under 10%.

Lokalt så utgör ålgräsängar på sandbotten viktiga habitat för flera fiskarter samt havsborstmaskar, kräftdjur, musslor och en lång rad andra ryggradslösa djur. I södra Lommabukten finns utbredda områden av sublitorala sandbankar.

ESTUARIER (1130)

Där större vattendrag mynnar ut i havet skapas en brackvattensmiljö som skiljer sig ekologiskt från både flodens sötvatten och havets saltvatten. Många Natura 2000-estuarier förekommer i områden med tidvattenrörelser, där dessa bidrar till att skapa floddeltan. Eftersom Östersjön saknar tidvatten så får estuarierna här en något annorlunda utformning.

Flod och åmynningar där sötvatten blandas med det saltare havsvattnet, och där både marina och limniska miljöer förekommer och utgör en ekologisk enhet. Naturtypen har en komplex artsammansättning med såväl djur som växter av marint-, limniskt och brackvattensursprung.

Minskad strömhastighet bidrar till en ansamling av finare sediment som ofta formas till vidsträckta sand- och gyttjebankar. I områden där strömningshastighet avtar avlagras största delen av det transporterade materialet och ett delta kan bildas.

Östersjöns brackvattensestuarier, som inte påverkas av tidvatten, utgör en undergrupp till naturtypen. Estuarier är ett mosaikartat biotopkomplex som är rikt på olika slags växtsamhällen, och utgör en viktig livsmiljö för exempelvis fågel- och fiskarter.

Medelvattenstånd utgör gränsen för estuariet mot land. Gränsen uppströms vattendraget utgörs av vattendragets mynning. Gränsen mot havet ligger vid ett djup på 6 meter och/eller där skyddande land upphör.

Vattendraget bör ha en årsmedelvattenföring på mer än 2 kubikmeter per sekund.

Muddring kan ha förekommit i habitatet.

Östersjöns undertyp karakteriseras av grunda områden med en ofta frodig vegetation, vass- och sävbestånd och flytbladsvegetation. Dessa utgör livsmiljöer för många arter, och är till exempel ofta viktiga häckningslokaler för många fåglar.

Lokalt så utgår denna naturtyp från Lödde ås och Höje ås mynningar med omnejd. Området runt Lödde ås mynning är dessutom utsett till Natura 2000-område enligt fågeldirektivet. Lommabukten utgör också en viktig uppväxtplats för plattfiskyngel såsom lerskädda (*Hippoglossoides platessoides*), sandskädda (*Pleuronectes limanda*), skrubbskädda (*Platichthys flesus*) och piggvar (*Scophthalmus maximus*), tack vare att det finns tillräckligt med föda i de grunda områdena i form av många små individer av ryggradslösa bottendjur. Torsk (*Gadus morhua*), gulål (*Anguilla anguilla*), sjurygg (*Cyclopterus lumpus*), smörbult (*Gobiidae* sp.), kantnål (*Syngnathus acus*), storspigg (*Gasterosteus aculeatus*) och näbbgädda (*Belone belone*) förekommer också i området.

BLOTTADE SAND- OCH LERBOTTNAR (1140)

Grunda, sandiga och leriga bottnar som delvis blottas vid lågvatten. Dessa bottnar är ofta fria från makrovegetation men med stora mängder blågrönalger och kiselalger. Fintrådiga alger kan förekomma.

Naturtypen är viktig för änder och vadarfåglar, som söker föda i de grunda bottnarna. Avgränsning mot strand är medelhögvattenstånd. Det lägsta lågvattenståndet avgränsar habitatet mot djupare vatten.

Många vadarfåglar är beroende av dessa tidvis blottade bottnar för föda, och de har oftast en rik botten- och epifauna. För att bevara denna höga artdiversitet krävs en god vattenkvalitet, och övergödning utgör därför ett stort hot mot naturtypen, eftersom det kan leda till exempelvis syrebrist eller att bottnarna täcks av fintrådiga alger som konkurrerar ut andra arter. Även faktorer som exploatering och utfyllnader i havet, samt muddring,

påverkar naturtypen negativt genom bland annat påverkan på vattenutbytet.

Naturtypen finns bland annat i Lommabukten.

Naturtyper enligt SIS

Svenska institutet för standarder (SIS) har tagit fram ett system för bedömning och klassificering av naturtyper. SIS Naturvärdesinventering (NVI) uppdateras regelbundet, den senaste är från 2023 (*Svensk standard SS 199000:2023 Naturvärdesinventering (NVI) – Kartläggning och värdering av biologisk mångfald*). Nio av de 14 naturtyper som beskrivs i den senaste upplagan återfinns i Lomma kommun, dessa beskrivs i mer detalj nedan. För varje naturtyp finns ett antal tillhörande biotoper, definierade utifrån mer specifika ekologiska förutsättningar.

Denna utgåva av SIS NVI gör en primär uppdelning av naturlig och antropogen miljö. Alla miljöer som är kraftigt påverkade eller definierade av mänsklig aktivitet klassas som antropogena miljöer, och naturtyper som har utvecklats fritt räknas som naturliga ekosystem, och delas in vidare i separata naturtyper beroende på ekologi och miljö.

För alla naturtyper under *naturliga ekosystem* gäller att platsens naturliga förutsättningar får råda och att där inte (eller endast i begränsad omfattning) förekommer införda eller -planterade arter som inte naturligt lever på platsen. Även marker som påverkats av slätter eller bete kan föras hit, förutsatt att de inte är påverkade av modernt jord- eller skogsbruk. Terrestra områden som tidigare varit starkt påverkade av mänsklig aktivitet men som har restaurerats eller

lämnats fria att återgå till ett naturligt stadium räknas också hit, samt vattenmiljöer som uppkommit naturligt men som är något fysiskt förändrade, till exempel genom flödsreglering eller vattendragsrensning. Den ledande principen för att ett område ska klassas som *naturligt ekosystem* är alltså att den ekologiska dynamik som för tillfället råder på platsen inte nämnvärt skiljer sig från vad man kan förvänta sig finna där naturligt, och de geologiska förutsättningarna är förhållandevis opåverkade.

Till *antropogena miljöer*, å andra sidan, hör alla miljöer som är starkt påverkade av människan – allt från stadslandskap (både bebyggelse och parker och andra anlagda grönområden), till åkermark, till marina miljöer och stränder som är påverkade av exempelvis muddring eller förorenande utsläpp. Gemensamt för alla dessa är att de naturliga geologiska och ekologiska förutsättningarna, och artbestånden, har ändrats kraftigt och i hög grad ersatts med av människan tillverkade, införda eller insådda alternativ. Även om många av dessa miljöer har negativa konsekvenser för ekosystemen och den biologiska mångfalden, så är det inte det som är definierande, och vissa antropogena miljöer (exempelvis äldre trädgårdar, parker och kulturmiljöer, artificiella rev och anlagda våtmarker) kan ha höga ekologiska värden och spela en avgörande roll i bevarandet av biologisk mångfald.

Landbaserade naturtyper

13.6.4 NATURLIGT BAR JORD

Naturtypen *naturligt bar jord* innefattar alla typer av sandig och jordig mark som är naturligt förhållandevis fri från vegetation, genom erosion från till exempel vind eller vattenrörelser, samt jord som har blottlagts av människan i restaureringssyfte. Natur-

typen innefattar bland annat dyner, grus- och sandstränder, strandbrinkar och öppna sandmarker.

Naturligt bar jord finns bland annat på kommunens olika stränder, på vissa ställen längs vattendragen, samt vid Borgeby ängar.

13.6.5 NATURLIG GRÄSMARK

Naturlig gräsmark innefattar mer eller mindre öppna, vegetationstäckta marker. Naturtypen kan i viss utsträckning vara trädbärande, och inkluderar också betesmark som har gödslats eller utsatts för andra produktionshöjande åtgärder.

Till naturtypen hör bland annat betesmarker och hagar, slåtter- och strandängar, hedar och en del öppna skogsbyn och -dungar.

13.6.6 SKOG OCH BUSKMARK

Till *skog och buskmark* tillhör områden som domineras av träd och/eller buskar, och är mindre öppna än trädbärande marker av typen *naturlig gräsmark*. Produktionsskog och annan tydligt antropogen miljö *hör inte hit, utan naturtypen definieras av en naturlig ekologi och utveckling*. Naturtypen innefattar bland annat alla typer av naturskog, samt tätare skogsbryn och dungar.

I Lomma kommun går naturtypen att hitta i bland annat furena, Plommonskogen och Domedejla mosse.

13.5.7 MYR

Myrar är fuktiga till våta marker med torvbildning. Vissa myrar har vatten i eller över markytan och kan ha öppna vattenspeglar, medan vattenytan i andra ligger strax under markytan. Myrar

kan vara till viss del trädbevuxna, men är oftast till största delen öppna – är marken kraftigt trädklädd klassas den oftast istället till naturtypen *skog och buskmark*. Det går dock inte att ge en exakt siffra på exempelvis krontäckningsgrad för att avgöra var gränsen går, utan det beror på de ekologiska förhållandena på platsen och vilka arter och förutsättningar som dominerar, och får avgöras i varje enskilt fall.

Myrar delas upp i två grupper beroende på vattentillförseln. I *mossar* kommer vattnet i princip endast från direkt nederbörd. I *kärr*, å andra sidan, kommer vattnet i första hand från avrinning från omkringliggande fastmark och/eller från sjöar, vattendrag, och hav. Eftersom vattnet tar med sig näringsämnen (främst mineraler) när det färdas genom eller över marken, så tenderar kärr att vara näringsrikare och med högre pH-värde än mossar.

Myrar finns till exempel vid Domedejla mosse och Fels mosse, som båda, trots namnen, är kärr snarare än mossar (troligtvis för att uppdelningen av kärr och mosse som vi använder idag tillkom under 1900-talet, och båda dessa områden har namn som är äldre).

13.6.8 ANTROPOGEN TERRESTER MILJÖ

Inom *antropogen terrester miljö* faller all mark som är så pass påverkade av mänsklig aktivitet att de ekologiska förutsättningarna och artsammansättningen helt eller i stor utsträckning har förändrats. Det inkluderar bland annat bebyggd mark och infrastruktur, produktionsskog och åkermark. Även parker, trädgårdar och många *äldre kulturmiljöer* som kan ha höga biologiska värden faller in i den här kategorin.

De olika naturliga naturtyperna bestäms utifrån saker som ekologi, geologi, hydrologi och artsammansättning, och definieras därför av ekologiska likheter. De tre antropogena naturtyperna (*antropogen terrester miljö*, *antropogen limnisk miljö* och *antropogen marin miljö*) har en högre inbördes diversitet, eftersom det viktigaste kriteriet är en *starkt påverkad* ekologi, inte hur den är påverkad eller vad de ekologiska förutsättningarna på platsen faktiskt är. Så även om de flesta områden inom *antropogen terrester miljö* har låg biologisk mångfald och många inhemska arter är undanträngda (eftersom få arter är anpassade till så pass påverkade miljöer och inhemska arter dessutom regelbundet nedprioriteras till förmån för införda exoter i exempelvis parker, stadsplanteringar och trädgårdar), så är det inte detta som definierar naturtypen. Det är viktigt att jobba för att bryta den här trenden av låg biodiversitet i antropogena miljöer, speciellt på platser som Lomma kommun, där detta är den dominerande naturtypen.

Limniska naturtyper

13.6.11 VATTENDRAG

Till naturtypen *vattendrag* hör *de vattendrag (älvar, åar och bäckar) som rinner längs sin naturliga sträcka, samt tillhörande vattenstrand och strandbrinkar*. Även rätade och fördjupade vattendrag faller in under den här naturtypen.

Lödde å och Höje å räknas till naturtypen.

13.6.12 ANTROPOGEN LIMNISK MILJÖ

Antropogen limnisk miljö innefattar anlagda och utgrävda sötvattensmiljöer och -konstruktioner. Diken och kanaler hör hit,

och broar, kvarnar, bryggor och hamnar är exempel på strukturer som tillhör naturtypen.

Både *märgelgravarna som finns utspridda på åkrarna* kommunen och dammarna från tidigare lertäkt faller in under den här naturtypen. Även anlagda våtmarker (inklusive naturlika våtmarker som anlagts i restaureringssyfte) hör hit. Dessa vattenmiljöer är ett tydligt exempel på ekologiskt viktiga antropogena miljöer, för trots att ingen av dem har uppkommit på naturlig väg, så spelar de en avgörande roll för den biologiska mångfalden. I starkt exploaterade och påverkade miljöer som Lomma kommuns vidsträckta åkerlandskap, så utgör dessa vattensamlingar viktiga refuger för ett flertal arter och bildar gröna (och blå) öar i landskapet.

Marina naturtyper

13.6.13 MARINT ATLANTISKT EKOSYSTEM / 13.6.14 MARINT EKOSYSTEM I ÖSTERSJÖN

SIS gör en uppdelning av Sveriges havsmiljöer, som marint atlantiskt ekosystem och marint ekosystem i Östersjön. Denna uppdelning är geografisk, men där finns generella ekologiska skillnader mellan dem beroende på salthalt (med högre salthalt i Öresund och Kattegatt som är knutna till Atlanten, jämfört med det bräckta vattnet i Östersjön). Gränsen mellan de två regionerna går ungefär i höjd med Öresundsbron, och Lommabukten faller därmed in under *marint atlantiskt ekosystem*. Dock har Lommabukten ett starkt inflöde av vatten från de två åarna, vilket ger bukten bräckt vatten, med en salthalt runt 10‰. Ekologiskt så är de marina miljöerna i Lommabukten därför mer lika de i

Östersjön än de atlantiska miljöerna, med en salthalt runt 35‰, längs resten av Sveriges västkust.

Detta bräckta vatten ger Lommabukten en för Öresund unik artsammansättning, eftersom både salt- och sötvattensarter kan leva här, med utbredningsområden som överlappar men till viss del är uppdelade efter buktens haloklin. Dock lever många av dessa arter på gränsen av sin anpassningsförmåga, och den stress det medför leder till att individerna som lever här tenderar att vara mindre till storleken.

Alla marina miljöer som inte är påverkade av mänsklig aktivitet faller in under de här naturtyperna.

13.6.15 ANTROPOGEN MARIN MILJÖ

Antropogen marin miljö innefattar de marina miljöer och strukturer som är anlagda eller tydligt påverkade av människan. Det rör sig bland annat om hamnar, bryggor, pirar och olika utfyllnader i havet eller längs stränder såsom konstgjorda öar, banker och anlagda stränder. Även vissa typer av erosionskydd och artificiella rev faller in här.

Kategorin inkluderar också lokalt starkt förorenade områden samt områden som är påverkade av bottenrålning eller muddring.

Bilaga 6: Referenser

Andersson, J. (2021) *Värdering av jordbruksmark i planprocessen*. Jordbruksverket

Billqvist, M. och Birkedal L. (2016). *Skånes trollsländor – En atlasinventering 2009-2014*. ISBN: 978-91-637-7299-3

Boverket (2022) *Riksintressen är nationellt betydelsefulla områden*. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/nationell-planering/riksintressen-ar-betydelsefulla-omraden/> Hämtad: 2025-04-22

Elmqvist, T. A. (2014). *Urbanization, biodiversity and ecosystem services*. Springer

EU (2014) *Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 av den 22 oktober 2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter*.

Fischer, J. (2017) *Bidrar spridningskorridorer till ökad biodiversitet? – En litteraturstudie över för- och motargument*. [Examensarbete, Sveriges Lantbruksuniversitet] Epsilons arkiv för studentarbeten. [fischer_j_170815.pdf](#)

Fröborg H. (1996). *Pollination and seed production in five boreal species of Vaccinium and Andromeda (Ericaceae)*. Canadian Journal of Botany 74: 1363-1368.

Gerell, K. och Gerell, R. (2018) *Inventering av fladdermusfaunan inom grönområdet Augustenborg, Lomma kommun*. Naturvårdskonsult Gerell

Gerell, K. och Gerell, R. (2018) *Inventering av fladdermusfaunan inom ett utvecklingsområde mellan Borgeby och Bjärred, Lomma kommun*. Naturvårdskonsult Gerell

IPCC (2014) *Climate Change 2014: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [Core Writing Team, R.K. Pachauri and L.A. Meyer (eds.)]. IPCC, Geneve, Schweiz

Konijnendijk, C. (2021). *The 3-30-300 Rule for Urban Forestry and Greener Cities*. Biophilic Cities Journal, 4(2).

Lantmäteriet (u.å.) *Riksintressen*. <https://www.lantmateriet.se/sv/nationella-geodataplattformen/datamangder/riksintressen/> Hämtad: 2025-04-22

Loman, J. *Inventering av groddjur i Augustenborgsområdet våren 2018*. Rana Konsult

Lomma kommun (2008) *Naturmiljöprogram med grönplan för Lomma kommun 2008-2016*.

Lomma kommun (2010a) *Översiktsplan 2010 för Lomma kommun*.

Lomma kommun (2010b) *Marint naturmiljöprogram för Lomma kommun 2010-2020*.

Lomma kommun (2014) *Miljömål för Lomma kommun 2014-2020*.

Lomma kommun (2015a) *Skötselprogram för Lomma kommuns grönytor*.

Lomma kommun (2015b) *Vision 2030 & övergripande mål 2015-2019*.

Lomma kommun (2015c) *Energi- och klimatplan för Lomma kommun 2015-2020*.

Lomma kommun (2015d) *Miljöpolicy för Lomma kommun*. Författningssamling J.2

Lomma kommun (2020) *Översiktsplan 2020*

Lomma kommun (2024) *Befolkningsprognosens påverkan*. <https://lomma.se/kommun-och-politik/kommunfakta/befolkning-arbete-byggande/befolkningsprognosernas-paverkan.html> Hämtad: 2025-04-22

Länsstyrelsen Skåne (2007) *Det skånska landsbygdsprogrammet – ett utvecklingsprogram med landskapsperspektiv*. ISSN: 1402-3393, rapportnummer: 2007:10

Länsstyrelsen Skåne (2015) *Vägen till ett biologiskt rikare Skåne – Naturvårdsstrategi för Skåne*. ISBN: 978-91-7675-011-7 | Rapportnummer: 2015:23

Länsstyrelsen Skåne (2016) *Skånska åtgärder för miljömålen – Regionalt åtgärdsprogram för miljö kvalitetsmålen 2016-2020*. ISBN: 978-91-7675-048-3, rapportnummer: 2016:16

Länsstyrelsen Skåne (2017) *Kommunala ansvarsarter i Skåne*. ISBN: 978-91-7675-075-9. rapportnummer: 2017:03

Länsstyrelsen i Skåne (2022) *Naturvärdesöversikt*.

<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.428fe85c17a75de648a1a0/1663151830579/Lomma%20kommun.pdf>

Länsstyrelsen Skåne (u.å.) *Grön infrastruktur*. <https://www.lansstyrelsen.se/skane/samhalle/planera-bygga-och-bo/gron-infrastruktur.html> Hämtad: 2025-04-22

Morris J., Camino M. 2011. *Economic Assessment of Freshwater, Wetland and Floodplain (FWF) Ecosystem Services*. UK National Ecosystem Assessment. Working Paper. UK NEA Economic Analysis Report.

Mossberg B., Stenberg L. 2010. *Den nya nordiska floran*. Wahlström och Widstrand.

Naturskyddsföreningen (2010) *Skogen som klassrum*.

Naturskyddsföreningen (u.å.) *Alnarpsparken*. <https://skane.naturskyddsforeningen.se/hittaut/sydvastra-skane/alnarpsparken/> Hämtad: 2025-04-22

Naturvårdsverket (2011) *Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1*. (NV-04493-11)

Naturvårdsverket (2015) *Beslut om att bilda naturreservat – innehåll och utformning*.

Naturvårdsverket (2017) *Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper*. <http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Naturvard/Atgardsprogram-for-hotade-arter/> Hämtad 2017-09-11

Naturvårdsverket (2024) *Grön infrastruktur*. <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/mark-och-vattenanvandning/gron-infrastruktur/> Hämtad: 2025-04-22

Naturvårdsverket (2024) *Natura 2000 i Sverige*. <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/skyddad-natur/natura-2000-i-sverige/> Hämtad: 2025-02-11

Naturvårdsverket (2024) *Vad är ekosystemtjänster?* <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/mark-och-vattenanvandning/ekosystemtjanster/vad-ar-ekosystemtjanster/> Hämtad: 2025-04-22

Niss, J. (2025) *Handlingsplan för ekologiskt funktionella landskap – Insatsområden för grön infrastruktur 2019-2030, aktuell period 2024-2030*. (2025:04) Länsstyrelsen Skåne

Oliver, T. H., Heard, M. S., Isaac, N. J., Roy, D. B., Procter, D., Eigenbrod, F. et al (2015). *Biodiversity and resilience of ecosystem functions*. Trends in Ecology & Evolution, 30(11), 673-684

Olofsson, P. (2021) *Fågelinventering av tre tätortsnära våtmarker i Lunds kommun 2021 – Häckande fåglar vid Nöbbelövs mosse, Ladugårdsmarken och Fels mosse*

Rader R., Bartomeus I., Garibaldi L.A., Garratt M.P.D., Howlett B.G., Winfree R. et al (2016) *Non-bee insects are important contributors to global crop pollination*. Proc Natl Acad Sci 113:146–151

Region Skåne (2014) *Det öppna Skåne – Skånes regionala utvecklingsstrategi 2014*.

Reuterskiöld, D. (2011) *Naturvärdesutredning med hänsynsrekommendationer*. Ekologgruppen

Samways, M. J., Bazelet, C. S., Pryke, J. S. (2010) *Provision of ecosystem services by large corridors and ecological networks*. Biodiversity and Conservation, 19:2949-2962

SCB (2004) *Bebyggelseutvecklingen längs kust och strand*. Statistiska meddelanden MI 50 SM 0301

SCB (2015) *Strandnära byggande 2010-2014*, Statistiska meddelanden MI 50 SM 1501

SCB (2017) *Skyddad natur 2016-12-31*. Statistiska meddelanden MI 41 SM 1701

SCB (2024) *Tätorter i Sverige*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/miljo/tatorter-i-sverige/#:~:text=%C3%96ver%209%20miljoner%20personer%20eller%2088%20procent%20av,blandas%20ihop%20med%20kommuner%20och%20andra%20administrativa%20indelningar>. Hämtad: 2025-04-22

SFS (2010) *Förordning (2010:2008) om statsbidrag till friluftorganisationer*. Svensk författningssamling 2010:2008.

SIS (2023a) *Naturvärdesinventering (NVI) – Kartläggning och värdering av biologisk mångfald – Dataproduktspecifikation och listor med biotopbeteckningar*. Teknisk specifikation SIS/TS 199002:2023

SIS (2023b) *Naturvärdesinventering (NVI) – Kartläggning och värdering av biologisk mångfald – Krav och vägledning*. Svensk standard SS1999000:2023

SMHI (2024) *Års- och månadsstatistik – tabeller för temperatur, vind, nederbörd och solskenstid* <https://www.smhi.se/data/temperatur-och-vind/temperatur/ars--och-manadsstatistik> Hämtad: 2025-04-22 (Temperatur för 2024 https://www.smhi.se/pd/klimat/pdf_stats/year/SMHI_vov_temperature_24.pdf)

Strand, John 2016, Hushållningssällskapet i Halland. *Utvärdering av Höjeåprojektet* på uppdrag av Höje å vattenråd

SLU ArtDatabanken (2020). *Rödlistade arter i Sverige 2020*. SLU, Uppsala

Sveriges Lantbruksuniversitet (2024) *Alnarpsparken*. <https://www.slu.se/fakulteter/ltv/resurser/alnarpsparken/> Hämtad: 2025-04-22

Toxicon (2017a). *Undersökningar i Öresund 2016 - bottenfauna och sediment*. ISSN 1654-0689. rapportnummer 2017:4

Toxicon (2017b). *Undersökningar i Öresund 2016 - hydrografi*. ISSN 1654-0689. rapportnummer 2017:2

Williams, LE. (2005) *Kärlväxtinventering i Lomma kommun 2005 – Kyrkofuret, Habo Ljungs fure, Augustenborg och Leråkra*.

Williams, LE 2006. *Slättängsdammarna – Vegetationstypsinventering 2006*

Yachi, S., och Loreau, M. (1999). *Biodiversity and ecosystem productivity in a fluctuating environment: the insurance hypothesis*. Proceedings of the National Academy of Sciences, 96(4), 1463-1468

